

KÍNA HATÁSA A STRATÉGIAI KAPCSOLATOKRA

Kína befolyása Délkelet-, Közép- és Kelet-Európában

Gyenge pontok és ellenállóképesség

Erik Brattberg, Philippe Le Corre, Paul Stronski, Thomas de Waal

2021. OKTÓBER

Kína befolyása Délkelet-, Közép- és Kelet-Európában

Gyenge pontok és ellenállóképesség

Erik Brattberg, Philippe Le Corre, Paul Stronski, Thomas de Waal

Felelősségi nyilatkozat

Annak érdekében, hogy munkánkat széles körben hozzáférhetővé tegyük, ezt a jelentést a fókuszban lévő államok több nyelvére is lefordítottuk. Mivel a jelentés eredetileg angol nyelven készült, a fordításban előfordulhatnak ellentmondások. Eltérés esetén az eredeti angol nyelvű szöveg a mérvadó.

© 2021 Carnegie Endowment for International Peace. All rights reserved.

A Carnegie nem foglal állást közpolitikai kérdésekben; az itt kifejtett nézetek a szerző(k) sajátjai, és nem feltétlenül tükrözik a Carnegie, annak munkatársai vagy kurátorai nézeteit.

E kiadvány egyetlen része sem sokszorosítható vagy továbbítható semmilyen formában vagy eszközzel a Carnegie Endowment for International Peace írásbeli engedélye nélkül. Kérjük, hogy a következő címre küldjék megkeresésüket:

Carnegie Endowment for International Peace
Publications Department
Phone: + 1 202 483 7600
Fax: + 1 202 483 1840

Ez a kiadvány ingyenesen letölthető a [CarnegieEndowment.org](https://www.carnegieendowment.org) honlapról.
Fotó forrása

Tartalom

Előszó: Kína hatása a stratégiai régiókra	1
Összefoglaló	5
Bevezetés	9
Görögország: Még mindig a sárkány feje?	15
Magyarország: Kína készséges partnere Európa szívében	29
Románia: Már nem Kína „hátsó kertje”	43
Grúzia: A Selyemúton, de nyugatra tekintve	53
Következtetések és ajánlások	67
A szerzőkről	83
Köszönetnyilvánítás	85
Jegyzetek	87
Carnegie Endowment for International Peace	103

Előszó: Kína hatása a stratégiai régiókra

Kína gazdasági és politikai térnyerése olyan gyorsan történt, hogy sok ország, még azok is, amelyek viszonylag erős állami és civil társadalmi intézményekkel rendelkeznek, nehezen tudtak megbirkózni a következményekkel. Az Egyesült Államokban, valamint Japánban és Nyugat-Európa fejlett ipari demokráciáiban egyre nagyobb figyelmet fordítanak erre a kérdésre. A „sebezhető” országok azonban – ahol a legnagyobb a szakadék egyrészt a kínai aktivizmus kiterjedése és intenzitása, másrészt a politikai és gazdasági kockázatok kezelésére és mérséklésére irányuló helyi kapacitás között – különleges kihívásokkal néznek szembe. Ezekben az országokban a helyi szakértők és az elit továbbra is kevésbé ismerik a kínai aktivizmus és befolyásolási tevékenység eszközeit és taktikáit. Mind ezekben az országokban, mind pedig azokon kívül a politika túl gyakran alkalmazza a nyugati megoldásokat, és nem alkalmazkodik megfelelően a helyi realitásokhoz.

Ez különösen két stratégiai régióban figyelhető meg: Délkelet-, Közép- és Kelet-Európában, valamint Dél-Ázsiában. Kína gazdasági és politikai jelenléte szokatlanul gyorsan nőtt ebben a két régióban, de sok országban hiányzik egy helyi szakértőkből álló csoport, amely a kínai aktivizmus belföldi következményeinek elemzéséhez igazodva tudna politikai ajánlásokat megfogalmazni, hogy azok tükrözzék a belföldi politikai és gazdasági valóságot.

E hiányosság orvoslására a Carnegie Endowment globális projektet indított, hogy jobban megértse a kínai tevékenységeket e két stratégiai régió nyolc sarkalatos országában.

A projekt elsődleges célkitűzése az volt, hogy növelje a helyi tudatosságot a kínai aktivizmus kiterjedésével és jellegével kapcsolatban azokban az államokban, ahol 1) gyengék az állami

intézmények, 2) törekény a civil társadalom, vagy 3) ahol az állam „elit általifoglyul ejtése” jellemző a politikai szcénára.

A projekt második célja a kapacitások erősítése volt a tapasztalatok és a bevált gyakorlatok országhatárokon átnyúló megosztásának elősegítésével.

Harmadszor pedig, a projekt arra törekedett, hogy politikai javaslatokat dolgozzon ki ezen országok kormányai, valamint az Egyesült Államok és stratégiai partnerei számára a politikai függetlenséget vagy a kiegyensúlyozott gazdasági növekedést és fejlődést veszélyeztető tevékenységek mérséklésére és az azokra való reagálásra.

Annak érdekében, hogy átfogó képet kapjunk Kína tevékenységéről és annak hatásáról, a projekt keretében mélyrehatóan tanulmányoztuk a kínai aktivizmust az egyes régiók négy országában – összesen nyolc országban.

Először is műhelybeszélgetéseket tartottunk, hogy az egyes országok véleményformálói megoszthassák egymással tapasztalataikat és összehasonlíthassák azokat. A meghívott résztvevők között voltak politikai döntéshozók, szakértők, újságírók és mások – mind olyanok, akik mélyreható helyi ismeretekkel rendelkeznek országuk politikájáról, gazdaságáról és civil társadalmáról. Európában e négy ország Grúzia, Görögország, Magyarország és Románia volt, Dél-Ázsiában pedig Banglades, a Maldív-szigetek, Nepál és Srí Lanka. A regionális résztvevők között a nemzetközi megbeszélések célja a tudatosság növelése és a növekvő kínai aktivizmus országaikban tapasztalható következményeinek megvitatása volt, valamint annak összehasonlítása, hogy a különböző államok milyen különböző módon kezelték a kínai tőke, programok, emberek, technológia és egyéb befolyásforrások gyors beáramlását.

Miután minden régióban több műhelybeszélgetést tartottak, a Carnegie kutatói kiterjedt interjúkat készítettek, és átfogóan áttekintették a kínai tevékenységekre vonatkozó, nyílt forrásból hozzáférhető adatokat és szakirodalmat – beleértve a helyi nyelveken folytatott kiterjedt médiafigyelést, egyészen a nepálitól a bengáliig, a grúz nyelvtől a görögig. E mélymerülések célja a kínai befolyás felmérése volt három tengely mentén:

- (1) A helyi politikai és gazdasági elit választásait és lehetőségeit alakító vagy korlátozó kínai tevékenységek;
- (2) a helyi média és közvélemény paramétereit befolyásoló vagy korlátozó kínai tevékenységek; és
- (3) Kína hatása a helyi civil társadalomra és tudományos életre.

E három szempont közül az első azért fontos, mert Kína pusztá mérete miatt *elkerülhetetlenül* szerepet fog játszani e két stratégiailag meghatározó földrajzi területen. Kína a világ legnagyobb kereskedője és gyártója – és nem utolsósorban jelentős devizatartalékokkal és tőkével rendelkezik, amelyet mindhárom régió országai kivétel nélkül meg akarnak majd csapolni.

Emiatt e felmérések célja az volt, hogy csak azokat a *konkrét* tevékenységeket azonosítsák, különböztessék meg és elemezzék, amelyek szűkíthetik a lehetőségeket, csökkenthetik a választási lehetőségeket, és egy szűk érdekcsoportnak vagy elitnek kedveznek.

A három dimenzió közül a második azért kulcsfontosságú, mert Kína gyakran párosítja a gazdasági és politikai ösztönzők és szankciók használatát széles körű PR-tevékenységgel. Amikor Kína nemcsak befektetésekkel, hanem a közvélemény befolyásolását célzó stratégiai üzenetekkel is eláraszt egy országot, gyakran kevés hely marad az ellenvéleményeknek, különösen azokban az országokban, ahol nincs független média vagy gyenge a civil társadalom.

A három dimenzió közül a harmadik azért kritikus, mert e két régió legsebezhetőbb országaiban a civil társadalom és a tudományos élet gyakran túl törekeny ahhoz, hogy kiegyensúlyozottan tudósítani tudjon a külső hatalmak aktivizmusáról. Egyes esetekben a kínai finanszírozás és az úgynevezett egyesült népfront taktikája alakította az országon belüli narratívákat.

Peking, más külső hatalmakhoz hasonlóan, szinte minden országban jó kapcsolatot ápol a róla baráti hangon szólókkal. Néhány országban azonban kevés az ellensúly.

A kínai befolyás mindhárom dimenziójának egyidejű feltárásával a Carnegie kezdeményezése arra irányult, hogy világosabb és kiegyensúlyozottabb képet alkosson a kínai aktivizmusról és az általa közvetített üzenetekről Európában és Dél-Ázsiában, miközben elősegíti a véleményformálók nemzetek közötti hálózatának kialakulását, hogy azok tovább folytathassák tapasztalataik összehasonlítását, a nemzeti határokon átívelő tanulást, és ösztönözhesék a Kína felemelkedéséről és annak messzemenő következményeiről szóló valódi regionális párbeszédet.

Erik Brattberg

Evan A. Feigenbaum

Összefoglaló

Kína gyors globális felemelkedése új kihívások elé állította az Egyesült Államokat, az Európai Uniót (EU) és az egyes európai kormányokat. Peking alternatívát kínál a Nyugattal szemben, és kész megoldásokat nyújt a gazdasági fejlődésre törekvő országoknak. Ugyanakkor Kína kihasználja a helyi sebezhetőségeket és gyenge pontokat is – például a törekeny állami intézményeket, az állam elit általi foglyul ejtését és a gyenge civil társadalmat –, hogy saját gazdasági, politikai és puha hatalmi (soft power) befolyását gyakorolja. Az egyik régió, ahol Peking jelentős teret hódított, Délkelet-, Közép- és Kelet-Európa. Kína számára ez a régió különösen érdekes, mint az Új Selyemút (BRI) kezdeményezés európai belépési pontja, amely növekedési lehetőségeket kínál a kínai vállalatok számára, és nekik kedvezőbb szabályozási és gazdasági feltételekkel rendelkezik, mint Nyugat-Európa.

Miközben Kína egyre növekvő jelenléte Délkelet-, Közép- és Kelet-Európában társadalmi-gazdasági lehetőségeket kínál, súlyosbíthatja a kormányzási hiányosságokat, alááshatja a politikai és gazdasági stabilitást, és megnehezítheti az EU konszenzusra való képességét a kulcsfontosságú kérdésekben. E dokumentum középpontjában az áll, hogy az országok hogyan kezelik gyenge pontjaikat és hogyan erősítik ellenállóképességüket a Kínával való interakcióik során. A tanulmány négy délkelet-, közép- és kelet-európai országot – Görögországot, Magyarországot, Romániát és Grúziát – vizsgál, amelyek sokféleségük ellenére rendelkeznek bizonyos, a Kínával való kapcsolataikra hatást gyakorló közös jellemzőkkel, mint például a Kínából érkező kereskedelem és befektetések fellendítésére irányuló törekvés. Bár a négy országnak nem azonosak a sebezhető pontjai, és bár Kína egyes országokban sikeresebb volt, mint másokban, mégis mindegyik esettanulmány tanulságokkal

szolgál arra vonatkozóan, hogy az országok milyen különböző módokon kezelhetik gyengeségeiket.

Kína tevékenységeinek céljai a négy országban nagyjából háromféleképpen írhatók le: a kínai export és befektetések ösztönzése, politikai befolyás gyakorlása, valamint a Kínáról és a Kínával való kapcsolatokról alkotott pozitív kép kialakítása. Mind a négy ország része Kína nagyszabású Új Selyemút kezdeményezésének. Görögországban például a kínai hajózási óriáscég, a COSCO többségi részesedést szerzett a pireuszi kikötőben, hogy az Új Selyemút tengeri útvonalának részeként regionális közlekedési és logisztikai központot hozzon létre a Földközi-tengeren. A kínai üzleti modell olyan környezetben virágzik, ahol a helyi intézmények és szabályozási keretek gyengék, és ahol a helyi politikai és üzleti vezetők szívesen élvezik az előnyeiket annak, hogy a kínai befektetéseket általában nem kíséri nyilvános ellenőrzés és nem jellemzi az átláthatóság. Erre kiváló példa Magyarország, ahol a nyilvános ellenőrzés és átláthatóság hiánya mind Kínának, mind a helyi elitnek előnyös, ami tovább táplálja a helyi korrupciót és kleptokráciát.

Továbbá, bár Kína a kétoldalú kapcsolatok fejlesztése révén politikai befolyást gyakorolhat az egyes országokra, jellemzően jobban foglalkoztatja politikai befolyásának kihasználása a szélesebb regionális hatás elérése érdekében. Jó példa erre az európai konszenzus és a transzatlanti közeledés közvetett befolyásolása olyan, Pekinget érintő kérdésekben, mint az emberi jogok, a Dél-kínai-tenger, Hongkong, Hszincsiang vagy Tajvan helyzete. Görögország és Magyarország például több ízben Kína segítségére sietett, hogy alássa vagy megakadályozza az Európai Unió bizonyos Kínát érintő kérdésekkel kapcsolatos nyilatkozatait. Legutóbb, 2021 áprilisában és júniusában Orbán Viktor magyar miniszterelnök kormánya blokkolta a Hongkonggal kapcsolatos uniós nyilatkozatokat. Míg azonban a jelenlegi görög kormány arra törekszik, hogy megbízható szereplőnek tekintsék az EU-ban és az Észak-atlanti Szerződés Szervezetében (NATO), addig Magyarország továbbra is hajlandó Kína segítségére sietni, amit a kormány azon vágya vezérel, hogy megnyissa az utat a kínai befektetések előtt, diplomáciai támogatást szerezzen Magyarország demokratikus visszalépésével kapcsolatban és kommunikálja Magyarország politikai és gazdasági alternatíváit Brüsszellel szemben.

Peking különböző mértékben, de aktívan dolgozik azon a régióban, hogy pozitív képet alakítson ki magáról, népszerűsítse politikai és gazdasági modelljét, és mind a négy országban alakítsa a Kínához fűződő kapcsolatokról szóló helyi narratívákat. A gyenge civil társadalom jelenléte, valamint a média és a civil szervezetek (NGO-k) feletti oligarchikus befolyás és irányítás szintén lehetőséget adhat Kína számára, hogy közbelépjen és betöltse az űrt. Bár Kína tesz némely soft power erőfeszítéseket, mint például az emberek közötti csereprogramok és kulturális tevékenységek, ezek többsége kis léptékű vagy örökölt kapcsolatokra épül, amelyeknek kevés aktuális jelentőségük van. A közelmúltban a COVID-19 világjárvány új lehetőségeket kínált Kínának arra, hogy a nagyon is szükséges orvosi felszerelések, gyógyszerek és végül oltóanyag-ellátás formájában nyújtott segítség által lépjen előre.

Ahelyett azonban, hogy szélesebb körben próbálná megnyerni az emberek szívét, Kína soft power erőfeszítései többnyire az üzleti, politikai, vagy tudományos élet, illetve civil

szervezetek bizonyos kulcsfontosságú befolyásos elitjeire irányulnak. A kínai Konfuciusz Intézetek és egyetemi partnerségek mind a négy országban általában kis léptékűek, de a Fudan Egyetem magyarországi kampuszának tervezett nagyszabású építése, ha megvalósul, Kína soft power jelenlétének jelentős felerősödését jelentené egy olyan időszakban, amikor az országban a felsőoktatás szabadsága amúgy is hanyatlóban van. Ellentétben Európa más részeivel, ahol Kína az utóbbi időben úgynevezett farkasharcos diplomáciai taktikákat alkalmaz, a négy vizsgált ország egyike sem tapasztalt nyíltan agresszív kínai diplomáciát vagy észlelt a közösségi médiában nagyobb befolyásolási műveleteket. Ennek ellenére a közvélemény Kínával kapcsolatos megítélése romlott a régióban (ahogyan máshol is Európában), bár Görögország és Magyarország még mindig a leginkább Kína-barát országok közé tartozik Európában.

Annak ellenére, hogy Kína szerepe az elmúlt években megnövekedett a régióban, és vannak olyan helyi gyengeségek, amelyeket Kína ki tud használni a maga javára, több olyan ellenállási pont is van, amely korlátozza Kína befolyását a négy vizsgált országban. Például, míg a régió számos országa a több mint egy évtizeddel ezelőtti globális pénzügyi válságot követően fontos gazdasági és politikai partnerként tekintett Kínára, fokozatosan elvesztették illúzióikat annak kapcsán, hogy Peking képes-e betartani ígéreteit vagy bizonyos befektetési megállapodások konkrét feltételeit. Ennek eredményeképpen a helyi kormányok egyre inkább úgy tekintenek a két kiemelt kezdeményezésére, az Új Selyemútra és a 17 + 1 formátumra, mint Peking politikai befolyásgyakorlásának eszközére, amelynek kevés kézzelfogható eredménye van. Néhány európai országban a politikai változások következtében a közelmúltban a Kína-barát pártok helyét olyan kormányok vették át, amelyek szkeptikusabbak Kínával szemben, és jobban törekcsenek az Egyesült Államokkal és az EU-val való kapcsolatok megerősítésére. Más esetekben a kínai projekteket a helyi és szubnacionális szereplők, például a szakszervezetek vagy az önkormányzati politikusok ellenállása zavarta meg.

Úgy tűnik továbbá, hogy Kína soft power erőfeszítései meglehetősen kevés hatást gyakoroltak Kína megítélésének javítására a régióban. Azokban az országokban, amelyek élénk médiatérrel rendelkeznek, Kína befolyása a helyi viták és narratívák alakítására meglehetősen korlátozott. Még azokban az országokban is, ahol a Kínával kapcsolatos megítélés nagyrészt pozitív vagy semleges volt, a vélemények az elmúlt években, különösen a COVID-19 világjárvány idején megromlottak. A kínai soft power korlátozott hatását a régióban először is az magyarázza, hogy Kína és modellje iránt korlátozott az érdeklődés, különösen a nyugatbarát fiatalok körében. Emellett az is lehetséges, hogy Kína képtelensége a gazdasági ígéreteinek teljesítésére, a Peking bel- és külpolitikájával szembeni növekvő nemzetközi kritika, valamint Kína világjárványban betöltött vélt szerepe mind csökkentette a diplomáciai tevékenységének hatékonyságát. Még ha Kína be is segített az orvosi ellátmányok és vakcinák biztosításába, a túlságosan átpolitizált kínai segítségnyújtás ellenségesebb diplomáciai és propagandataktikát is eredményezett.

Az ebben a dokumentumban szereplő elemzés gyakorlati tanulságokat fogalmaz meg és megoldásokat javasol az Egyesült Államok és az EU döntéshozói számára, hogy segítsen a sebezhető államoknak jobban kezelni a Kínából érkező gyors pénzbeáramlást és a politikai,

gazdasági vagy soft power befolyás gyakorlására irányuló erőfeszítésekből fakadó kihívásokat. A tanulmány arra is törekszik, hogy segítsen a régió államainak és a helyi elemzőknek jobban megérteni és eligazodni a Kína Délkelet-, Közép- és Kelet-Európa-hoz való közeledését övező kérdésekben.

Ajánlások az Egyesült Államok, az EU és a régió országai számára:

- Mellőzendő Délkelet-, Közép- és Kelet-Európa kínai trójai falóként való ábrázolása
- Nem kell eltúlozni Kína gazdasági befolyásának ügyét
- Jobban meg kell érteni a helyi érdekeket
- Nem kell stratégiai jelentőséget tulajdonítani Kína minden tevékenységének
- Elő kell mozdítani a jó kormányzást és a helyi ellenálló képességet
- Erősíteni kell a civil társadalom kapacitásait
- Nem kell túlságosan a soft powerre összpontosítani
- Jelen kell lenni a térségben és alternatívákat kínálni
- Orbán és cimborái számonkérése
- Ki kell használni a Nyugat vonzerejét
- Biztosítani kell a kisebb államok biztosítása arról, mennyire sokat tud nyújtani a Nyugat.
- Nem szabad diplomáciai teret adni Kínának

Bevezetés

Ahogy Kína európai térnyerése az elmúlt évtizedben egyre nagyobb méreteket öltött, számos ország – még azok is, amelyek viszonylag erős állami és civil társadalmi intézményekkel rendelkeznek – nehezen tudott megbirkózni a következményekkel. Közép- és Kelet-Európát, valamint Délkelet-Európát gyakran különösen sebezhetőnek tekintik a kínai politikai, gazdasági vagy soft power befolyással szemben. Az Egyesült Államok és az Európai Unió politikai döntéshozói időnként aggodalmukat fejezték ki, hogy Kína befolyása ebben a régióban hozzájárulhat a kormányzási hiányosságok súlyosbodásához, alááshatja a politikai és gazdasági stabilitást, és megnehezítheti az EU számára, hogy konszenzusra jusson a kulcsfontosságú kérdésekben.

A 2008-as globális pénzügyi válságot követően a régió számos országa egyre fontosabb gazdasági és időnként politikai partnerként tekintett Kínára. Abban a reményben, hogy Kína segíthet beindítani a bajba jutott gazdaságokat, a helyi szereplők számos megállapodást és egyezséget írtak alá Pekinggel – gyakran igen kifinomult diplomácia, pompa és ceremónia kíséretében –, irreálisan magas elvárásokkal. Különösen Kína kiterjedt Új Selyemút kezdeményezése ígért kereskedelmi és befektetési lehetőségeket olyan területeken, mint az infrastruktúra, a közlekedés és az energia. Az országok készségesen csatlakoztak a ma 17 + 1 formátumnak nevezett megállapodáshoz, hogy Peking kiemelt kereskedelmi partnerei lehessenek. A régióban megvalósuló kínai beruházások figyelemre méltó példái közé tartozik az athéni pireuszi kikötő és a Budapestet Belgráddal összekötő vasúti projekt.

Kína Délkelet-, Közép- és Kelet-Európa iránti növekvő érdeklődésének és tevékenységének több oka is van. Először is, a régió az Új Selyemút szárazföldi és tengeri projektjei számára

számú térkép. Jelentős kínai infrastrukturális projektek

belépési pontként szolgálhat Európa többi része felé. Másodsor, gazdaságilag kevésbé fejlett, mint Nyugat-Európa. A külföldi befektetésektől való függősége nagyobb lehetőségeket jelent a kínai cégek számára, hogy infrastrukturális pályázatokat nyerjenek el, és végül kritikus fontosságú eszközöket szerezzenek meg. Harmadsor, a helyi szabályozás és a gazdasági feltételek jellemzően kedvezőbbek a kínai vállalatok számára, mint Nyugat-Európában, ahol az átláthatósági és az elszámoltathatósági mechanizmusok nagyobb akadályokat jelentenek. Végül pedig Kína a helyi kapcsolatokat arra is felhasználhatja, hogy befolyásolja az uniós döntéshozatalt, vagy bizonyos kérdésekben alássa az EU egységét, valamint legitimitást szerezzen a kínai rezsimnek odahaza.

Egy évtizeddel később a helyzet már sokkal bonyolultabbnak tűnik. Bár a régió számos országa továbbra is szívesen fogadná a kínai kereskedelmi és befektetési lehetőségeket, Peking eddigi eredményei több okból is csalódást okoztak minden félnek. Először is, bár a 17 + 1 formátum hasznos módja annak, hogy Kína több országgal is kapcsolatot tartson fent, soha nem vált olyan platformmá, amely széles körben előmozdítaná a kínai érdekeket a régióban. Valójában sok helyen üres diplomáciai buroknak bizonyult, csúcstalálkozókkal és nyilatkozatokkal, de kevés egyértelmű politikai töltettel. A régióból hat vezető kihagyta a legutóbbi, 2021 elején tartott 17 + 1 csúcstalálkozót, amelyet most először maga Hszi Csin-ping kínai elnök vezetett, ez pedig jól mutatja a formátum iránti növekvő közömbösséget. Másodsor, számos regionális államban egyre nő a frusztráció és az elégedetlenség a konkrét kínai

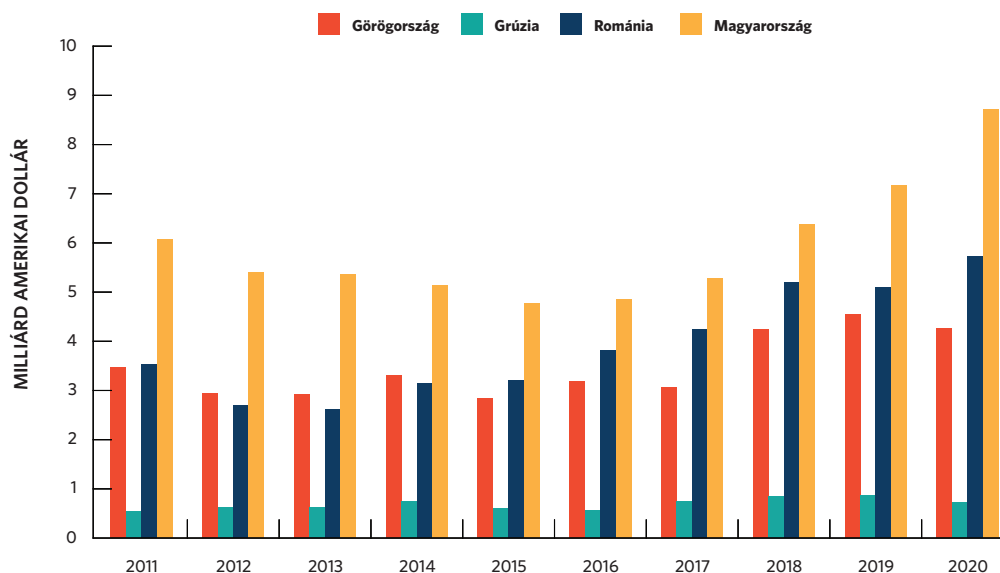
befektetési megállapodások feltételei miatt. Volt néhány nagy horderejű megállapodás, de ezek a napig ellentmondásosak, és nem váltották be azokat a várakozásokat, amelyek szerint fenntartható munkahelyeket és növekedési célokat hoztak volna. Harmadszor, néhány európai országban a politikai változások azt jelentették, hogy a látszólag Kína-barát pártokat vagy politikusokat Kínával szemben szkeptikusabb vezetőkre váltották le, akik felmondták a születőben lévő üzleti megállapodásokat. Negyedszer, a régió több országa (bár nem mindegyik) az elmúlt években a meglévő biztonsági partnerségek, valamint a washingtoni és brüsszeli nyomás miatt elfordult Kínától, vissza az Egyesült Államok és az EU felé. Az Egyesült Államoknak a Kínával való rivalizálással kapcsolatos növekvő aggodalma a regionális európai kormányokra nézve fokozott nyomást jelentett, hogy csökkentsék Pekingtől való függőségüket, és álljanak be a sorba olyan kérdésekben, mint az 5G, a kikötők és más stratégiai infrastruktúrák kínai tulajdonlása, valamint a beruházások átvilágítása. Hasonlóképpen, az EU – amely egyre inkább óvatos az olyan, EU megosztására irányuló kínai törekvésekkel szemben, mint a 17 + 1 formátum és az Új Selyemút kezdeményezés – partnerként, gazdasági versenytársként és rendszerszintű riválisként azonosította Kínát.¹ Végül a COVID-19 járvány még inkább rávilágított Kína megnövekedett regionális szerepének kockázataira és a benne rejlő lehetőségekre. Még ha Kína be is segített az orvosi ellátmányok és vakcinák biztosításába, a túlságosan átpolitizált kínai segítségnyújtás ellenségesebb diplomáciai és propaganda-taktikát is eredményezett.

Ez a tanulmány Kínai befolyását vizsgálja a régió négy országában: Görögországban, Magyarországon, Romániában és Grúziában. Peking tevékenységének nagy része ebben a négy országban, ahogy a világ más részein is, rendes kereskedelemként jellemezhető, amit széles körben üdvözölnek. E tanulmány olyan esetekre összpontosít, ahol a kínai befolyás látszólag aláásta a demokratikus folyamatokat, elősegítette vagy kihasználta a korrupciós gyakorlatokat, vagy a helyi politikai programot szolgálta.

Sokféleségük ellenére mind a négy országnak vannak bizonyos közös vonásai, amelyek befolyásolják a Kínával való kapcsolataikat. Mindannyian igyekeztek kínai befektetéseket vonzani a munkahelyteremtés beindítása, a szegénység csökkentése és az új infrastruktúra kiépítése érdekében. Az infrastrukturális beruházások mellett Kína a régióban az energia- és a közlekedési ágazatban is befektetett. Néhány ország számára a kínai pénzek beáramlása növelte az adósságterheket.

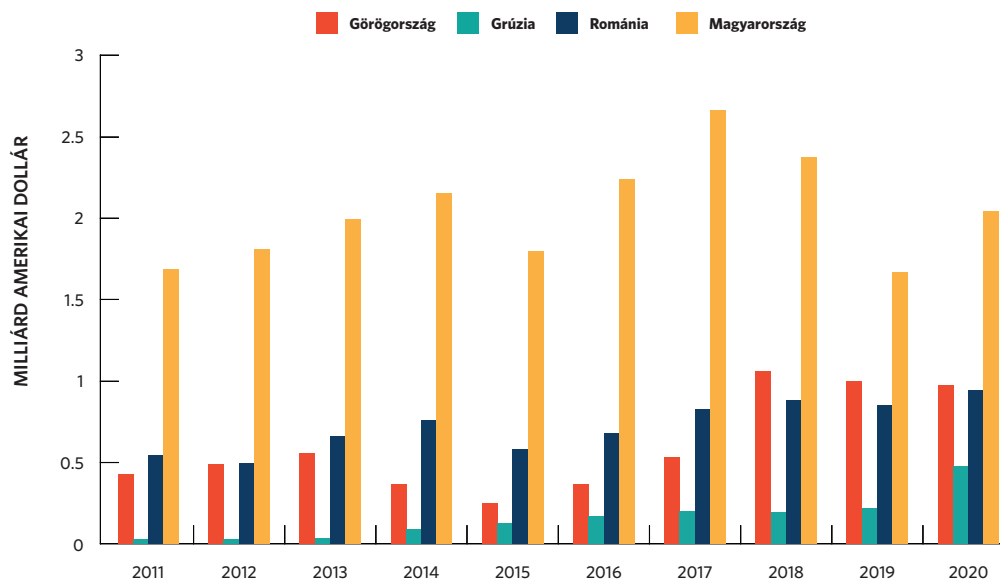
Az euróövezeti adósságválság által súlyosan sújtott Görögország, ahol Kína jelentős részesedéssel rendelkezik a pireuszi kikötőben, a 17 + 1 klub legújabb tagja, amely 2019-ben csatlakozott a formátumhoz. Románia, amely Kelet-Európa egyik legnagyobb gazdasága – és Kína korábbi szövetségese volt Nicolae Ceaușescu kommunista párti diktátor idején –, kezdetben ezt az utat követte, de mára óvatosabbá vált. A kínai befektetésekből való kiábrándulás és a feszült belpolitika tompította Peking törekvéseit. Bár Grúzia nem tagja sem a NATO-nak, sem az EU-nak, a szövetségek „Partnerség a békéért” programjában való hosszú távú részvétele, valamint az EU-val kötött társulási és szabadkereskedelmi megállapodásai révén mindkettővel szoros biztonsági és politikai kapcsolatot ápol. Tbiliszi azonban Kína felé is segítségért fordult, szabadkereskedelmi megállapodást írt alá Pekinggel, nagyon is

ÁBRA 1. Import Kínából Minden Országba

Forrás: ENSZ Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

ÁBRA 2. Export Kínába Minden Országból

Forrás: ENSZ Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

szükséges infrastrukturális projekteket fejlesztett, és ellensúlyt keresett a tőle északra fekvő agresszív Oroszországgal szemben. A grúzok új kínai partnerségbe vetett reményei azonban elhalványultak. A nagy politikai kérdésekben Peking hajlamos Moszkvát előnyben részesíteni Tbiliszivel szemben, míg a kínai befektetések eddig kisebbek voltak, mint sokan várták, és gyakran az átláthatóság hiánya árnyékolta be őket.

A spektrum másik oldalán Magyarország áll, ahol Kína a legszorosabb partnerséget alakította ki Európában. Miközben Magyarország az autoritarianizmus felé csúszik, Orbán Viktor miniszterelnök kormánya kitérte karjait Peking előtt, lehetővé téve Kína számára, hogy a kormánypárti helyi médiát és civil szervezeteket befolyásolhassa. A magyar kormány kezdetben tárt karokkal fogadta a Fudan Egyetem első Kínán kívüli, Budapesten létrehozandó campusára vonatkozó javaslatot, bár sok magyar ellenezte a projektet, és annak jövője most bizonytalan. Magyarország az EU-n belül a Pekinggel való szorosabb kapcsolatok egyik vezető hangadójává vált, mivel többször is ellenezte a közös uniós álláspontokat, különösen akkor, amikor emberi jogi kérdésekről volt szó.

Módszertan

Görögországot, Romániát, Grúziát és Magyarországot azért választottuk ki a tanulmányhoz, mert mindegyikük legalább az egyikkel rendelkezik azon három jellemző közül, amelyek miatt potenciálisan ki vannak téve a rosszindulatú kínai befolyásnak:

1. *Az állami intézmények* gyengék, ami megnehezíti a kínai gazdasági vagy politikai tevékenységek ellenőrzését vagy felügyeletét. Ilyenek például a gyenge beruházás-ellenőrzési mechanizmusok és a gyenge szabályozási, büntetőjogi, korrupcióellenes vagy igazságszolgáltatási szervek.

2. *Foglyul ejtett vagy „foglyul ejthető” államok és rendszerek*, amelyekben a politikai apparátus és/vagy a civil társadalom külföldi behatolásnak van kitéve. A krónikus haveri kapitalizmus, amelyben az elit személyes vagy pénzügyi haszonszerzés céljából keblére ölelte Kínát, elősegítette a kínai politikai befolyást, csakúgy, mint az alulfinanszírozott kutatóintézetek, amelyek kínai pénzeket fogadnak el, hogy Peking-barát hangokat hallassanak és segítsenek igazolni a megkérdőjelezhető üzleti megállapodásokat.

3. *A civil társadalomnak* viszonylag kevés független hangja van, és a független médiának gyakran nincs elég hatalma ahhoz, hogy feltárja a korrupciót és más visszaéléseket.

Bár nem mind a négy ország osztozik ugyanazokban a sebezhetőségekben, mindegyik esettanulmány kínál tanulságokat, még akkor is, ha Kína nem intenzíven aktív vagy sikeres. Azok az országok, amelyek valami módon kezelik ezeket a sebezhetőségeket, tapasztalataik megosztásával és összehasonlításával taníthatják a többieket. Például, bár a négy ország közül három tagja mind az EU-nak és a NATO-nak, mind a 17 + 1 formátumnak, a nem tag

Grúziát, amely érdeklődést mutat a Kínával való kapcsolatai fejlesztése iránt, azért vettük be, mert hasznos összehasonlítást nyújt a kínai taktikákról és sikerekről a tágabb régióban.

A kutatás módszertanát tekintve ez a tanulmány a kínai befolyást három kulcsfontosságú tengely mentén méri:

1. A helyi politikai és üzleti elit választásait és lehetőségeit alakító vagy korlátozó tevékenységek
2. A média és a közvélemény paramétereit befolyásoló vagy korlátozó tevékenységek
3. Kína hatása a helyi civil társadalomra és a tudományos életre

A dokumentum a négy esettanulmány mindegyikére vonatkozóan a következő kritikus szakpolitikai kérdéseket teszi fel:

1. Milyen stratégiai logika és célkitűzések vezérlik Kína tevékenységét?
2. Milyen sebezhetőségeket és gyengeségeket tudott kihasználni Kína – és milyen eszközökkel (azaz politikai, gazdasági, technológiai vagy információs eszközökkel)? Mennyire összehangoltan használja Kína ezeket a különböző eszközöket és erőfeszítéseket?
3. Mennyire hatékonyak a kínai befolyásolási törekvések? Milyen hatást gyakorolnak a helyi intézményekre és a közvélemény vagy az elit megítélésére?
4. Milyen veszélyeket jelent az Egyesült Államok, szövetségesei és partnerei érdekeire nézve a függőséget elősegítő és a választási lehetőségeket korlátozó kínai gazdasági profil? Mi a helyzet a belpolitikát célzó közvetlen befolyásolási törekvésekkel?
5. Játszott-e Kína fontos szerepet az orvosi felszerelések vagy a COVID-19 vakcina szállításában? Hogyan vett részt Kína a regionális gazdasági fellendülésben a világjárvány alatt és után?
6. Hogyan kezelték és enyhítették sebezhetőségüket ezek az országok? Milyen tanulságokat vonhatnak le más országok a tapasztalataikból?

Az ebben a dokumentumban szereplő elemzés gyakorlati tanulságokat fogalmaz meg és megoldásokat javasol az Egyesült Államok és az EU döntéshozói számára, hogy segítsen a sebezhető államoknak jobban kezelni a gyors pénzbeáramlás és a Kínából érkező politikai, gazdasági vagy soft power befolyás gyakorlására irányuló erőfeszítések kihívásait. A tanulmány célja, hogy segítsen a regionális államoknak és a helyi elemzőknek jobban megérteni és eligazodni a Kína Délkelet-, Közép- és Kelet-Európához való közeledését övező kérdésekben.

Görögország: Még mindig a sárkány feje?

2015 óta Görögországot Kína egyik legközelebbi szövetségeseinek tekintik Európában. Kínai vállalatok két jelentős beruházást hajtottak végre ott. Pireusz kikötőjét, amely a görög gazdaság központi eleme, most egy kínai állami vállalat kezeli. Hszi a Tengeri Selyemút „sárkányfejének” nevezte.² A görög vezetők jól játszották a szerepüket, gyakran látogattak Kínába, és néhány alkalommal Peking kedvében jártak külpolitikájukkal. Thesszalonikiben, Görögország második kikötőjében egy másik kínai vállalat – a China Merchants – szintén kulcsszerepet játszik az irányításban, bár nem rendelkezik többségi részesedéssel. Eközben Kína pozitív narratívát alakított ki Görögországgal kapcsolatban, a média, a kultúra és az oktatás eszközeivel. Kínai tisztviselők is többször jártak Athénban, amelynek csúcspontja Hszi Csin-ping 2019 novemberi látogatása volt.

Mégis, az elmúlt hónapokban látható elmozdulás történt Görögország Kínával szembeni álláspontjában. A belpolitikai viták feszültebbé és összetettebbé váltak. Peking szerény segítséget ajánlott fel a járvány idején (és gondoskodott arról, hogy a görög közvélemény tudjon róla). Bár a kínai sajtó pozitív színben tünteti fel a kínai-görög kapcsolatokat, a görögök már nem tekintik Kínát a gazdaságuk megmentőjének. Ami azt illeti, a közvélemény-kutatások szerint a görög lakosság egyre dacosabb. Az ország 2019 közepén megválasztott konzervatív kormánya megerősítette Görögország erős elkötelezettségét az EU és a NATO mellett, és a közelmúltbeli felmérések szerint a lakosság támogatja ezt az álláspontot.³ Kyriakos Mitsotakis miniszterelnök kabinetje tartja magát a Kínára mint partnerre, gazdasági versenytársra és rendszerszintű riválisra tekintő uniós nézőponthoz, és megerősítette a transzatlanti szövetség iránti teljes támogatását, nevezetesen Mike Pompeo volt amerikai külügyminiszter 2019 októberében és 2020 szeptemberében tett látogatásai során.

Kína pireuszi kiemelt beruházási projektje is egymásnak ellentmondó helyi érdekek és viták martalékává vált. Tizenkét évvel ezelőtt Görögország kitarta karjait Kína előtt. Most hajótulajdonosok, szakszervezeti tagok és helyi politikusok együttese nyíltan a kikötő fő részvényese ellen uszít. A dolgok ismét megváltozhatnak, ha Görögország gazdasága a világvárványt követően tovább romlik. A turisták elmaradása és a piac lelassulása miatt Görögország újbóli sebezhetősége által Kína célpontjává válhat. Az Európa-szerte tapasztalható elzárkózási hullámmal szembesülve a hajózási ágazatban működő kínai vállalatok jelenleg bizonytalanságban várják, hogy mi fog történni Dél-Európában a COVID-19 világvárvány után.

Rövid visszatekintés

A kínai feljegyzések már Nagy Sándor király uralkodásának idején (Kr. e. 336–323) leírják a kínai és a görög civilizáció közötti korai találkozásokat, így a kínai-görög kapcsolat talán az egyik legrégebbi egy ókori európai nemzet és a birodalmi Kína között.⁴ Bármilyen pozitív

képet fest is az ókor ábrázolása a két ország kapcsolatáról, ez a huszonegyedik században nem egyesíti őket automatikusan. Görögországban egyesek a Kínával való kapcsolatot „a dicső múlt nosztalgikus szemlélésének” nevezték, ami tükrözheti az ország keserűségét a súlyos adósságválság után, valamint a megújult önbizalom iránti igényt is.⁵ Körülbelül egy évtizeden át úgy tűnt, hogy a dicsőséges Athén örökösei és a magabiztos Kínai Kommunista Párt közötti mézeshetek mindkét nemzet érdekeinek megfelelnek. Görögországot a „21. század tengeri selyemútjával” azonosították, amelyet Hszi 2013 októberében Jakartában tartott beszédében ismertetett (hetekkel azután, hogy Aszتانában részletezte a szárazföldi selyemutat), és most Kína a globális Új Selyemút-projekt egyik fő támogatójaként szerepel.⁶

A Görög Köztársaság és a Kínai Népköztársaság viszonylag későn, 1972-ben vette fel egymással a diplomáciai kapcsolatot.⁷ A görögországi jobbközép pártok évekig a lehető legkisebb mértékűre szorították vissza politikai kapcsolataikat Pekinggel, ami a bal- és jobboldal közötti hagyományosan erős szakadékokat, valamint az Egyesült Államokkal szembeni, a hidegháború idején kialakult polarizált hozzáállást is tükrözte. A Pánhellén Szocialista Mozgalom (PASOK) volt miniszterelnöke, Andreas Papandreou volt az első modern görög vezető, aki 1986-ban Pekingbe látogatott, utána pedig az akkori kínai miniszterelnök, Csao Csi-jang (Zhao Ziyang) látogatott Athénba. Ezt követően melegebbé váltak a kapcsolatok. Az egymást követő – és sikeres – olimpiák megrendezése Athénban (2004) és Pekingben (2008) még közelebb hozta egymáshoz a két kormányt. Az ország reneszánszának részeként Kínának az első szervezett olimpiáját a valaha megrendezett legszimbolikusabb nemzetközi eseménnyé kellett tennie, amin éveken át dolgozott. Az olimpia szülőházaként Görögország lelkesen együttműködött Kínával ebben a kérdésben, ami vélhetően hízelgett is neki.

2006 körül Kosztasz Karamanlisz akkori miniszterelnök konzervatív kormánya úgy döntött, hogy a versenyképesség fokozása érdekében liberalizálja a kikötői szolgáltatásokat. Kína gyorsan kereskedelmi érdeklődést mutatott Pireusz kikötője iránt, amely a Földközi-tenger egyik legjobb fekvésű kikötője, és amely összeköttetést biztosít a Közel-Kelettel, Dél-Európával és Észak-Afrikával. Ugyanebben az évben Karamanlisz Kínába látogatott, és a két kormány megállapodott abban, hogy párbeszédet kezdenek „a kikötői ügyek, a két ország közlekedési, biztonsági és kikötőépítési adminisztrátorai közötti együttműködés megkönnyítése érdekében”.⁸

A 2008-as pénzügyi válságot követően nem kellett sokáig várni arra, hogy a kínai állam mintegy 6 milliárd dollár értékben görög kötvényeket vásároljon. Kína emellett érdeklődését fejezte ki különböző infrastrukturális projektek iránt – különösen a görög tengerhajózási ágazatban –, amelyek saját tengeri globális stratégiája, valamint az európai kontinens felé irányuló kereskedelmi érdekei szempontjából relevánsak voltak. A Hu Csin-tao-korszak (Hu Jintao, 2002–2012) óta Kína azt tervezte, hogy erős tengeri nemzetté válik; a kedvező fekvésű pireuszi kikötő logikus csomópont volt a kínai hajózási tevékenységek és a regionális kereskedelem számára.

2008 novemberében a görög állam koncessziós megállapodást kötött a 2. és 3. mólóra vonatkozóan az állami tulajdonú China Ocean Shipping Company (COSCO)⁹ – akkoriban

a világ hetedik legnagyobb konténerszállító társasága¹⁰ – kikötőüzemeltetési részlegével. Az állami ellenőrzés alatt álló Piraeus Port Authority (PPA) és a COSCO harmincöt évre szóló bérleti szerződésben állapodott meg a 2. és 3. móló koncessziójáról. Nyolc évvel később egy 431 millió dolláros beruházás eredményeként a COSCO a PPA többségi részvényese lett, 2016 áprilisától a részvények 51 százalékát birtokolja, és további beruházásokra vállalt kötelezettséget. Időközben a pénzügyi válság még közelebb hozta Kínát és Görögországot, mivel a délkelet-európai országot a hitelezők nemzetközi trojkája – az Európai Bizottság, az Európai Központi Bank és a Nemzetközi Valutaalap – arra irányította, hogy három egymást követő mentőcsomag révén masszív pénzügyi támogatást fogadjon el.

Görögország pénzügyi gondjainak orvoslása érdekében a nemzetközi hitelezők jelentős strukturális reformok és megszorítások mellett az állami vagyon privatizációját is előírták. Annak ellenére, hogy a görög választók ez utóbbi miatt mélységesen csalódtak voltak, a 2015-ben megválasztott Sziriza vezette baloldali koalíciónak nem volt más választása, mint követni az előírásokat.¹¹ Ez volt a helyzet a pireuszi megállapodással kapcsolatban is.¹² A baloldali koalíciós kormány valójában fordulatot hajtott végre, és úgy döntött, hogy kijátssza a kínai beruházási kártyát, talán még erőteljesebben, mint elődje. Az akkori miniszterelnök,

Alexisz Ciprasz például 2016 júliusában meglepte európai kollégáit, amikor megakadályozta, hogy az EU nyilatkozatban támogassa a Nemzetközi Választottbíróóság döntését, amely Kína ellen döntött a Fülöp-szigetek által a Dél-kínai-tengerrel kapcsolatban indított ügyben.¹³ Egy évvel később görög diplomaták blokkoltak egy másik uniós nyilatkozatot az Egyesült Nemzetek Szervezetében (ENSZ), amely Kína romló emberi jogi helyzetét bírálta. Ciprasz döntését a nyugati szövetségesek és kommentátorok opportunistáknak (vagy talán a Pekinggel való alkudozás eszközeként) minősítették.¹⁴

A helyszínen a pireuszi COSCO-üzlet nem volt előre eldöntött tény. A kínai vállalatot kezdetben a kikötőben „COSCO go home” (COSCO, menj haza!) feliratú transzparenszekkel fogadták, és a kikötői szakszervezetek kilencvennapos sztrájkba léptették a kikötői dolgozókat. A kínai részvényesek válaszul szándékosan háttérbe húzódtak. A kikötőt hosszú évek óta tartó munkaügyi viták viselték meg, mivel Görögországban a munkanélküliségi ráta elérte a 70 százalékot Athén délnyugati külvárosaiban, részben a pireuszi kikötő gyenge teljesítménye miatt. A COSCO irányítása alatt a kikötő sorsa lenyűgöző fordulatot vett. A kínai vállalat megkezdte az infrastruktúra felújítását, nagyobb hatékonyságot vezetett be és javította a kikötői hatóság irányítási stílusát, ami hozzájárult a forgalom növekedéséhez. 2010 és 2012 között az átrakodási forgalom több mint háromszorosára nőtt.¹⁵ Sotirios Theofanis, a Piraeus Port Authority S.A. korábbi vezérigazgatója szerint „a megnövekedett forgalom fő oka Kína azon stratégiai döntése volt, hogy az átrakodási forgalmat Pireuszba irányította”.¹⁶

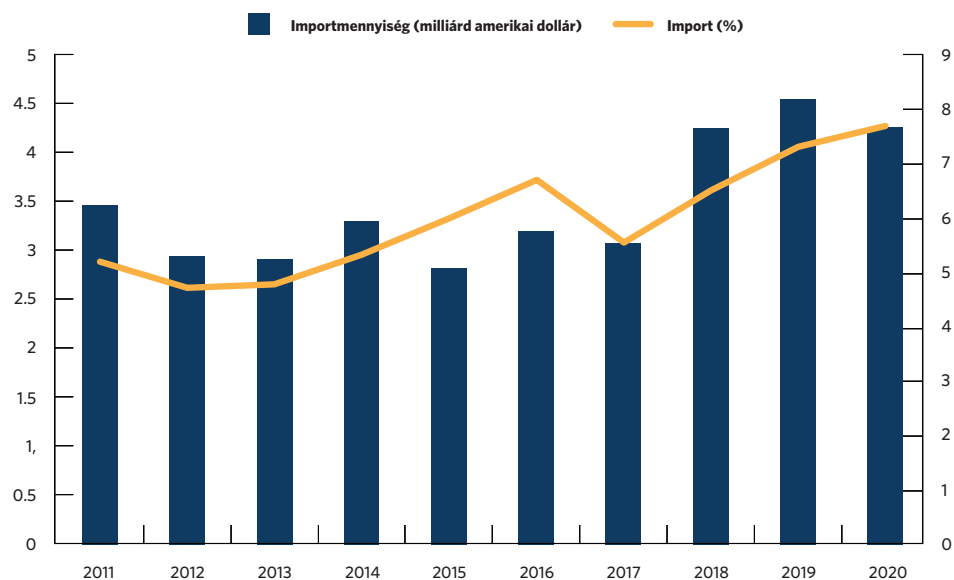
2009 és 2018 között a pireuszi konténerforgalom 0,8 millió konténerrel 4,9 millióra nőtt (húsz láb egyenértékű egységben, a rakománykapacitás szabványos mértékegységében mérve), ami 190 százalékos növekedést jelent 2017-hez képest.¹⁷ A COSCO irányítása alatt a konténerkikötő 2018-ban a hatodik helyre ugrott Európában¹⁸, a Lloyd's List 2018-as globális kikötői rangsorában pedig a harminckettedik helyen szerepelt.¹⁹ 2016-ban a COSCO

a francia CMA CGM hajózási óriáscéggel, a hongkongi Orient Overseas Shipping Line-nal és a tajvani Evergreen Line-nal megalakította az úgynevezett Ocean Alliance-t, amelyet úgy alakítottak ki, hogy forgalmát a pireuszi kikötőn keresztül bonyolítsa le.²⁰ A nagyvállalatok – például a Hewlett-Packard (HP), a Sony vagy (kevésbé meglepő módon) a Huawei és a ZTE kínai távközlési berendezésgyártók – elkezdtek áthelyezni forgalmazási tevékenységük egy részét más európai kikötőkből Pireuszba. 2013-ban a HP, a görög vasúttársaság és a COSCO között aláírt megállapodás értelmében az elektronikai gyártó olyan árukat, mint a laptopok, asztali számítógépek és nyomtatók, Görögországba szállított, majd azokat vonattal vagy hajóval szállította Pireuszba a Fekete- és Földközi-tenger más kikötőibe.²¹ A HP, amely jóideje Pireuszt használja Délkelet- és Közép-Európa egyik fő tengeri áruszállítási átjárójaként, hosszú távon költségmegtakarítást remélt a vasúti szállítástól Pireuszba a Balkánra, Magyarországra és a Cseh Köztársaságba.²² Egy döntő tényező azonban – Kína ambiciózus vasúti projektje, amely Budapestet Belgráddal és végül Pireusszal kötötte volna össze – az eredetileg tervezettnél sokkal tovább tart.

A kikötő a kínai-görög kapcsolatok középpontjában

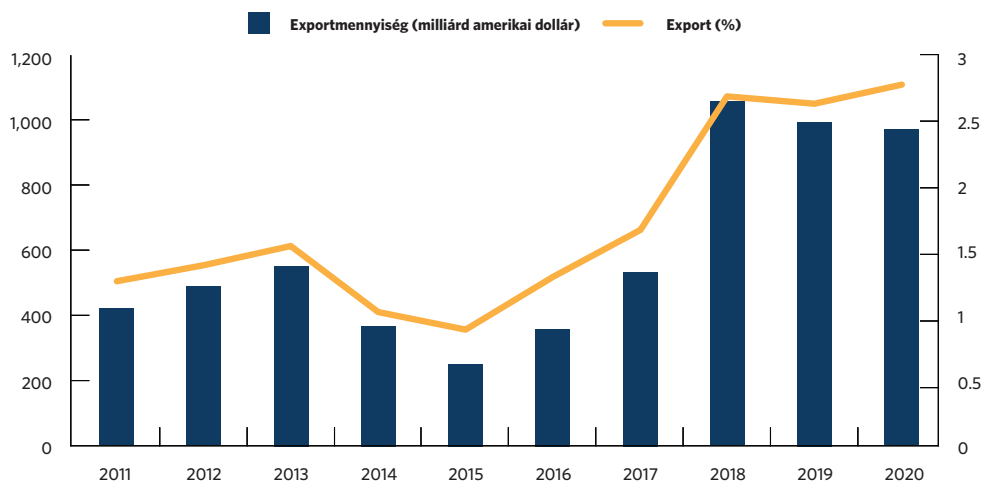
Az elmúlt tizenkét évben a kínai-görög kapcsolat a pireuszi kikötő és azon szerep körül forgott, amelyet Peking az Új Selyemút keretében a mediterrán térségben kíván betölteni. Amióta a COSCO opportunistá módon betette a lábát Görögországba, az ottani kínai beruházás a kínai média büszkesége.

ÁBRA 3. Import Kínából Görögországba

Forrás: ENSZ Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

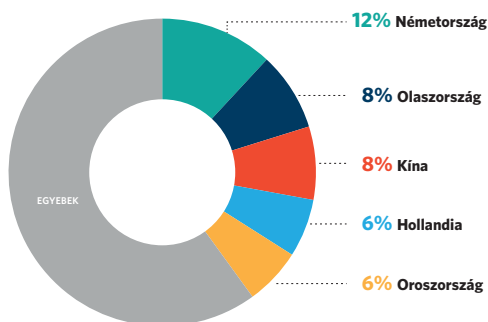
ÁBRA 4. Export Kínába Görögországból

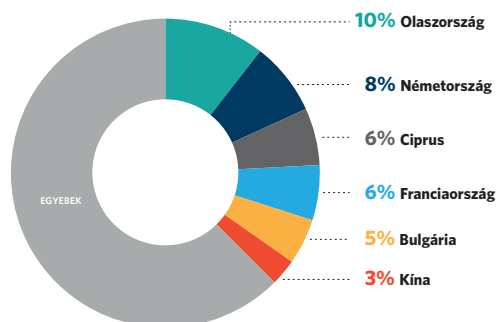
Forrás: ENSZ Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

ÁBRA 5. Görögország Legfontosabb Importforrásai és Exportcélpontjai, 2020

IMPORTFORRÁSAI

EXPORTCÉLPONTJAI

Forrás: ENSZ Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

A 2016-os megállapodás értelmében Görögország beleegyezett, hogy 2021-ig további 16 százalékos részesedést ad a COSCO-nak a PPA-ban, amennyiben a kínai vállalat befejezi a kötelező beruházásokat 342 millió dollár értékben. Ezek a további beruházások egy új tengerjáró hajó-kikötőt, egy hajójavító zónát, egy logisztikai központot és egy autós terminált, valamint szállodai létesítményeket foglalnának magukban, hogy nagyobb számú kínai turistát vonzzanak.²³ Ez a vendéglátóipari szempont a kínai terv egyik fő eleme volt, különösen azóta, hogy 2017-ben közvetlen járatokat létesítettek Pekingből Athénba az Air

China légitársasággal. A COVID-19 járvány idején azonban minden járatot leállítottak. A két kormány most óvatosan arra törekszik, hogy 2022-ben hivatalosan is újraindítsa a kínai turizmust Görögországban. Valószínű, hogy a sanghaji székhelyű Fosun International tulajdonában lévő Thomas Cook utazásszervező cég fontos szerepet fog játszani, amennyiben Görögország engedélyezi a kínai tengerjáró hajók visszatérését a térségbe. A 2021 eleje óta súlyosan érintett turizmus továbbra is fontos iparág Görögország számára.

A legfontosabb problémák azonban máshol jelentkeznek. A görög hajózási és szigetpolitikai minisztérium szerint 2021 közepén a COSCO és leányvállalata, a Piraeus Container Terminal S.A. (PCT) csak a kötelező beruházások 58 százalékát fejezte be. A beruházások egy része – köztük az új hajóterminál, amelyet a COSCO által pályázat útján kiválasztott helyi görög vállalkozó fog építeni – európai strukturális alapokból részesül.²⁴ A helyi politikusok, hajótulajdonosok és szakszervezetek összefogtak a COSCO ellen. A szomszédos Perama városában, amelynek javuló infrastruktúráját és berendezéseket kellett volna kapnia, csalódottak, amiért a terület mindmáig elmaradott.²⁵ A hajójavító vállalatok határozottan tiltakoztak a COSCO azon terve ellen, hogy új hajógyárat építsen Peramában,²⁶ ami nem volt része az eredeti szerződésnek, és hátrányosan érintheti a meglévő görög hajógyárat.

A hajótulajdonosok – akik bérelt hajókat biztosítanak a kínai hajózási társaságoknak és a kínai hajóépítő ipar nagy megrendelői – a kínai piacra jutás miatt panaszkodnak. „Egyfelől a COSCO kétségbeesetten igyekszik javítani a jelenlétét Délkelet-Európában, másfelől Kínában nincsenek egyenlő versenyfeltételek” – mondta egy hajózási üzemeltető, aki hangsúlyozta „a COSCO tisztviselőinek arroganciáját”.²⁷ A görög hajótulajdonosok szerint még mindig kétszer akkora flottát irányítanak, mint Kína, és nem várnak szerepcserét a közeljövőben. Mégis, 2017-ben a kínai Állami Óceánügyi Hivatal hangsúlyozta, hogy az ország tengerhajózásához köthető bruttó hazai terméke (GDP) Kína teljes GDP-jének nagyjából 10 százalékát teszi ki.²⁸ Nem meglepő tehát, hogy Kína tengeri nemzetté tétele a Kínai Kommunista Párt XIX. kongresszusa óta nemzeti cél, amely az „erős tengeri nemzet” építését a „legmagasabb szintre” emelte.²⁹

Néhány hónappal azután, hogy a görög Új Demokrácia párt Mitsotákisz vezetésével megnyerte a 2019-es választásokat, a görög média egyre több vitás kérdéstről számolt be a COSCO beruházásával kapcsolatban. Ezek közé tartozik, hogy nem készült környezeti hatásvizsgálat az új tengerjáró hajó-terminál építéséről, és fennáll annak a kockázata, hogy a városon átszállított törmelék torlódásokat és szennyezést okozhat.³⁰ Egy másik vitatott kérdés a COSCO javaslata a Hellenic Port Community System (HPCS), a pireuszi kikötő többfunkciós elektronikus irányítási platformjának létrehozására. Heves vitákat követően a görög hajózási minisztérium új törvényt terjesztett elő, amely a HPCS-t az állami tulajdonú Nemzeti Integrált Kikötői Közösségi Rendszerrel váltotta fel.³¹

A helyi vállalkozásokat képviselő Pireuszi Kereskedelmi és Iparkamara a jelek szerint nagyon szkeptikus a COSCO-val szemben. Egyre nő az aggodalom, hogy a hajóépítési megrendelések egy része kínai hajógyárokhoz kerülhet.³² A pireuszi városi tanács 2020. november 20-i rendkívüli ülésén Vangelis Marinakis hajótulajdonos határozottan ellenezte a kínai vállalat

bővítési terveit, és egyenesen kijelentette, hogy „Pireusz nem számíthat semmilyen előnyre a COSCO-tól”.³³ Több politikai párt is támogatta őt, a környezetvédelmi csoportok mellett, amelyek a vállalatnak azon terve ellen tüntettek, hogy egy negyedik mólót építsenek a rekultivált területen. Később Kína görögországi nagykövete, Csang Csi-jüe (Zhang Qiyue) megpróbálta megmenteni a megállapodást azzal, hogy a COSCO mellé állt. 2021 márciusában azonban hirtelen visszahívták Pekingbe – nyilvánvalóan az előrelépés hiánya miatt.³⁴

Egy új móló építése helyett a COSCO most talán megpróbál további berendezésekbe fektetni, hogy növelje az 1-es móló rakodási kapacitását, hogy a következő években is megőrizze Pireusz helyét a rangsorban.³⁵ Úgy tűnik, hogy a helyi szereplők emellett megtagadták a COSCO által működtetett PPA által a haszongépjárművekre kivetett belépési díjak megfizetését is, annak ellenére, hogy ezek a COSCO és a görög kormány közötti eredeti globális koncessziós megállapodás részét képezték. „Jelenleg nem megfelelő a helyzet a kínai jelenlét kiterjesztésére” – mondta Rui Pinto, a Thesszaloniki Kikötői Hatóság vezérigazgató-helyettese.³⁶ A COSCO terve, hogy autós terminált építsen egy olyan területen, amelyet a helyi hajójavító vállalkozások használnak, szintén heves kritikákba ütközött a helyiek részéről, akik attól tartanak, hogy ez ellentétes lenne a görög hajógyártók érdekeivel.

A jelenlegi feszültségek tükrözik a pireuszi megállapodás törekenységét és érzelmi vonatkozásait mind a hajózási ágazat, mind a helyi közösségek szemében. De ahogy a kínai jelenléttel szembeni görög ellenállás növekszik (néha olyan külső szereplők, mint az EU vagy az Egyesült Államok hatására), a kínai médiaforrások következetesen ragaszkodnak a „kínai-görög elköteleződés hosszú távú kínai befektetéseknek köszönhetően”³⁷ narratívához, ami tükrözi a Görögország és Kína kétoldalú kapcsolatainak megítélése közötti valódi ellentétet. A közel-múltbeli médiamegjelenések a két oldalon aligha különbözhetnének jobban egymástól.

A kikötőkön túl

Bár a kikötői üzletág rendkívül jövedelmező, a térségben a verseny is jelentős. Más földközi-tengeri kikötők is elkezdtek felzárkózni, kezdve a marokkói Tanger Meddel (amely ma már megelőzi a rangsorban Pireuszt³⁸) és a spanyolországi Valenciával, nem is beszélve az Antwerpen és Zeebrugge közötti lenyűgöző szövetségről északabbra.

Kína más módon is megpróbált betörni a görög piacra. Például egy másik kikötőüzemeltető, a CMPort – a China Merchants konglomerátum része – a Terminal Link, a francia CMA CGM-mel közös vállalkozás révén jelen van Thesszalonikiben, Görögország második legnagyobb kikötőjében.³⁹ A Terminal Link korábbi vezérigazgatója, Boris Wenzel felkérte a CMPortot, hogy telepítse terminálüzemeltetési rendszerét Thesszalonikiben.⁴⁰ Mivel azonban a két görög létesítményt teljesen különálló vállalkozásként kezelik, ezek nem képeznek globális befektetési stratégiát Kína részéről.

Pireuszon és Thesszalonikin kívül Kína üzleti jelenléte Görögországban megbicsaklott. Kína egyik legnagyobb kereskedelmi bankja, a Bank of China 2019 végén büszkén nyitotta meg

athéni fiókját, és ígéretet tett arra, hogy nagyobb mértékben járul hozzá az Új Selyemúthoz azáltal, hogy „professzionális és hatékony pénzügyi szolgáltatásokat nyújt a kínai 'go global' vállalatok számára, és pénzügyi erőit arra használja fel, hogy hidat építsen a Görögország és Kína közötti határokon átívelő üzleti kapcsolatokhoz.”⁴¹ A banki üzletág azonban a globális gazdasági lassulással összhangban lanyhult. Sok kínai intézményhez hasonlóan a Bank of China is hosszú távra tervez, és reméli, hogy hasznot húzhat a Görögország és Kína közötti mélyebb kölcsönhatásokból. Egyelőre azonban ez egy visszafogott művelet volt – éppen az ellenkezője Kína eredeti céljának.

Több kínai-görög üzleti megállapodás is megtorpant, vagy akár teljesen meg is szűnt. 2016-ban a COSCO meglepő módon kimaradt a görög vasúttársaság, a TrainOSE privatizációjáért folytatott versenyből, Li Ko-csiang (Li Keqiang) miniszterelnök korábbi érdeklődése ellenére. 2018-ban a Görög Nemzeti Bank megszakította a tárgyalásokat a Gongbao céggel az Ethniki Asfalistiki, az ország legnagyobb biztosítótársaságának eladásáról.⁴² Öt évvel egy 200 millió dolláros beruházási megállapodás aláírása után a Fosun International ingatlan- és pénzügyi csoport 2019-ben visszalépett az egykori Hellenikon repülőtér fejlesztésére irányuló hatalmas projektjétől, állításuk szerint „a bürokrácia és az ország gazdasági válsága okozta többéves késedelmek miatt”.⁴³ Árulkodó módon a kínai konzorcium nem volt jogosult pályázni a szerencsejáték-engedélyre, amelyet végül az amerikai székhelyű Mohegan csoport és a görög Gek Terna építőipari vállalat kapott meg. Nemrégiben, 2021 januárjában a görög kormány nem engedélyezte, hogy a kínai State Grid (amely már 24 százalékos részesedéssel rendelkezett a görög nagyfeszültségű független áramátviteli szolgáltatóban) ajánlatot tegyen az ország közép- és kisfeszültségű elosztóhálózat-üzemeltetőjéből való 49 százalékos részesedésére. Egy másik kínai állami vállalatot, a South Power Gridet szintén kizárták. Végül pedig a görög kormány erősen hajlik a nem kínai beszállítók felé az 5G technológia terén. A Cosmote, a legnagyobb görög mobilszolgáltató 2021 márciusában a svéd Ericsson távközlési vállalatot választotta kizárólagos 5G berendezésszállítójának. Görögország csatlakozott az Egyesült Államok által vezetett Clean Network-höz is, amely a korábbi elnök, Donald Trump kormányja által indított 5G-kezdemenyezés.⁴⁴

Nagy remények a kínai turisták kapcsán

A COSCO hosszú távú terve ellenére, amely elvileg a potenciális kínai tengerjárók utasainak mozgósítására szolgálhatna, a görög idegenforgalmi ágazat szakemberei vegyes érzéseket táplálnak. A 2019-ben az országba látogató 28 millió külföldi közül a túlnyomó többség valójában Európából és az Egyesült Államokból érkezett – szemben a Kínából érkezett mindössze 200 000 fővel.⁴⁵ A folyamatban lévő COVID-19 járvány megakasztotta az utazásokat, és valószínű, hogy a kínai turisták egy ideig nem térnek vissza. Szantorini szigetét, amely a kínai turistákat leginkább vonzza, súlyosan érintette a nemzetközi beutazó járatok hiánya. Szantorini szállodái többnyire üresen maradtak, és nem valószínű, hogy az újonnan „Görög-kínai kulturális és turisztikai év 2021” néven meghirdetett program a közeljövőben jelentős számban hozna vissza kínai turistákat Görögországba. Hasonlóképpen, a Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Intézete (IIER) által 2020-ban és 2021 elején vizsgált

médiatudósítások szerint a kínai-görög kulturális tevékenységek nagyon korlátozottnak tűnnek.⁴⁶ Ez nem sok jóval kecsegtet Kína megítélése szempontjából.

Arany vízum

Csaknem egy évtizede, hogy Görögország (a közeli Máltával és Ciprussal együtt) elkezdte csábítani azokat az egyéni kínai befektetőket, akik hajlandóak legalább 290 000 dollárt befektetni egy görög ingatlanba egy öt évre szóló, megújítható tartózkodási engedély ígérete ellenében, amely elméletileg lehetővé teszi a szabad utazást az EU huszonegy tagállamában.⁴⁷ Azok a külföldiek, akik legalább hét évet töltöttek Görögországban, ezzel az úgynevezett aranyvízummal szerezhetik meg a hön áhított uniós útlevelet. 2020 novemberében az aranyvízummal rendelkezők 70 százaléka kínai állampolgár volt (az összesen 7903-ból 5504) – és a számuk folyamatosan emelkedik. 2019-ben külföldiek mintegy 1,7 milliárd dollárt fektettek be a görög ingatlanpiacon,⁴⁸ köztük kínai vásárlók, dacolva Kína szigorú tőkekivitel szabályaival.⁴⁹ A COVID-19 miatti sanyarú két év után a görög kormány várhatóan új programokat fog ösztönözni a kevesebb látogatót vonzó területeken, például Nyugat- vagy Észak-Görögországban.⁵⁰

Eközben az EU továbbra is bírálja Görögország arany vízumprogramját. Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke az Unió helyzetéről szóló 2020 szeptemberi beszédében arra figyelmeztetett, hogy „az európai értékek nem eladók”⁵¹. Emellett helyi elemzők rámutattak, hogy a kínai média szinte soha nem említi az aranyvízum-programot. Ennek az eltérésnek az egyik magyarázata az lehet, hogy a Görögországban vízumot kérő egyre növekvő számú kínai gyakorlatilag azt a szándékát fejezi ki, hogy elhagyja Kínát.⁵² A kínai kormány nem szeretné, ha erről nyíltan beszélne.⁵³

Kína elkötelezett soft power stratégiája

A világvárvány előtt sok görög tűnt hálásnak Kína segítségével. A turisták, befektetők, kereskedők és néhány kulturális esemény – például a 2017-es Ősi Civilizációk Fóruma vagy az Európai Konfuciusz Intézetek éves találkozója 2018-ban⁵⁴ – kombinációja kezdetben segítette Kínának megnyerni a görög közvéleményt, vagy legalábbis a görög elit egy részét. Ez a narratíva ma már nem állja meg a helyét. Úgy tűnik, a görög közvéleményt jobban érdeklik a valódi tettek és a munkahelyek.

Kína 2016-ban elindította az Athéni Közgazdasági és Üzleti Egyetemen az első Üzleti Konfuciusz Intézetet, amelynek egyértelmű célja a két ország közötti üzleti kapcsolatok szorosabbra fűzése. Emellett a Thesszaloniki Arisztotelész Egyetemen és a láriszai Thesszalonikai Egyetemen klasszikus Konfuciusz Intézetek is működnek. Mindkettő első-sorban a kínai nyelvtanulásra összpontosít, és kerüli az olyan vitás kérdéseket, mint Tajvan vagy Hszincsiang. Más európai országokhoz hasonlóan a Kína által támogatott szervezetek – például a Görög-Kínai Egyesület és a Hellén-Kínai Kamara – a két ország közötti üzleti

kapcsolatok előmozdításához járulnak hozzá. A görög politikai pártokkal való szoros kínai kapcsolatok rendszertelenek, kivéve a keményvonalas Görög Kommunista Pártot (KKE), amely 2010-ben azt mondta, hogy „továbbra is fenntartja a kétoldalú kapcsolatokat a [Kínai Kommunista Párttal]”.⁵⁵

Az együttműködés más területekre is kiterjedt. Kína és Görögország 2018-ban cselekvési tervet írt alá a tudományos és technológiai együttműködésről.⁵⁶ Egy kínai AI-alkalmazásfejlesztő vállalat, a DeepBlue Technology bejelentette, hogy innovációs csatornát indít Görögország és Kína között.⁵⁷ A további nagy hatással bíró tervek közé tartozik az Aikaterini Laskaridis Alapítvány és a Kínai Társadalomtudományi Akadémia által közösen működtetett Kínai Tanulmányok Központja, valamint az elkövetkező években több kínai diákot vonzani szándékozó programok. Az Égei-tengeri Egyetem még online lehetőséget is indított a kínai nyelvórák lehetővé tételére.⁵⁸

Az Új Selyemút természetesen Kína görögországi jelenlétének állandó eleme. 2019-ben az akkori miniszterelnök, Ciprasz is szükségét érezte, hogy csatlakozzon a 17 + 1 formátumhoz, a délkelet-, közép- és kelet-európai országok csoportjához, amely évente találkozik a kínai felső vezetéssel (bár a jelenlegi görög kormány sokkal kevésbé lelkes, mint elődje).⁵⁹ A múltban görög tisztviselők gyakran vettek részt Új Selyemúttal kapcsolatos programokon mind Görögországban, mind Kínában. Maga Ciprasz két alkalommal, 2017-ben és 2019-ben is részt vett az Új Selyemút Fórumon (BRF) Pekingben.⁶⁰ Egy másik hivatalos kínai látogatása során kijelentette, hogy Görögország „Kína kapujaként kíván szolgálni Európába.”⁶¹ Utódja, Micotákisz visszafogottabb volt, bár 2019-ben vendégül látta Hszi-t, és úgy nyilatkozott, hogy „új korszakot remél a görög-kínai kapcsolatban.”⁶² A Törökországgal fennálló regionális feszültségektől óvakodva a görög miniszterelnök azt is felismerte, hogy Görögországnak mennyire szüksége van az Egyesült Államokra és az EU-ra; Kína a biztonság szempontjából nem sokat tud nyújtani.

Kína növekvő médiajelenléte

Ami a médiajelenléteket illeti, a kínai Xinhua hírügynökség évekkel ezelőtt irodát hozott létre Athénban, és görög munkatársakat foglalkoztat. Emellett 2016 óta hivatalos cserekapcsolatot tart fenn az állami tulajdonú Athén-Macedón Hírügynökséggel (AMNA). A Kínai Gazdasági Információs Szolgálat, a Xinhua leányvállalata szintén megállapodást írt alá az AMNA-val egy Új Selyemút Gazdasági Információs Partnerség létrehozásáról. Emellett kínai médiumok együttműködtek olyan görög újságokkal, mint a *Kathimerini*, amelynek angol nyelvű kiadása is van, és gyakran közölt szerkesztőségi tudósításokat a Xinhuától. A görög állami televízió és a kínai Nemzeti Rádió és Televízió Igazgatóság 2019 végén egyetértési megállapodást írt alá.⁶³ Sok délkelet-, közép- és kelet-európai kollégájukhoz hasonlóan a görög újságírókat is gyakran meghívták az Új Selyemút kínai rendezvényeire. Fontos azonban megjegyezni, hogy a görög nyilvánosság nem részesülhetett a kínai hírekről való független tájékoztatásban, mivel a görög médiának nincsenek saját tudósítói Kínában. Mindent egybevetve ez azt jelenti, hogy Görögország néhány éve kiszolgáltatott a kínai

média narratíváinak. Ez így is marad, hacsak az ország nem fektet be a Kínáról vagy a kínai-európai kapcsolatokról szóló tudósításba.

A kínai média helyi jelenléte révén érdekes narratívát kínál a görög közönségnek.⁶⁴ Először is, Kínát „jóindulatú szuperhatalomként mutatja be, amely a gyors társadalmi-gazdasági fejlődésen és a „mindenki számára előnyös együttműködésen” alapuló harmonikus nemzetközi kapcsolatok új rendszerét támogatja”. De kifejezetten a kínai-görög kapcsolatra is összpontosít: az IIER egy nemrégiben megjelent jelentése szerint Kína „igaz barátként szeretne megjelenni, aki nagylelkű segítséget nyújt Görögországnak”. 2020 során a kínai tudósítások a Görögországnak nyújtott segélyek példáival ellensúlyoztak minden olyan vádat, amely Pekingnek a világvárványért való felelősségével kapcsolatos.

A kínai befolyás hatása Görögországban

A 2004-es athéni olimpia óta (és különösen azóta, hogy a COSCO átvette a Pireusz irányítását) Kína udvarol a görög közvéleménynek – valamelyest sikeresen. Más európai országokkal ellentétben Görögország nem volt a kínai agresszív farkasharcos-diplomácia célpontja (amely egy népszerű kínai kasszasikerfilmről kapta a nevét).⁶⁵ Ez a puhább diplomácia ismét azt mutatja, hogy Kína hosszú távra tervez Görögországban. A jó szándék jeleként Peking igyekezett alkalmazkodó és nem megosztó lenni a nagykövetség Facebook és Twitter oldalain. A pireuszi kikötői hatóság szintén puha kommunikációs kampányokat folytat saját közösségi médiafelületein keresztül. Bár Kína megítélése Görögországban semlegesnek tekinthető, ez a visszafogottabb megközelítés a görög lakosság körében végzett több közelmúltbeli felmérés szerint vegyes eredményeket hozott.

Először is, az athéni székhelyű IIER megállapította, hogy Kína Görögországgal szembeni soft power stratégiája 2008 és 2018 között nagyrészt sikeres volt. Az IIER jelentésében megállapította, hogy „a közvélemény nagyon pozitívan értékeli a két ország közötti kapcsolatot: 2016 decemberében a válaszadók túlnyomó többsége (81,9%) „barátinak” és „viszonylag barátinak” minősítette azt”. Ugyanez az IIER-jelentés azt is megállapította, hogy a görögök többsége láthatóan támogatja a Pekinggel való szorosabb kapcsolatokat a gazdaság (83,5 százalék), a politika (71,1 százalék) és a kultúra (87,5 százalék) terén.⁶⁶ Egy másik tanulmány, a Pew Research Center 2019-es tanulmánya szerint a magyarok mellett a görögök talán a leginkább Kína-barát európaiak: 26 százalék szerint a világ jobb lenne, ha Kína vezetné, míg 46 százalék szerint a világ jobb lenne, ha az Egyesült Államok lenne a vezető.⁶⁷ Összehasonlításképpen: ugyanebben az évben a svédországi válaszadóknak csak 14 százaléka támogatta Kínát; 76 százalékuk az Egyesült Államoknak szavazott több bizalmat.

Úgy tűnik, hogy a 2020-as év fordulópontot jelent Kína helyi megítélésében, nemcsak a COVID-19 miatt, hanem azért is, mert Kína ügyetlenül próbálja magát jótévőnek beállítani. A Kínából származó orvosi ellátmányok túlnyomó többsége a 2020-as év során – a közlekedési kísérletek ellenére – inkább kereskedelmi megrendelés volt, mintsem ajándék. 2020 áprilisában a Kapa Research görög közvélemény-kutató által végzett felmérés szerint a görög

válaszadók 44 százaléka Kínát okolta a járványért⁶⁸ – ezt az állítást Kína athéni nagykövete határozottan visszautasította.⁶⁹

Kínai hivatalos látogatások

2008 óta megszorodtak a magas rangú kínai tisztviselők látogatásai: Hu Csin-tao (Hu Jintao) korábbi elnök 2008-ban részt vett a COSCO aláírási ünnepségén Pireuszban, Ven Csia-pao (Wen Jiabao) és Li Ko-csiang (Li Keqiang) miniszterelnökök 2010-ben, illetve 2014-ben egyaránt hivatalos látogatást tettek, és a rendszeres látogatók között miniszterelnök-helyettesek, miniszterek, miniszterhelyettesek és az állami tulajdonú vállalatok vezetői is szerepelnek. Nem meglepő, hogy Jang Csie-csi (Yang Jiechi), a kínai Politikai Bizottság (Politbüro) tagja és külügyi vezetője 2020 szeptemberében tett athéni látogatásáról a kínai média többet tudósított, mint a görög sajtó. Jang – aki diplomáciai körúton volt, többek között Mianmarban és Spanyolországban – amellet szólalt fel, hogy Pireuszt világszínvonalú kikötővé kell fejleszteni.⁷⁰

A kínai médiában a kínai-görög kapcsolatokról szóló pozitív hangvételű tájékoztatás nem sűrűn célozza a görög közvéleményt. Ehelyett inkább az üzleti vezetőket, a kormányzati elitet, vagy alkalmanként a belföldi kínai közönséget célozza meg, mint például, amikor 2021 márciusában Vej Feng-ho (Wei Fenghe) nemzetvédelmi miniszter Athénba látogatott. Bár szóba kerültek az esetleges közös gyakorlatok és kiképzések, nagyon valószínűtlen, hogy Görögország, amely a NATO tagországa, katonai gyakorlatokon vegyen részt a Népi Felszabadító Hadsereggel (PLA). Egy ilyen látogatás célja inkább az, hogy Kína hazai közönségének megmutassa, hogy Pekingnek vannak nemzetközi barátai, akik hajlandóak együttműködni.⁷¹

Saját, 2019 novemberi prominens látogatása során Hszi a COSCO jelenlétét „a sárkány fejeként” emlegette.⁷² Mint mondta, a cél az, hogy Kína még nagyobb jelentőségű szereplővé váljon a Földközi-tenger térségében. A két régi civilizáció közötti rokonság narratívájára⁷³ építve a kínai média arról számolt be, hogy Hszi és Prokopisz Pavlopoulosz akkori görög elnök megállapodtak abban, hogy „az ősi keleti és nyugati civilizációk bölcsességével hozzájárulnak egy olyan közösség építéséhez, amely közös jövőt biztosít az emberiség számára”⁷⁴ – ez a fajta megközelítés jó fogadtatásra talált a görög elit körében.

Következtetések

Az Új Selyemút kínai térképeit elnézve Pireusz mindig a tengeri selyemút középpontjában áll. Végül is egy erős tengeri hatalom kiépítése Kína számára nemzeti céllá vált, és a görögországi kínai pozíció elsődleges fontosságú.⁷⁵ A vilá járvány előtt Kína kezdetben úgy tekintett a pireuszi megállapodásra, mint egy „történelmi lehetőségre” a hanyatló európai gazdaság számára, hogy „Eurázsia újjáélesztése révén visszatérjen a világ közepére”.⁷⁶ Magyarországhoz vagy több balkáni országhoz hasonlóan Görögországot is arra választották ki, hogy az

európai kontinensen kialakított kínai befolyási övezet részévé váljon. A jelentős kínai befektetéseknek köszönhetően úgy tűnik, hogy ez továbbra is prioritás.

A fenti politika eredménye azonban továbbra sem világos. Először is, Görögország a szomszédos Észak-Macedóniával és különösen Törökországgal fennálló regionális vitáinak kezelésével van elfoglalva. Szüksége van a NATO és az EU diplomáciai és katonai támogatására a Ciprust körülvevő régió Törökország általi militarizálása ellen. Másodszor, mint a kínai beruházási projektek esetében gyakran előfordul, a valóság eltért az eredeti elképzeléstől. „Összességében nézve . . . Kína akkor fektetett be a pireuszi kikötőbe, amikor senki sem érdeklődött iránta, és ez sikeres befektetés volt” - mondta Micotákisz egy nemrégiben adott interjújában. „De” – folytatta – „Görögország nem függ különösebben a kínai befektetésektől, ha a közvetlen külföldi befektetések térképét nézem, természetesen olyan országokat nézek, amelyek érdekeltek a görögországi befektetésekből.”⁷⁷ A problémák továbbra is halmozódnak a pireuszi megállapodás körül, és a helyiek a vártnál érzékenyebbek és dühösebbek a COSCO pénzügyi részvételeből és gyakran túlzott jelenlétéből származó előnyökkel – vagy azok hiányával – kapcsolatban.

Kína új szuperhatalmi ambíciói szempontjából a tét hatalmas. Az Oroszországgal (az orosz ortodox egyházon keresztül) és Kínával fenntartott szoros kapcsolatok ellenére Görögország továbbra is szilárdan kötődik a hagyományos nyugati intézményekhez és szövetségekhez. Végezetül úgy tűnik, hogy a világjárvány ugyanolyan csalódottságot keltett Kínával szemben a görög közvéleményben, mint más délkelet-európai nemzetek népei körében. Athén előtt még hosszú út állhat, hogy a sárkány fejévé váljon. A soft power, a hivatalos látogatások és a terjeszkedési tervek nem tudták betölteni az űrt, és – egyelőre – a görög nép nem akarja függetlenségét és európai kapcsolatait elcserélni pusztán azért, hogy megfeleljen Hszi grandiózus kínai stratégiájának. Az azonban világos, hogy Kína hosszú távra tervez Görögországgal kapcsolatban, amelyet – a közelmúltbeli fordulat ellenére – Peking még mindig értékes csomópontnak és partnernek tekint Európában. A mód, ahogyan Kína közel két évtizede elkötelezte magát az ország mellett, egyértelműen mutatja a hosszú távú elképzelései melletti kitartását. Bár egyelőre mind az EU-nak, mind az Egyesült Államoknak sikerült Görögországot maguk mellett tartani, de a jövő bizonytalan marad, ha Kína továbbra is erős és ambiciózus tengeri programot követ a Földközi-tengeren és azon túl.

Magyarország: Kína készséges partnere Európa szívében

Magyarország, amely a 2000-es évek elején szorosabbra fűzte kapcsolatait Kínával, az EU-n belül egyfajta kívülállónak számít. Orbán Viktor jelenlegi miniszterelnök kormánya alatt az ország a régió egyik legsebezhetőbb országává vált a kínai befolyás szempontjából. Magyarország sebezhetősége a viszonylag gyenge állami intézményeknek – amelyeket nagyrészt az egyre inkább autoriter kormánypárt irányít –, valamint a civil társadalom korlátozott lehetőségeinek köszönhető. Az a könnyedség, amellyel Peking megragadta az elitet, fontos szerepet játszik Kína azon képességében, hogy a kulcsfontosságú döntéshozókat támogassa, akik cserébe lelkesen törekszenek a kínai kollégáikkal való jobb kapcsolatokra. Orbán, aki személyesen irányítja az ország Kína-politikáját, több mint egy évtizede van hatalmon, és problémás a viszonya Magyarország hagyományos nyugati partnereinek képviselőivel.⁷⁸ A jelentések szerint Orbán a kínai kormányt – amely az állami szuverenitás és a diplomáciai partnerei belügyeibe való be nem avatkozás elvét tartja elsődlegesnek – a liberális Nyugat alternatívájának tekinti, ahol partnerei erősen kritikusak Magyarország demokratikus viselkedésével szemben.⁷⁹ Ő és más prominens magyarok meleg szavakkal beszélnek Kína gazdasági fejlődési modelljéről.

Budapest számára Peking kulcsfontosságú partner abban, hogy a 2008-as pénzügyi világválság után Európától távolodva diverzifikálja gazdaságpolitikáját. Idővel Orbán elkezdte Magyarország külpolitikai stratégiáját is Peking felé tolni. A magyar kormány Brüsszellel szembeni nyomásgyakorlásra és az otthoni euroszeptikus hangulat meglovagolására használja Kínát. Orbán alatt Magyarország Közép- és Kelet-Európában Kína regionális csomópontjaként pozicionálta magát, bár az országba áramló kínai pénz egyelőre jóval kevesebb, mint néhány évvel ezelőtt várták. Peking számára Magyarország viszonylag nyitott ajtót jelent Európába, mivel az Orbán-kormány diplomáciai és gazdasági tárgyalópartnerként üdvözli Kínát, és partnereket keres illiberális kormányzati modelljének hazai előmozdításához. A kínai vezetés számára Orbán Viktor hasznos tárgyalópartner, aki segít elterelni a nemzetközi kritikát és meggátolni az európai konszenzust a kínai emberi jogi jogsértésekkel kapcsolatban, különösen Hongkongban és Hszincsiangban.

A média feletti állami vagy kormánybarát oligarchikus ellenőrzés akadályozza a Pekinggel kapcsolatos alternatív nézetek terjedését, ami lehetővé teszi mind a budapesti, mind a pekingi vezetők számára, hogy a kapcsolatot mindkét fél számára előnyösnek nevezzék. A pozitív médiafigyelem segít ellensúlyozni azt a korlátozott hatást, amelyet a kínai soft power eddig gyakorolt az országban. A legújabb közvélemény-kutatások szerint Magyarország nyugati partnerei sokkal pozitívabb megítélésnek örvendhetnek az átlagpolgárok körében, mint Kína – ez az eredmény összhangban van a szomszédos Lengyelországgal és Csehországgal.⁸⁰ A magyarok kissé negatívan ítélik meg Kína nemzetközi befolyását, és Pekinget elsősorban finanszírozási forrásnak tekintik. Kína erőfeszítései, amelyek

célja, hogy a társadalom egészében pozitívabb képet alakítson ki magáról – például a Konfuciusz Intézetek vagy a testvérvárosi kapcsolatok révén – nagyrészt kudarcot vallottak. Mindazonáltal a Kínáról szóló, fentről érkező pozitív médiafigyelem segít ellensúlyozni a pekingi soft power erőfeszítések korlátozott hatását, különösen Orbán kulcsfontosságú választói körében.

Rövid visszatekintés

Budapest pekingi kapcsolatai nem újkeletűek. A Varsói Szerződés számos volt országához hasonlóan Magyarország is hivatalosan elismerte a Kínai Népköztársaságot 1949 októberében. Más országokkal ellentétben azonban mind Budapest, mind Peking nagy felhajtással ünnepelte 2019-ben ennek a diplomáciai elismerésnek a hetvenedik évfordulóját.⁸¹ A kapcsolatok a hidegháború alatt a két fővárosból érkező ideológiai szelek függvényében hullámzottak.⁸² Magyarország a keleti blokkban a demokratizálódás úttörője volt. A kormányzó Magyar Szocialista Munkáspárt 1989 októberében adta át a hatalmat, egy hónappal a berlini fal leomlása előtt.

A hidegháború befejezése után Magyarország és Kína pályája gyorsan, mintegy tizenöt évre különvált. Magyarország, amely igyekezett levetni az ország kommunista múltjának minden maradványát, a nyugati integrációra összpontosított, és kevésbé érdeklődött Kína iránt. Orbán és pártja, a jobboldali Fidesz, amely a kommunista párt ellenzékéből indult, ironikus módon bírálta a Kínai Kommunista Pártot és annak emberi jogi teljesítményét az 1990-es években. Első miniszterelnöki ciklusa alatt (1998–2002) Orbán találkozott a Dalai Lámával, ami konfliktushoz vezetett a két ország között.⁸³ Mióta azonban 2010-ben visszatért hivatalába, elkerülte, hogy hasonló esetek útján szembeszálljon Pekinggel, vagy bírálja a kínai emberi jogi helyzetet.⁸⁴

Az elmúlt húsz év geopolitikai és geoökonómiai változásai elősegítették Orbán Viktor közeledését Kínához. A 2000-es évek közepén, nagyjából akkor, amikor Magyarország csatlakozott az EU-hoz, Peking udvarolni kezdett a délkelet-, közép- és kelet-európai országoknak. A kínai vezetők az új EU-tagokban potenciális belépési pontokat láttak az unió egészébe.⁸⁵ Ezek az országok közel voltak a nyugatabbra fekvő, jövedelmező piacokhoz, és egyre inkább integrálódtak a páneurópai logisztikai és ellátási láncokba.⁸⁶ Ugyanakkor sokkal olcsóbb volt üzletet kötni ebben a régióban, ahol a munkaerőköltségek alacsonyabbak, a szabályozások pedig kevésbé szigorúak voltak. Az átláthatóság hiánya Orbán Magyarországon azóta is elősegíti az állam foglyul ejtését, amit súlyosbít, hogy Magyarország lazán viszonyul a beruházások átvilágításához, és hajlandó megkerülni a közbeszerzési pályázatokra vonatkozó uniós követelményeket. A magyar elit sebezhetősége a kínai gazdasági befolyással szemben nagyrészt abból fakad, hogy egyéni haszonszerzés céljából szívesen együttműködik a kínai befektetőkkel.⁸⁷

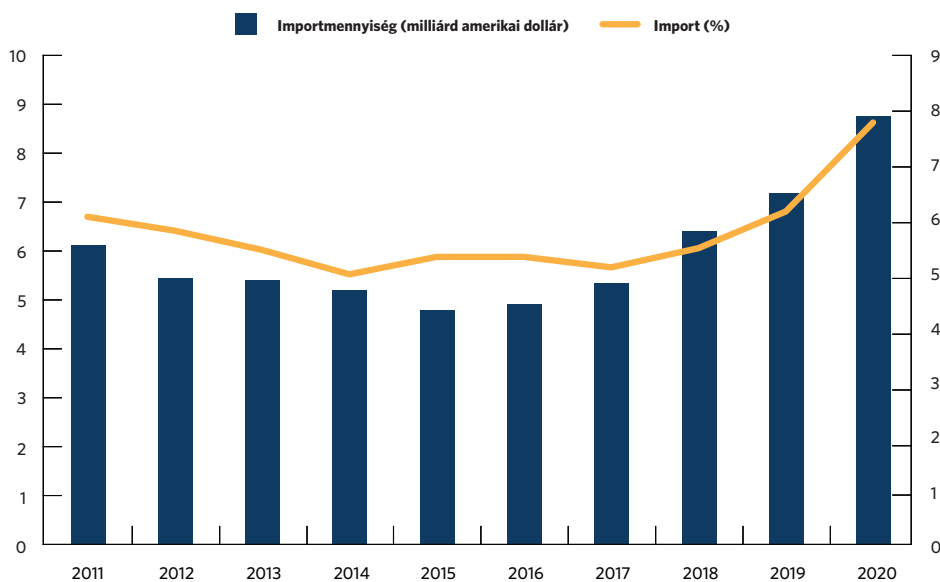
A Medgyessy Péter vezette magyar szocialista kormány volt azonban az, amely a 2000-es évek közepén először fordult Peking felé, és elősegítette a kínai gazdasági befektetések első

hullámának beáramlását az országba.⁸⁸ Medgyessy ma is Kína bevonásának szószólója. Pekinggel való kapcsolata hosszú múltra tekint vissza, még az 1989 előtti kommunista kormány minisztereként. Kormányzati pályafutása alatt is folytatta látogatásait az országba, és Kínában tartott nyilvános beszédeiben gyakran kiemelte az ország kormányzati gazdasági modelljeit.⁸⁹ Dicsérete a magyar politikai spektrumon belüli konszenzust tükrözi Kína mint kereskedelmi és befektetési partner fontosságát illetően.⁹⁰ Medgyessy idején a korai magyarországi kínai befektetések nagy része a kereskedelmi és szolgáltatási szektorban működő kisvállalkozásokból állt, amelyek a Kínában előállított áruk értékesítésére jöttek létre.⁹¹ Idővel azonban a multinacionális kínai cégek – többek között a Bank of China, a Huawei, a Lenovo, a Wanhua és a ZTE – az országot ugródeszkának kezdték tekinteni az ambiciózusabb európai törekvéseikhez.⁹²

Orbán pálfordulása

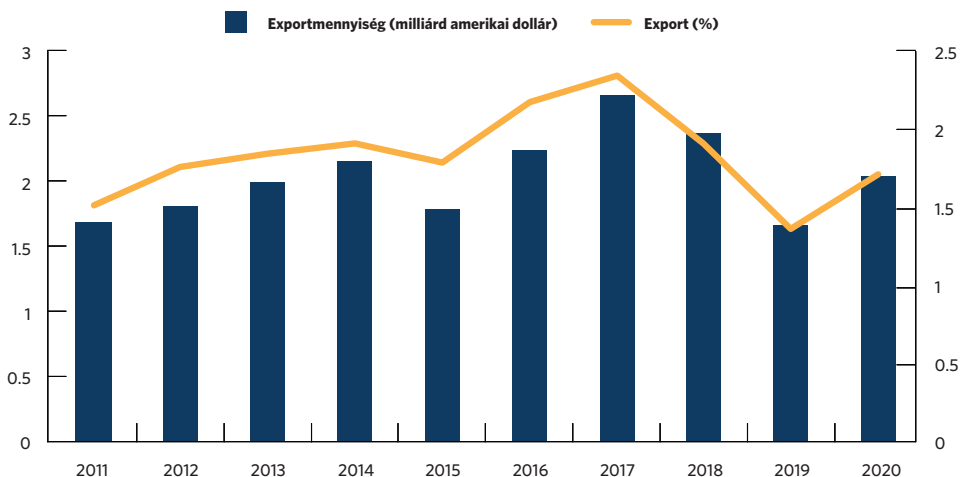
Orbán két okból is közelít Kína felé. Külpolitikai téren ez része annak a szélesebb körű törekvésének, hogy növelje befolyását az Európai Unióval szemben. Egy olyan ország, mint Kína, kevés feltételhez köti diplomáciai és gazdasági szerepvállalását a kormányzás, az emberi vagy munkajogok, az adósság vagy a környezetvédelmi kérdések terén – ezek pedig mind olyan ügyek, amelyek kapcsán az Orbán-kormány problémás mérleggel bír. Belpolitikai téren Kína bevonásának célja gazdasági támogatás szerzése, amelyet számos közép- és kelet-európai ország létfontosságúnak tartott a 2008-as globális pénzügyi válság után. Néhány

ÁBRA 6. Import Kínából Magyarországra

Forrás: ENSZ Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

ÁBRA 7. Export Kínába Magyarországról

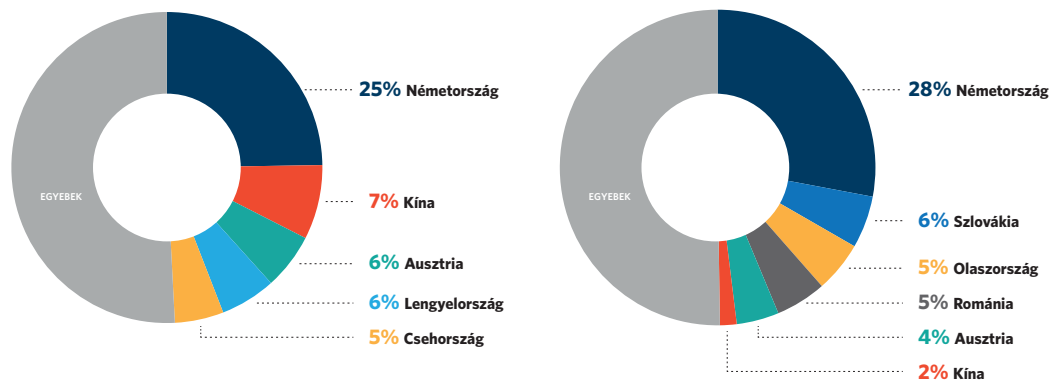

Forrás: ENSZ Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

ÁBRA 8. Magyarország Legfontosabb Importforrásai és Exportcélpontjai, 2020

IMPORTFORRÁSAI

EXPORTCÉLPONTJAI

Forrás: ENSZ Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

kínai beruházás – például a Budapest és Belgrád közötti új vasútvonal megépítésének vitatott és költséges terve – a kormányhoz közel álló magyar oligarchák kezébe került. A Kína felé fordulás segít Orbánnak ráerősíteni az euroszkeptikus hangokra Magyarországon, megmutatva saját polgárainak, hogy az országnak vannak alternatívái az EU-val szemben – ez pedig segítette a populista vezetőnek megszilárdítani befolyását a magyar politikában. Orbán hasonló célokra használja az Izrael, Törökország és Oroszország felé való közeledést.

Miután 2010-ben miniszterelnökként visszatért hivatalába, Orbán elindította keleti nyitási politikáját, hogy csökkentse Magyarország függőségét az Európai Uniótól és a nyugati pénzügyi intézményektől, amelyek szigorú feltételekhez kötik az adósságkönnyítést. A keleti nyitási Orbán Viktor törekvése arra, hogy Magyarország külgazdasági politikáját a Magyarországtól keletre fekvő partnerekkel – elsősorban Kínával, de Azerbajdzsánnal, Indiával, Japánnal, Oroszországgal, Szingapúrral, Dél-Koreával és Törökországgal is – való együttműködés révén egyensúlyba hozza. Orbán kelet felé fordulását az úgynevezett „eurázsiaiisztikus” megnyilvánulások gyakoribbá válása kísérte, amelyek célja, hogy Magyarországot ne teljesen európai, mint inkább eurázsiai országgént pozícionálja.⁹³ Orbán keleti nyitása az üzleti és kereskedelmi csereprogramok, valamint magas szintű diplomáciai kapcsolatok fellendülését váltotta ki Magyarország és Kína között, valamint nagy reményeket, hogy az ország problémás gazdasága is fellendülhet. Az Orbán-kormánynak a többi ázsiai nagyhatalom elérésére tett erőfeszítései azonban sokkal kevésbé voltak sikeresek.

Magyarország Peking egyik legerősebb szószólójává vált az Unióban, és az EU országai közül elsőként írták alá az Új Selyemútról szóló megállapodást. Emellett 2012 óta tagja az úgynevezett 17 + 1-es keretnek is; 2017-ben Budapest adott otthont a formátum éves csúcstalálkozójának. Budapest ma kiemelkedő szerepet tölt be a csoportban. 2017-ben Budapest és Peking átfogó stratégiai partnerséggé emelte kapcsolatát⁹⁴ – ez nagyrészt szimbolikus státusz, amelyet sok más ország is élvez, de kiemeli azt a magas szintű figyelmet, amelyet Magyarország kis mérete, korlátozott globális státusza és viszonylag kis gazdasága ellenére Kína részéről kap. Budapest jelentősége Kína számára az elmúlt években megnőtt, mivel más közép- és kelet-európai országoknak, különösen az EU-tagoknak, a be nem teljesült elvárások vagy az otthoni politikai változások miatt elment a kedvük Pekingtől. Néhány regionális kollégájával ellentétben Orbán részt vett a 2021-es virtuális 17 + 1 csúcstalálkozón, és személyesen dicsérte Hszit azért a segítségért, amelyet Kína nyújtott Magyarországnak a COVID-19 járvány idején.⁹⁵ Kína védelmi minisztere, Vej Feng-ho (Wei Fenghe) 2021 márciusában Budapestre látogatott, és nyilvános üzenetben ítélte el a Kínával szembeni nyugati szankciókat a pekingi emberi jogi jogsértések miatt Hszincsiangban. A magas szintű kínai vezetők látogatásai hasonlóképpen segítenek ellensúlyozni Orbán növekvő diplomáciai elszigeteltségét Magyarország hagyományos nyugati partnereitől az ország saját demokratikus visszacsúszása miatt.⁹⁶

Elsősorban Orbán hosszú hivatali ideje segítette Budapestet abban, hogy szilárdan Peking mellett maradjon, és hogy elkerülje a Kínával való nyilvános vitákat – ahogyan azt egy magyar tárgyalópartner a Carnegie által szervezett zártkörű workshopon is elmondta. Ez különösen nyilvánvalóvá vált, amikor Michael Kovrigot, a magyar-kanadai kettős állampolgárt koholt vádakkal letartóztatták a Huawei pénzügyi vezetőjének, Meng Van-csou-nak (Meng Wanzhou) Brit Columbiában történt őrizetbe vétele miatti kanadai-kínai vitával összefüggésben.⁹⁷ Kanadával ellentétben Magyarország úgy tűnt, hogy el akarja kerülni a Pekinggel való nyilvános vitát, és Kovrig ügyét viszonylag alacsony szintű konzuli ügyként kezelte, gyakorlatilag kiszervezve az ügyet Ottawának.⁹⁸ A pekingi magyar tisztviselők még azt is elkerülték, hogy részt vegyenek a nyugati diplomáciai közösség nyilvános tiltakozásán

Kovrig tárgyalása előtt. Mindez arra utal, hogy Budapest egyszerűen arra törekszik, hogy amikor csak lehet, elkerülje, hogy Pekinget nyilvánosan magára haragítsa.

Magyarország Kína felé fordulásának vegyes gazdasági eredményei

Az Orbán alatt az országba érkező kínai befektetések nagy része nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, bár a közelmúltban indított nagy horderejű projektek sora az elkövetkező években megváltoztathatja ezt a helyzetet. Kína legsikeresebb magyarországi projektjei megelőzték Orbán 2010-es hivatalba lépését, vagy egybeesnek azzal. A kínai Wanhua Chemical Group például a legnagyobb magyarországi befektető, és a keleti nyitás politikájának sikerének korai szimbóluma, miután a csoport 2010-ben mintegy 1,7 milliárd dollárért megvásárolta az észak-magyarországi BorsodChem vegyi üzemet. Az üzletet formálisan még Orbán elődje írta alá, de a tényleges beruházások azután történtek, hogy ismét hatalomra került. Az üzem korszerűsítésére fordított további pénzmozgások a teljes beruházást mintegy 2,2 milliárd dollárra emelték. Az üzem megvásárlása a kínai vállalatot a poliuretán anyagok egyik vezető gyártójává tette Európában, és megerősítette szerepét a világ egyik kiemelkedő vegyipari gyártójaként – ez egyértelmű győzelmet jelentett a Wanhua és Kína számára.⁹⁹ A BorsodChem felvásárlása a magyarországi kumulatív közvetlen és közvetett kínai befektetések mintegy 60 százalékát teszi ki (nagyjából 3,7 milliárd dollár), ami arra utal, hogy a kínai befektetések egyoldalúan koncentrálódnak bizonyos kulcsfontosságú iparágakra és vállalatokra.

A ma Magyarországon működő két legjelentősebb és legvitatottabb kínai befektető, a Bank of China és a Huawei még korábban telepedett le az országban. A Bank of China közép- és kelet-európai regionális központja Budapesten található, ahol 2003 óta közvetítőként segíti a kínai befektetés áramlását és infrastruktúra finanszírozást. A Bank of China (CEE) 2014-ben hozta létre önálló magyarországi leányvállalatát, a Bank of China (Hungary) bankot, amely nem sokkal később Ausztriában és Csehországban is terjeszkedett.¹⁰⁰ A Magyar Nemzeti Bank hozzájárult ahhoz, hogy a Bank of China (Hungary) regionális renminbi (RMB) elszámoló és klíring központtá váljon.¹⁰¹ Magyarország volt továbbá az első közép-európai ország, amely 2016-ban RMB-ben denominált államkötvényeket bocsátott ki.¹⁰²

A Huawei 2005-ben érkezett, és Magyarországon hozta létre fő európai ellátóközpontját. Innen forgalmazza termékeit Európa-szerte, Euráziában, a Közel-Keleten, Észak-Afrikában és Oroszországban. A Huawei a második legnagyobb mobiltelefon gyártó az országban, 30 százalékos piaci részesedéssel rendelkezik a mobiltelefonok és 20 százalékkal a táblagépek piacán.¹⁰³ A Huawei több összeszerelő üzemmel is rendelkezik, és az ország 5G felé való elmozdulásával (akárcsak riválisa, a ZTE) szeretné bővíteni jelenlétét az ország távközlési és internetes infrastruktúra-fejlesztési ágazatában. Mindkettő érzékeny pont az Egyesült Államok, valamint Magyarország számos EU- és NATO-partnere számára, bár Magyarországon kevés nyilvános ellenállás tapasztalható a Huawei ellen.¹⁰⁴ Sőt, a Trump-adminisztráció nyomása ellenére, hogy korlátozza a Huawei tevékenységét, az

Orbán-kormány 2020-ban bejelentette a vállalat új magyarországi kutatás-fejlesztési központjának létrehozását.¹⁰⁵

Bár Magyarország a kínai befektetések első számú célpontja Közép- és Kelet-Európában, a beruházások áramlása az elmúlt években lelassult, és elsősorban vagy az infrastruktúrára (mint a vasút vagy a szárazkikötők) vagy a felvásárlásokra (mint a szállodák és összeszerelő üzemek) összpontosít, kevés hosszú távon fenntartható munkahelyet teremtve az új foglalkoztatási ágazatokban.¹⁰⁶ A napenergia ígéretes új terület a kínai befektetések számára, különösen mivel Magyarország törekszik a kibocsátás csökkentésére és a zöld energiára vonatkozó uniós előírások teljesítésére. A kínai National Machinery Import and Export Corporation jelenleg egy 120 millió dolláros naperőmű befejezésén dolgozik Kaposváron, amelyet 2019-ben jelentettek be.¹⁰⁷ A kínai tisztviselők továbbra is nagyszabású ígéreteket tesznek a megnövekedett pénzforgalomra és a vállalkozások letelepedésére Magyarországon. A kínai cégeknek nagyjából 15 000 munkahelyet tulajdonítanak az országban,¹⁰⁸ de ez a szám eltérően az európai cégekhez képest, amelyek továbbra is Magyarország legfontosabb kereskedelmi és befektetési partnerei. Csak a német Bosch például 13 500 magyar alkalmazottat foglalkoztat.¹⁰⁹

Kereskedelem és infrastruktúra: Kevesebb, mint aminek látszik

Magyarország Kína egyik legfontosabb kereskedelmi partnere a 17 + 1 tagállamai közül, de az európai országok közül összességében sokkal kevésbé fontos. A kínai-magyar kereskedelmet a multinacionális vállalatok uralják, és a nyugat-európai konglomerátumok magyarországi leányvállalatai, mint például az Audi, amely magyar gyártású autóalkatrészeket exportál Kínába.¹¹⁰ A Kína és Magyarország közötti kereskedelmi forgalom a 2005-ös 3,9 milliárd dollárról 2018-ra több mint 7 milliárd dollárra nőtt, és Magyarország ma már elsősorban mobiltelefonokat, elektronikai berendezéseket és egyéb fogyasztási cikkeket vásárol. Magyarország fő exportját az autóalkatrészek és gépek adják. A turizmus az együttműködés növekvő ágazata, bár a világvárvány miatt szünetel az utazás a két ország között. A közelmúltban indított járatokat Budapest és Sanghaj, illetve Csungking között felfüggesztették. A világvárvány után a turizmus valószínűleg újraindul. Egy viszonylag kis európai országhoz képest Magyarországnak nagyszámú diplomáciai képviselője van Kínában: Pekingben nagykövetséggel, Sanghajban, Csungkingban és Hongkongban pedig konzulátusokkal rendelkezik. Magyar tárgyalópartnerek szerint Budapest tervezi, hogy konzulátust nyit Kantonban (Guangzhou) is, bár ezek a tervek, úgy néz ki, egyelőre függőben vannak.¹¹¹ Ezek a létesítmények a kereskedelem, a beruházások és a turizmus előmozdítását célozzák. A Kína által alapított, de prominens magyarok által vezetett hivatalos kereskedőházak sora nagyjából ugyanezt a feladatot látja el, miközben nyilvánvalóan hozzájárulnak magyar vezetőik gazdagodásához is.

Peking és Budapest is úgy látja, hogy az ország központi földrajzi elhelyezkedése miatt szerepet játszik az Új Selyemút kezdeményezésben. Eddig azonban a kezdeményezésnek

Magyarországon nem voltak túl fényes eredményei. Az Új Selyemút égisze alatt a leglátványosabb projekt a Budapest-Belgrád vasúti összeköttetés, amelyet 2013-ban jelentettek be; a projekt Magyarországon hosszú ideig késett, mivel viták folytak arról, hogy az Orbán-kormány betartotta-e az uniós előírásokat az építésre vonatkozó közbeszerzési pályázat kiírásával kapcsolatban. Az évek óta korrupciós vádak és viták által sújtott magyarországi rész végre előrelépni látszik, miután Magyarország 1,9 dolláros hitelmegállapodást kötött a kínai Export-Import Bankkal a költségek 85 százalékának fedezésére – ennek feltételeit Budapest tíz évre titkosította, állítólag a hitelszerződés részeként.

A vasútra kiírt második pályázatot egy kínai-magyar konzorcium nyerte el, amelynek tagjai a China Railway Group Limited (a kínai állami vasúttársaság) és az Opus Global, a Mészáros Lőrinc magyar üzletember, Orbán régi barátja által irányított holdingvállalat. Ez ismét rávilágít az átláthatósággal kapcsolatos aggályokra és a korrupció lehetőségére egy olyan országban, ahol az építési projektek gyakran a miniszterelnök barátaihoz és szövetségeseihez kerülnek. Több magyar elemző is megkérdőjelezi a vasúti projekt hosszú távú megvalósíthatóságát és jövendelmességét, rámutatva az építkezés hatalmas költségeire és a benne rejlő potenciál korlátozott voltára a teher- és utasforgalom terén.¹¹² Az állítólag kedvezőtlen hitel-visszafizetési feltételek mellett évtizedekig vagy még tovább tart majd visszafizetni az összeget.¹¹³ Ezeknek az elemzőknek azonban kevés hazai felületük van arra, hogy ezen aggodalmaikat kifejezésre juttassák. Úgy tűnik, hogy az országon kívül nagyobb a tudatosság ezekkel a kérdésekkel kapcsolatban, mint azon belül.

Tekintettel az ország központi fekvésére Európában, Peking és Budapest egyaránt kiemeli, hogy az új vasútvonal képes csatlakozni a tervezett transzeurópai közlekedési hálózathoz,¹¹⁴ lehetővé téve Budapest számára, hogy a kontinentális Európa egyik legfontosabb áruszállítási központjaként szolgáljon. A Földközi-tenger és Magyarország közötti észak-déli irányú teherforgalom azonban jelenleg minimális, és nem világos, hogy a következő évtizedekben eléggé meg fog-e nőni a kereslet ahhoz, hogy nagy pénzügyi ráfordításokat indokoljon, különösen azért, mert van egy már meglévő vasútvonal, amelyet sokkal kisebb költséggel korszerűsíteni lehetne.¹¹⁵

A COVID-19 hatása a magyar-kínai kapcsolatokra

A COVID-19 járvány megerősítette a kínai és a magyar kormány közötti, amúgy is szoros kapcsolatot. A magyar tisztviselők nem követték a Trump-kormányzatot 2020-ban, amikor az Pekinget tette felelőssé a járványért, bár egyes magyarok bizonyára hasonlóan vélekedtek.¹¹⁶ Egy közelmúltbeli felmérésben a magyarok nagyjából egyharmada állította, hogy az elmúlt évben romlott a véleménye Kínáról, annak ellenére, hogy a magyar tisztviselők és a kormánybarát média gyakran hangsúlyozta, hogy Kína hatalmas mennyiségű orvosi felszerelést, gyógyszert és végül oltóanyagot küldött Magyarországra.¹¹⁷ Ezeket a szállítmányokat mindkét fél a szoros együttműködés szimbólumaként tartja számon. Mindez hozzájárult ahhoz a narratívához, hogy Kína a világjárvány globális megoldásának része, nem pedig kiváltója. Budapest azonban e készletek nagy részét, beleértve a lélegeztetőgépeket,

gyógyszerek és egyéb védőfelszerelések nagyszabású megrendeléseit is, megvásárolta Kínától, más európai kormányoknál jóval magasabb áron és offshore közvetítőkön keresztül.¹¹⁸ A felszerelések nagy része a mai napig kihasználatlanul maradt.¹¹⁹

Magyarország hajlandósága a kínai vakcinák használatára 2021 januárjára vált nyilvánvalóvá, mivel az EU küzdött a megfelelő vakcinaellátmány engedélyezésével, beszerzésével és időben történő bevezetésével a blokk országaiban. Orbán volt az első uniós vezető, aki Brüsszelt közvetlenül semmibe véve engedélyezte két kínai vakcina, a Sinopharm és a CanSino sürgősségi felhasználását. Mivel 2021 elején Magyarországon volt az egyik legmagasabb az egy főre jutó COVID-19 halálozási arány a világon, Magyarország máshol kezdett el vakcina-beszerzési lehetőségek után kutatni. Orbán végül a vakcinák beszerzésének többszereplős megközelítése mellett döntött, és a kínai vakcinák és az EU által jóváhagyott oltások mellett indiai és orosz gyártású vakcinákat is engedélyezett.¹²⁰ Az oltóanyagoknak a beszállítók széles körétől való biztosítása lehetővé tette a 2022-ben újraválasztásra váró Orbán-kormány számára, hogy problémamegoldóként állítsa be magát, miközben az európai politikusok tétováztak, és a kontinens újabb halálos fertőzési hullámba került.¹²¹

A kínai vakcinavásárlás azonban hasonlóan alakult, mint a COVID-19 maszk és lélegeztetőgép beszerzés.¹²² Márciusban a kormány bejelentette, hogy egy homályos tulajdonosi szerkezetű magyar közvetítő cégen keresztül vásárolt kínai vakcinákat, miután Budapest eltekintett a közbeszerzési követelmények betartásától a beszerzés lebonyolítása érdekében.¹²³ A végeredmény ismét jóval magasabb költségeket eredményezett a kínai oltóanyag adagjáért (37 dollár), mint a nyugati (nagyjából 2-15 dollár) vagy az orosz oltóanyagok (10 dollár) adagonkénti ára.¹²⁴ A közbeszerzési előírások megkerülése kiváltotta Orbán kritikussainak haragját, bár Magyarország már korán bebizonyította, hogy sokkal sikeresebb a magyarok beoltásában, mint az EU egésze. Magyarországon az uniós statisztikák szerint 2021. május 7-ig az emberek 58,4 százaléka kapott legalább egy, 28,7 százaléka pedig két adag COVID-19 vakcinát, míg az uniós átlag mindössze 33,3, illetve 11,8 százalék volt.¹²⁵

Kína korlátozott soft power hatalma

Kína magyarországi médiajelenléte nagyrészt azért korlátozott, mert a magyar média általában pozitív képet fest Kínáról, minimalizálva az olyan ellentmondásos kérdésekről szóló párbeszédet, mint az emberi jogok vagy Peking saját küzdelmei a világjárvánnyal.¹²⁶ A Kínáról szóló kedvező történetek terjesztése az állami vagy kormánybarát médiában segíti Orbán külpolitikai eredményeinek alátámasztását, enyhíti Budapest növekvő diplomáciai elszigeteltségét hagyományos nyugati partnereitől, és a lakosság euroszkeptikus részének érzelmeit lovagolja meg, akik Orbán kormányzó Fidesz pártjának fontos támogatói bázisát képezik.¹²⁷ A Fidesz szavazói általában véve pozitívan viszonyulnak Pekinghez, ami figyelemre méltó fordulat egy olyan párt esetében, amely antikommunista mozgalomként indult. Az ország ellenzéki irányultságú és független médiumai negatívabb tartalmakat terjesztenek – olyan emberi jogi kérdéseket érintve, mint Tibet, Hszincsiang vagy Hongkong problémás eseményei –, de sokkal kisebb körben érik el vele a lakosságot.

Mind a kínai nagykövetség, mind a kínai vállalkozások viszonylag visszafogottan viselkednek Magyarországon. A nagykövetség ritkán folytat hivatalos PR-tevékenységet, bár számos kulturális rendezvénynek ad otthont. Általában nincs is szükség agresszív farkasharcos diplomáciára Peking részéről, mivel kevés nyilvános kritika éri Kínát.¹²⁸ Magyarország egyre több kínai kulturális intézménynek ad otthont, amelyek között jelenleg egy agytröszt, öt Konfuciusz Intézet, számos magyar egyetemekkel közös program, egy kétnyelvű iskola, egy hagyományos kínai gyógyászati intézmény, valamint számos kulturális és baráti szervezet található. Jelenleg körülbelül 20 000 kínai él Magyarországon, akik közül néhányan a mára megszűnt aranyvízum-rendszer révén érkeztek – ez hasonló volt a görögországi rendszerhez –, amelyet az Orbán-kormány 2013 és 2017 között támogatott. Ennek a diaszpóranépességnek és mindezen intézményeknek a lakosság elérésében való hatékonysága azonban korlátozottnak tűnik.

A Kínai Társadalomtudományi Akadémia 2017-ben hozta létre Budapesten a Kína-Közép-Kelet-Európa Intézetet. Ez az első kínai támogatású szakpolitikai kutatóintézet a régióban, amelynek célja, hogy kapcsolatokat alakítson ki a közép- és kelet-európai akadémiai intézményekkel. Az intézet széleskörű kutatási megbízatással rendelkezik, amely politikai, társadalmi, technológiai, gazdasági és kormányzási kérdésekre terjed ki a régió egészében, nem csak Magyarországon.¹²⁹ Számos jelentését európai tudósok ugyanazon kis csoportja írja, munkájukat kínai vezetők és szerkesztők felügyelik és finanszírozzák. Az intézet közösségi médiajelenléte továbbra is gyenge, mindössze 175 LinkedIn-követője és 400 Twitter-követője van, bár az intézet minden közösségi médiaplatformján ugyanazt a tartalmat posztolja.

Magyarország fő Konfuciusz Intézetei a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetemen, a Szegedi Tudományegyetemen, a Miskolci Egyetemen és a Debreceni Egyetemen működnek. A Pécsi Tudományegyetemen működik a Hagyományos Kínai Orvoslás Konfuciusz Intézete is, amely a kínai nyelvvel és a hagyományos gyógyítási módszerekkel foglalkozik.¹³⁰ Mind az öt intézet könyvtárként, nyelviskolaként és kulturális központként szolgál – általában olyan helyként, ahol a magyarok, különösen a fiatalok jobban megismerkedhetnek a kínai filmekkel, művészettel, történelemmel, kalligráfiával és sporttal, valamint utánanézhhetnek és felkészülhetnek a Kínában kínálkozó oktatási lehetőségekre. A budapesti központ azt állítja, hogy nyelvi programjaival évente körülbelül 2000 embert ér el (bár nem szolgáltatott bizonyítékot e becslés alátámasztására). Magyarországon létezik a Kínai Diákok és Tudósok Szövetsége, egy hivatalos kínai diákszervezet, amelynek világszerte vannak fiókszervezetei, bár különböző tagozatai nem tűnnek túl aktívknak.¹³¹ E jelenlét ellenére úgy tűnik, hogy a magyar társadalomban a Kínával kapcsolatos általános ismeretek és a Kína iránti érdeklődés továbbra is korlátozott. Ehelyett Kína a potenciális jövőbeli elit magához édesgetésére összpontosít, gyakran potenciális üzleti vagy oktatási lehetőségeket kínálva nekik. Peking tanulmányutakat kínál magyar szakembereknek, köztük újságíróknak és akadémikusoknak, hogy megismerjék Kínát, valamint jövedelmező ösztöndíjprogramokat középiskolásoknak, főiskolásoknak és egyetemi hallgatóknak. E programok öregdiákjai a későbbiekben jellemzően a szorosabb politikai, kereskedelmi és kulturális kapcsolatokért szállnak síkra.¹³²

Az egyik öregdiák Horváth Levente, a Magyar Nemzeti Bank Kínával foglalkozó főtanácsadója, aki a sanghaji Fudan Egyetemen szerzett diplomát, és az egyetem magyarországi

alumni szervezetét vezette.¹³³ Ő állt élére azon folyamatban lévő erőfeszítéseknek, hogy 2024-re Magyarországon is létrejöjjön egy Fudan-kampusz, amely a kínai egyetem első létesítménye lenne az Unióban.¹³⁴ A Fudan magyarországi terjeszkedésének lendületét egy 2017-es pénzügyi képzési csereprogram adta, amelynek keretében a Magyar Nemzeti Bank delegációt küldött a Fudanra.¹³⁵ Ezt követte a magyarországi Corvinus Egyetem és a Fudan közös MBA-programjának létrehozása 2019-ben.¹³⁶ A teljes értékű kínai campus létrehozásáról szóló komoly tárgyalások abban az évben kezdődtek,¹³⁷ éppen akkor, amikor a Közép-európai Egyetem (CEU) – amelyet a magyar származású amerikai Soros György alapított 1991-ben¹³⁸ – kénytelen volt Bécsbe költözni, miután az Orbán-kormányal évekig tartó huzavonát folytatott az akadémiai szabadság, az egyetem jogi státusza és Sorosnak az ország demokratikus hanyatlása miatti kritikus megjegyzései miatt.¹³⁹

Ha elkészül, a Fudan magyarországi kampusza minden bizonnyal megfelelő helyzetben lesz ahhoz, hogy erősítse a kínai soft power-t, magához vonzza az elit felnövekvő generációját, és erősítse az oktatási kapcsolatokat a kínai felsőoktatási intézményekkel, ahogyan azt korábban a CEU tette amerikai társaival.¹⁴⁰ A magyar innovációs és technológiai miniszter azt mondta, hogy a Fudan tervezett budapesti kampusza regionális tudásközponttá alakíthatja Magyarországot.¹⁴¹ Míg a világ más részein lévő kampuszok nyitása a neves egyetemek számára jövedelmező üzlet, a Fudan magyarországi építési költségei magasak. A jelenleg nagyjából 1,8 milliárd dollárra becsült költségek messze meghaladják a magyarországi felsőoktatásra szánt éves állami juttatásokat (általában 900 millió és 1,5 milliárd dollár között¹⁴²).¹⁴³ E költségek nagy részét (nagyjából 1,5 milliárd dollárt) a Kínai Fejlesztési Banktól felvett, tizenöt éven belül visszafizetendő hitelből finanszírozzák. A fennmaradó részt a magyar állam fogja finanszírozni, amellett, hogy egy 2 millió dolláros telket is adományoz a campus számára. A Kínai Állami Építőmérnöki Vállalat – amelyet az Egyesült Államok Védelmi Minisztériuma a PLA-val való állítólagos szoros kapcsolatai miatt, a Világbank pedig korrupciós gyakorlatok miatt szankcionált¹⁴⁴ – állítólag a legesélyesebb a campus megépítésére, valószínűleg ismét nyilvános pályázat nélkül, állítólag kínai munkaerővel és anyagokkal. Ez egy újabb példa arra, hogy a kínai projektek a jelek szerint kihasználják a magyarországi állam foglyul ejtett helyzetét, gyakran a magyar adófizetők kárára.

Nem világos, hogy a várt 5000–6000 hallgató honnan fog érkezni, mivel a hírek szerint 2017-ben mindössze mintegy 250 kínai nyelv szakos hallgató volt a magyar egyetemeken.¹⁴⁵ A tervezett egyetemnek valószínűleg nemzetközi hallgatói körből kellene merítenie, valószínűleg kínai diákokat is beleértve. Egyes magyar akadémikusok aggodalmukat fejezték ki, hogy a Fudan-projekt felhígítja a felsőoktatásra szánt állami költségvetést, hozzájárul az akadémiai szabadság eltiprásához, és elcsábítja az okos magyarokat az ország nagy múltú egyetemeitől.¹⁴⁶ Ha megvalósul, a Fudan kínai vezetői lesznek felelősek a kurzusok tantervének kidolgozásáért, amely a CEU-hoz hasonlóan a felsőoktatásra irányul majd.¹⁴⁷ A CEU Fudannal való felváltása a politikai szelek változásának erőteljes megnyilvánulása, amely széleskörű következményekkel jár az akadémiai szabadságra nézve. A magyar akadémiai élet eddig ellenállónak bizonyult a kínai közeledéssel szemben, bár az Orbán-kormány közelmúltbeli erőfeszítései az egyetemek privatizálására és a miniszterelnökhöz közel álló

oligarchák által irányított alapítványok alá való átszervezésére valószínűleg önmagukban is korlátozzák az akadémiai szabadságot.¹⁴⁸

A Fudan-projekt azonban szintén vitás kérdéssé vált. Budapest liberális polgármestere, Karácsony Gergely nyilvánosan ellenezte a projektet, és ígéretet tett arra, hogy népszavazáson a választók kezébe helyezi a döntést, amely megakadályozhatja vagy legalábbis késleltetheti az építkezést, arra hivatkozva, hogy a központi kormány felülbírálja a területre vonatkozó helyi fejlesztési terveket. A városi tisztviselők a területet a város meglévő felsőoktatási intézményei számára nagyon is szükséges kollégiumok számára jelölték ki.¹⁴⁹ Ebben a kérdésben Karácsony talán jobban érti az átlag magyarok igényeit, mint maga Orbán. Civil aktivisták kezdtek összefogni a projekt ellen, hivatkozva annak magas költségeire, súlyos adóssághiteleire, valamint a kormány vagy Kína arra irányuló törekvéseinek hiányára, hogy a döntésbe bevonják a magyar társadalmat is. Egy közelmúltbeli felmérés szerint a magyarok nagyjából kétharmada ellenzi a projektet, és 2021. június 5-én több ezren tüntettek ellene – ez volt az első nagyszabású tüntetés a COVID-19 korlátozások feloldása óta. A polgármester saját populista fordulatával elrendelte, hogy a tervezett campus körül négy utcát nevezzenek át Szabad Hongkong útra, Ujgur mártírok útjára, Dalai Láma útjára és Hszie Si-kuang püspök útjára (egy üldözött kínai katolikus pap után) – ez a lépés pedig dühös választ váltott ki Pekingből.¹⁵⁰ Ennek ellenére a közvélemény haragja az ellenzékot erősíti mind a projekttel szembeni ellenállásban, mind pedig Orbán ellen, és így arra kényszeríti a kormányt, hogy egyelőre leállítsa a projektet.¹⁵¹ Az ellenzék, úgy tűnik, hajlik arra, hogy Orbán átláthatatlan kínai kapcsolatait a 2022-es parlamenti választásokon a Fidesz ellen használja fel.

Következtetések

A magyar politikusok minden oldalon elismerik Kína mint gazdasági és kereskedelmi partner fontosságát. Peking fő szövetségesei az országban a politikai és gazdasági döntéshozók, akik egy sor válság (a pénzügyi, a migrációs és a világválság miatti) vagy a Magyarország demokratikus hanyatlása miatt a Nyugattal folytatott viták után Kína felé fordultak. Magyarország, ahogy az EU egésze is, valószínűleg továbbra is politikai, társadalmi és gazdasági válságokkal fog szembenézni, és Peking szívesen kínál viszonylag könnyű diplomáciai vagy gazdasági alternatívákat. A magyar kormánynak nincsenek illúziói Kínával kapcsolatban, de bizonyos politikai és gazdasági előnyök elérése érdekében hajlandó eltérni a kínai befolyást. Magyarország befogadó magatartásával lehetővé tette, hogy Kína gazdasági és politikai térnyerést érjen el Európában.

Ennek ellenére az átlagos magyaroknak sokkal nehezebbnek tűnik eladnia magát. Egy 2020 végi felmérésben a magyar válaszadók 60 százaléka továbbra is az EU-t tartja a legfontosabb partnernek országa hosszú távú fejlődése szempontjából – ez majdnem kétszer annyi, mint ahányan Kínát választották (33 százalék).¹⁵² Az átlagos magyarok kevéssé érdeklődnek a kínai kultúra iránt, és kevéssé vannak tisztában azzal, hogy mi történik Kínában. A politikát azonban nem az átlagpolgárok, hanem a politikai elit alakítja. Kína bevonása gazdasági

hasznot hoz Magyarország számos prominens politikusának és üzleti vezetőjének, különösen Orbán cimboráinak. Az ellenzék egyes tagjait is azzal vádolják, hogy kínai korrupciós rendszerekből húznak hasznot; a magyar üzleti körök átláthatóságának hiánya és a hajlandóság az EU közbeszerzési követelményeinek megszegésére egyértelmű gyenge pont, amely megkönnyítette az elit foglyul ejtését.¹⁵³

Peking cserébe hasznos eszköz a magyar tisztviselők kezében, akik azt remélik, hogy jelezhetik kormányuk elégedetlenségét a hagyományos nyugati partnerekkel szemben, és befolyást szerezhetnek Brüsszellel (és Washingtonnal) szemben azáltal, hogy megmutatják, hogy vannak politikai és gazdasági alternatíváik. Peking soha nem foglal nyilvánosan állást Magyarország belpolitikai kihívásaival vagy a Brüsszellel való civakodásával kapcsolatban. Alternatív tőkeforrásként Pekinget inkább földrajzi szempontból távoli partnernek tekintik, amely kevés EU-stílusú szabályozást vagy feltételrendszert ír elő, még akkor is, ha a kínai-magyar gazdasági megállapodások feltételei gyakran Kína javára egyoldalúnak tűnnek. A Budapest-Belgrád vasútvonal adósságának visszafizetése vagy a Fudan tervezett magyarországi egyeteme nem szerepel Orbán napirendjén, de a hatalomban maradás biztosan igen. Magyarország növekvő adósságterhe Pekinggel szemben egy jövőbeli vezetőre marad, akinek foglalkoznia kell majd vele.

Peking számára Magyarország viszonylag könnyű belépési pontot jelent ahhoz, hogy politikai befolyását növelje a kontinensen, és megnehezítse az uniós konszenzust. Budapest vonakodik Kína ellen fellépni a globális szinten, és többször szakított Európa többi részével Kínával kapcsolatban, többek között Peking dél-kínai-tengeri magatartásának kritikáját vagy az emberi jogi politikájának elítélését illetően. Bár Magyarország nem blokkolta a közelmúltban a Hszincsiangban elkövetett súlyos emberi jogi visszaélésekért felelős kínai tisztviselőkkel szembeni uniós szankciókat,¹⁵⁴ Szijjártó Péter magyar külügyminiszter Brüsszelben “értelmetlennek, öncélúnak és károsnak” ítélte azokat.¹⁵⁵ Szijjártó kijelentései elsősorban szimbolikusak, de a szankciók nyilvános magyar bírálata kedvező fogadtatásra talált Kínában.

Az egy Kína politika megerősítésének szükségességére hivatkozva Budapest szakított európai és transzatlanti szövetségeseivel, és megakadályozta Tajvan azon kérelmét, hogy a COVID-19 világjárvány csúcspontján megfigyelői státusszal részt vehessen az Egészségügyi Világszervezetben (WHO) – ez a lépés valószínűleg megnehezítette a világjárványra adott globális válaszlépéseket, és megfosztotta Tajvant attól a lehetőségtől, hogy a világjárvány korai szakaszában a betegség megfékezésére tett rendkívül hatékony intézkedéseiből levont tanulságokat terjessze.¹⁵⁶ 2021 áprilisában Magyarország megakadályozott egy olyan uniós nyilatkozatot is, amely bírálta, hogy Peking új nemzetbiztonsági törvényt vezetett be Hongkongban, amely felhívította a város lakosainak polgári szabadságjogait, és a demokrácia több prominens szószólójának letartóztatásához vezetett.¹⁵⁷ Mivel Magyarország továbbra is ilyen barátságos környezetet biztosít Kína számára, Peking folytatni fogja erőfeszítéseit, hogy növelje befolyását Budapesten, kihasználva az ország gyenge intézményeit, a civil társadalom korlátozott platformjait és azt, hogy viszonylag könnyen elcsábította a magyar döntéshozókat. Emellett Budapest valószínűleg továbbra is Kína védelmére kel majd, mindaddig, amíg

elkerüli a nagyobb reputációs következményeket az EU-n belül vagy a transzatlanti szövetséggel szemben – amit Magyarország eddig általában elkerült.

A Peking közép- és kelet-európai gazdasági ambícióiról szóló nagy felhajtás ellenére úgy tűnik, hogy Kínát nem érdekli annyira Magyarország. A világjárvánnyal kapcsolatos maszk- vagy a vakcinadiplomáciát leszámítva Magyarország ritkán szerepel kiemelt témaként a kínai médiában, amely nagyobb figyelmet fordít Európa geopolitikailag fontosabb országaira. Kína egyértelműen úgy tekint a Magyarországgal való kapcsolatára, mint egy lépcsőfokra az EU felé. Ez a megközelítés kevésbé nyeri meg az átlag magyarok szívét és elméjét, akik továbbra is szkeptikusak a Kínával való partnerség előnyeivel kapcsolatban, és csalódtak Peking teljesítményében – legalábbis egyelőre.

Románia: Már nem Kína „hátsó kertje”

A Délkelet-, Közép- és Kelet-Európa kereszteződésében fekvő Romániát gyakran úgy tekintik, mint nagyhatalmak között ingázó országot. 2004-ben a NATO, 2007-ben pedig az EU teljes jogú tagjává vált. Az előző rendszerben Nicolae Ceaușescu, a Román Kommunista Párt (RCP) diktátora megpróbált egyensúlyt teremteni a Szovjetunió és Kína között, amíg saját kormánya 1989 végén, nem sokkal a berlini fal leomlása után össze nem omlott. Miközben a fiatal generáció nyugatra tekintett, a román elit az 1990-es évek nagy részében viszonylag szoros kapcsolatokat tartott fenn Kínával, remélve, hogy befektetéseket vonzanak és megőrizhetik az egykor erős kapcsolatot. Peking cserébe óvatosan megtartotta Romániát, mint potenciális hosszú távú szövetségest. A mai helyzet egészen másnak tűnik, mivel Románia egyre inkább a Nyugat felé hajlik, és távolodik Kínától, amely keveset kínál a románok új generációjának, és nem tudta beváltani a befektetésekre vonatkozó ígérletét. Bár Pekingnek sikerült megőriznie régi romániai baráti hálózatának egy kis részét, az országban való szerepvállalása elszalasztott lehetőségként jellemezhető, mivel Románia egyre magabiztosabban uniós tagállammá válik.

Rövid visszatekintés

Románia 1949 októberének elején vette fel a diplomáciai kapcsolatokat az újonnan kikiáltott Kínai Népköztársasággal, ugyanabban a hónapban, amikor a Kínai Kommunista Párt hivatalosan átvette a hatalmat Pekingben. Kapcsolatuk során Kína támogatta Románia Moszkvával szembeni álláspontját, miközben Bukarest elindult saját politikai útján a Szovjetunió pályáján belül és kívül. Egy ideig intenzívebbé váltak az oktatás, a technológia és az ipar területén a kínai-román kétoldalú cserekapcsolatok. Román és kínai szakértők látogattak, tanultak és időnként dolgoztak is a másik országban. Az 1970-es évek végén Csiang Cö-min (Jiang Zemin) későbbi elnök lett a legjelentősebb kínai személyiség, aki Romániában dolgozott, és még a nyelvet is megtanulta.

Románia és Kína szoros kapcsolatainak tetőpontját az jelentette, amikor Ceaușescu 1968-ban szembeszállt Csehszlovákia szovjet megszállásával. A történészek felidézik, hogy Kína akkori miniszterelnöke, Csou En-laj (Zhou Enlai) bátorította Romániát, mondván: „Álljatok ellen, ha kell, fegyvereket is adunk nektek”.¹⁵⁸ Ceaușescu kormánya pedig valóban megkapta Mao Ce-tung (Mao Zedong) közvetlen támogatását. A román vezető lépésről lépésre, a földrajzi és kulturális különbségek ellenére Kína közeli és megbízható szövetségésévé vált – a kulturális forradalom idején (1966–1976) Európában kevesek egyikeként. 1970-ben Peking technikai segítséget nyújtott Ceaușescu rezsimjének, amikor Romániát árvíz pusztította. Ezek a lépések, valamint a Mao, Csou En-laj és Ceaușescu közötti személyes kötelékek hozzájárultak ahhoz, hogy egyedülálló kapcsolat alakuljon ki Peking és Bukarest között. A két országot a mai napig bizonyos fokú nosztalgia köti össze, különösen Kínában, ahol Romániát még mindig gyakran – némileg naivan – régi barátként emlegetik.¹⁵⁹

Kína továbbra is igyekszik ápolni a kapcsolatot Romániával – mind a kormánnyal, mind a közvéleménnyel – diplomáciai és soft power tevékenység révén. Például 2019 végén Csiang Jü (Jiang Yu), Kína bukaresti nagykövete arra szólította fel Romániát, hogy vegyen részt a „közös jövőjű közösségben”, ami Hszi egyik saját kezűleg választott diplomáciai jelszava. „Kína kész együttműködni román partnereivel a különböző kulturális rendezvények megtartásában, a civil és helyi cserekapcsolatok erősítésében, valamint az emberek közötti kapcsolatok előmozdításában, hogy a közös jövővel rendelkező közösség eszméje még mélyebben utat találjon a két nép szívébe” – írta egy kínai újságban.¹⁶⁰ Nyilatkozata kevés visszhangra talált, különösen a románok fiatalabb generációja körében, akik azóta váltak nagykorúvá, hogy Románia teljes jogú EU-taggá vált, és továbbra is erősen kritikusak az 1989 előtti RKP-rezsimmel és a hozzá csatlakozókkal szemben.

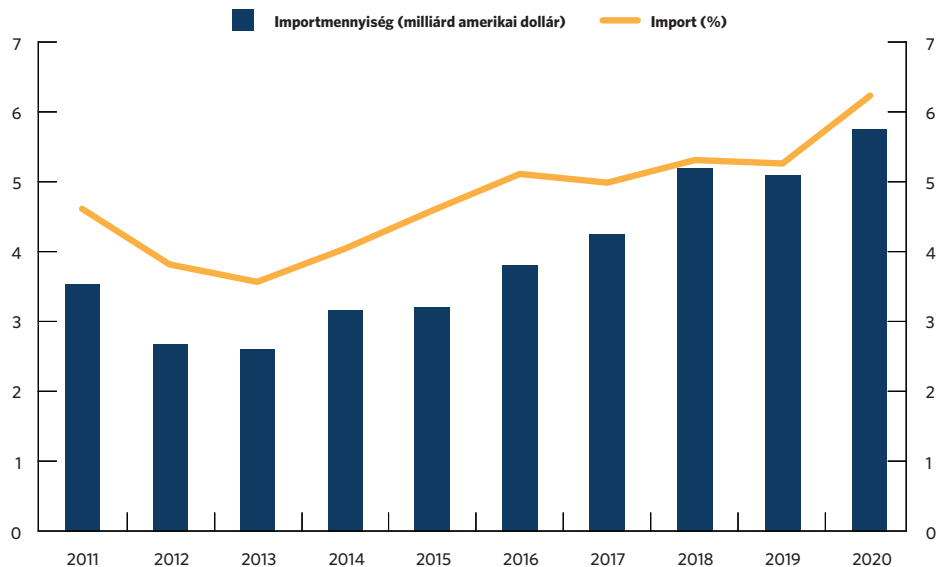
A Ceaușescu-rezsim 1989 végi összeomlását követően Peking viszonylag szoros kapcsolatot tartott fenn az egykori kommunista Ion Iliescu elnöksége alatt álló új román vezetéssel, és több kétoldalú hivatalos látogatást szervezett, köztük 1991-ben, 1994-ben és 2003-ban maga Iliescu, 1996-ban Csiang Cö-min, 2004-ben pedig utódja, Hu Csin-tao látogatását. Kína az 1990-es években kihasználta a meggyengült román gazdaságot, hogy exportját minden területen bővítse. Az átlagos éves kétoldalú kereskedelem 2000 és 2009 között mintegy 3,5 milliárd dollárt tett ki, az évtized vége felé egyre mélyülő romániai deficittel.¹⁶¹ 1989 után a politikai testvériség nem jelentett kiegyensúlyozott gazdasági kapcsolatot, ami – mint sok más európai országban, köztük Grúziában és Magyarországon – hozzájárult az átlag románok csatlakozásához. Eközben a közép-európai ország tervgazdaságból piacgazdasággá alakult át, miközben a NATO- és az EU-tagság révén a Nyugathoz való teljes közeledésre készült. Kína román belpolitikai pozíciója még tovább zsugorodott, annak ellenére, hogy a román balközép Szociáldemokrata Párt (PSD) vezetői megpróbálták életben tartani. Az Adrian Năstase vezette PSD-kormány szorosan együttműködött Kínával, de eredménytelenül. Egy magas rangú román tisztviselő szerint „a 2000-es évek elejétől maga Kína is inkább az EU-ra és az USA-ra összpontosított”, mint a kelet-európai kis országokra.¹⁶²

2012-ben Románia aktív tagja lett a Kína által támogatott 17 + 1 formátumnak (akkor még csak 16 + 1, mielőtt Görögország 2019-ben csatlakozott volna), amely évente ülésezik. Peking megkísérelt létrehozni egy többnyire volt szocialista országokból álló egyedülálló klubot abban a reményben, hogy különálló közösséggé válnak, amely különleges kapcsolatot ápol Kínával. Ez Magyarországon jobban működött, mint máshol, bár Romániában a PSD vezetőinek, mint például Victor Ponta volt miniszterelnöknek, úgy tűnt, hízlel, hogy ilyen figyelmet kapnak Pekingtől. Amikor 2013-ban maga Ponta volt a házigazdája a második bukaresti vezetői csúcstalálkozónak,¹⁶³ a Li Ko-csiang kínai miniszterelnökkel folytatott kétoldalú találkozója lelkesen „a kínai-román kapcsolatok mérföldkövének” nevezték.¹⁶⁴ A találkozó elsősorban a romániai infrastruktúrába történő újabb kínai befektetések elindítását szolgálta volna. Ponta és miniszterei tucatnyi projektet javasoltak kínai vállalatoknak, köztük vízerőműveket, egy atomerőművet és nagysebességű vasutakat, valamint a konstancai kikötő üzemeltetési szerződését – ezeknek aztán egyike sem valósult meg.¹⁶⁵

Az a minta, hogy Kína a 17 + 1 találkozók során nagyvonalú ajánlatokat tett, de végül nem teljesített, fokozatosan csalódásnak engedett utat, „annál is inkább, mivel a kínai beruházások tömegesen kezdtek az Európai Unió fejlettebb és virágzóbb részei felé áramlani (2015–2016)”.¹⁶⁶ Ugyanakkor a román tisztviselők egy magas rangú diplomata szerint ráébredtek „annak feszültségére, hogy a 17 + 1-hez és az EU-hoz is tartozni kell”.¹⁶⁷ Míg a régi Kína-Románia barátság bizonyos szempontból előnynek tekinthető, a belpolitika hamar megmutatta a politikai elitnek, hogy Románia hová tartozik.¹⁶⁸ Ez különösen Trump elnöksége idején mutatkozott meg, amikor Románia jó pontokat kapott Washingtonban, amiért a GDP 2 százaléka emelte NATO hozzájárulását.¹⁶⁹ A megújult partnerség jeleként Klaus Iohannis elnök és Trump 2019 októberében a Fehér Házban közösen és „büszkén ünnepelték NATO csatlakozásának 15. évfordulóját”.¹⁷⁰ Iohannis alatt az ilyen gesztusok miatt a Pekinggel való szoros kapcsolat igen valószínűtlenné vált.

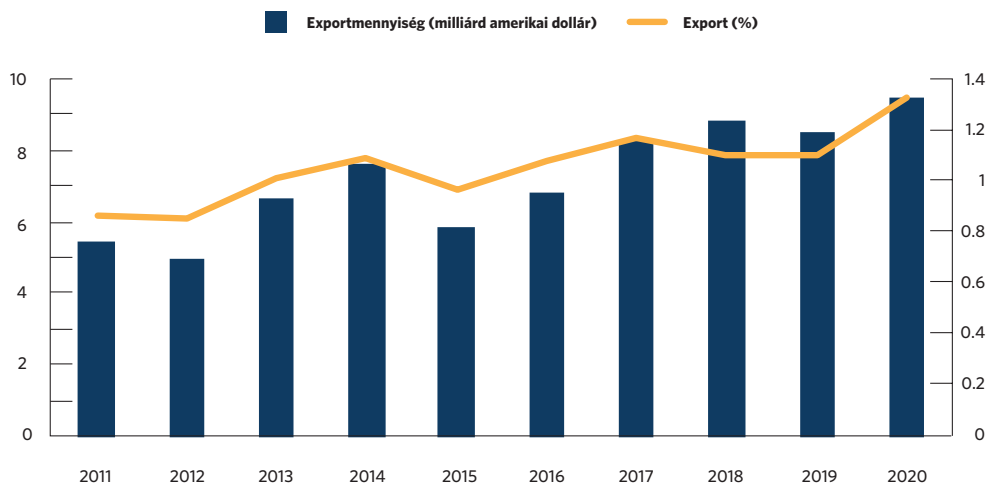
Ráadásul a nyilvánvaló kínai nyomás ellenére¹⁷¹ mind Iohannis, mind Florin Cîțu miniszterelnök (a jobboldali Nemzeti Liberális Párt, PNL) úgy döntött, hogy nem vesz részt a legutóbbi virtuális 17 + 1-es csúcstalálkozón, annak ellenére, hogy Kínát most először szimbolikusan maga Hszi képviselte.¹⁷² Öt másik közép- és kelet-európai vezető sem vett részt a 2021 februári találkozón, engedve az európai és az amerikai nyomásnak, valamint a Peking megíúsult ígéreteiből való kiábrándultságnak.

ÁBRA 9. Import Kínából Romániába

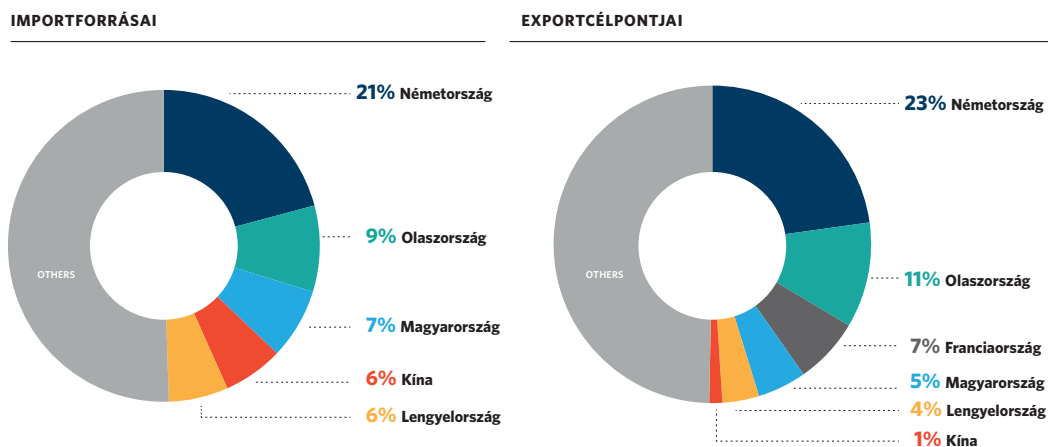
Forrás: ENSZ Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

ÁBRA 10. Export Kínába Romániából

Forrás: ENSZ Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

ÁBRA 11. Romania's Top Import Sources and Export Destinations, 2020

Forrás: ENSZ Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

A gazdasági ügyek jelenlegi állása

A kínai-román kereskedelem a XXI. század első évtizedében drámai növekedésnek indult, ami nagy kínai többletet eredményezett.¹⁷³ A román külügyminisztérium adatai szerint a Románia és Kína közötti kereskedelem összértéke 2020-ban 6,68 milliárd dollárt tett ki. A román import összértéke 5,74 milliárd dollár volt, míg a Kínába irányuló román export alig 943 millió dollárra emelkedett.¹⁷⁴

A kereskedelmen kívül a kínai befektetéseken keresztül megvalósuló hosszú távú gazdasági együttműködés sem hozott érdemi eredményeket. A kis romániai jelenléttel rendelkező – de nagyon kevés helyi alkalmazottat foglalkoztató – kínai vállalatok közé tartozik a China Tobacco International, az Eurosport DHS, a Yuncheng Platemaking, az Honest General Trading és a két kínai telekommunikációs óriás, a Huawei és a ZTE. További példák közé tartoznak a kínai konglomerátumok által nemrégiben felvásárolt multinacionális vállalatok fióktelepei, mint például a Pirelli (az olasz gumiabroncsgyártót 2015-ben egy kínai állami vállalat, a Chinachem Group vásárolta fel¹⁷⁵) és a virginiai székhelyű sertéshúst gyártó Smithfield Foods romániai leányvállalata (jelenleg a WH Group, korábbi nevén Shuanghui Group tulajdonában).¹⁷⁶

Az elmúlt években a román kormány elkezdte felülvizsgálni politikáját az uniós iránymutatásoknak megfelelően, hogy megerősítse a külföldi befektetésekre vonatkozó átvilágítási mechanizmust,¹⁷⁷ amely 2020 októbere óta teljeskörűen működik. Emellett az Európai Bizottság a nemzetközi közbeszerzésre vonatkozó új szabályok kidolgozásával együtt bevezetett egy sor kockázatsökkentő intézkedést az 5G technológiával kapcsolatban¹⁷⁸ – ami Kína számára különösen problematikus kérdés, mivel mind az európaiak, mind az amerikaiak aggályosnak tartják, hogy kínai vállalatok vesznek részt az európai 5G infrastruktúra fejlesztésében és kiépítésében¹⁷⁹. Végül az EU 2021 májusában bejelentette a belső piacot torzító külföldi támogatásokról szóló rendeletet.¹⁸⁰ E rendeletek és javaslatok – amelyek közül sok egyértelműen Kína európai gazdasági terjeszkedését célozta - egyikét sem ellenezte Románia, Kína állítólagos régi barátja.

Ráadásul a román kormány saját szabályokat hozott a helyi vállalkozások védelmére, különösen a korrupcióval szemben.¹⁸¹ A korrupcióellenes civil mozgalmak megjelenése és az EU-tagság által támogatva Románia az elmúlt időszakban a jogállamiság alkalmazásának javítását szorgalmazza.¹⁸² Az ilyen működési környezet megnehezítette a külföldi állami vagy magánszereplők (beleértve Kínát is) számára a nem hivatalos tevékenységekben való részvételt. Az EU-val közbeszerzési megállapodást nem kötött külföldi országok vállalatai ugyanis mostanra eltiltásra kerültek az állami infrastrukturális projektektől. Az ilyen projektekre pályázni kívánó külföldi szervezeteket kizárják – ez a lépés elméletileg árthat a kínai vállalatoknak, amelyek szívesen részt vennének a pályázatokon (bár Romániában eddig kevesen jártak sikerrel). „Óvatosak vagyunk azokkal a vállalatokkal szemben, amelyek közvetlen vagy közvetett támogatásban és tisztességtelen versenyelőnyben részesülnek hazájuk részéről” – mondta a miniszterelnök egy nemrégiben adott interjúban. „Általánosságban nem tűrhetem, hogy az ilyen cégek ajánlatokat tegyenek és szerződéseket nyerjenek, akár Kínából, akár máshonnan származnak” – tette hozzá nyersen.¹⁸³

Románia gyakran vett fordulatot a kínai befektetőkkel szemben, mivel a belpolitika ingadozik, és a sikertelen miniszterelnökök elveszítik a hatalmat, mielőtt lezárhatnák a kínai-román gazdasági projekteket. Ezek a gyakori román kormányváltások „akadályozták a szorosabb kapcsolatok kialakítását az Új Selyemút kezdeményezés keretében”.¹⁸⁴ Egy olyan ország számára, mint Kína, amely szeret hosszú távú előrejelzésekkel dolgozni, nehéz volt ilyen változékony körülmények között együttműködni a román kormányokkal.

De az egykor a kínai-román együttműködés nagy reménysége, az atomenergia-ágazat más nehézségeket is jelent Kína számára. Az állami tulajdonú China General Nuclear Power Group (CGN) révén Peking megpróbált egy nukleáris létesítményt létrehozni Cernavodában a román állami Nuclearelectrica vállalattal kötött partnerség révén. 2020 májusában azonban a román kormány arra kérte a Nuclearelectricát, hogy „keressen új partnereket”, és fejezze be a CGN-nel a két atomreaktor építéséről folytatott tárgyalásokat.¹⁸⁵

Hasonlóképpen, a Tarnita-Lapustesti vízerőművet, egy szivattyús-tározós vízerőművet, amelyet először a Ponta-kormány idején javasoltak, eredetileg 2015-ben a három érdekelt kínai konzorcium egyikének szánták volna. Ehelyett a projektet a következő román kormány félretette.¹⁸⁶ A széntüzelésű Rovinari Erőmű új, 600 megawattos blokkjának tervei, amelyeket a China Huadian Engineering finanszírozott, szintén nem haladtak előre. Ehelyett a kormány Kína segítségével indította el a 2020 és 2030 közötti időszakra vonatkozó új energiaügyi tervét.¹⁸⁷ Végül is a Román Nemzeti Bank adatai szerint a Romániába irányuló közvetlen kínai külföldi befektetések összértéke mindössze 1,03 milliárd dollárt tesz ki. Ezek a számok nem tartalmazzák a Huawei távközlési óriáscég értékesítési és támogatási tevékenységét az országban, mivel ezek európai befektetésnek számítanak – a Huawei befektetései az európai központján keresztül érkeztek Romániába.¹⁸⁸

Bukaresti irodáján keresztül a Huawei aktívan udvarolt a román politikusoknak abban a reményben, hogy bővítheti lábnyomát az infrastruktúra területén. Erőfeszítéseik azonban nem akadályozták meg a román kormányt abban, hogy olyan törvényt fogadjon el, amely bizonyos nem európai pályázókat kizár az 5G liciten való részvételből.¹⁸⁹ A román kormány 2021 áprilisában törvénytervezetet terjesztett elő, amely kimondja, hogy a külföldi kormány által ellenőrzött vállalatok – amelyek etikátlan vállalati magatartást tanúsítanak, nem tartoznak hazájukban független igazságszolgáltatási rendszer alá, vagy nem rendelkeznek átlátható tulajdonosi struktúrával – nem jogosultak berendezéseket szállítani a romániai 5G hálózatokhoz. Mind Iohannis, mind a jobbközép kormányban lévő szövetségesei többször is ellenérzéseiket fejezték ki azzal kapcsolatban, hogy a Huawei-t bízzák meg az 5G technológia romániai bevezetésével. A vállalat múltját és a kínai államhoz fűződő kapcsolatait tekintve úgy tűnik, hogy a Huawei legalább két feltételnek nem felel meg: nem rendelkezik átlátható irányítással, és a múltban az Egyesült Államok szankciókkal sújtotta állítólagos etikátlan magatartás miatt. Mint minden más kínai vállalat, a Huawei is ki van téve a kínai igazságszolgáltatási rendszer átláthatatlanságának. A román kormány szerint a Huawei ezért „kockázatot, fenyegetést vagy sebezhetőséget jelent a nemzetbiztonságra nézve.”¹⁹⁰

Kína visszafogott jelenléte Romániában

A Bukarest központjában található kínai nagykövetség a város egyik legnagyobb diplomáciai létesítménye. Többnyire egy letűnt korszak öröksége: tevékenységei az elmúlt néhány évben viszonylag visszafogottan zajlottak. Más kínai nagykövetségekkel ellentétben a bukaresti nagykövetség csak 2019-ben indította el Facebook-oldalát, és nincs más nyilvánvaló közösségi médiajelenléte. Azzal, hogy távol tartja magát az olyan vitáktól, amelyek

elidegeníthetnek egy olyan országot, amelyet még mindig barátnek (ha nem is szövetségese-nek) tekint, Kína a jelek szerint igyekszik megőrizni, ami a kapcsolatból még megmaradt. A Romániában élő kínaiak száma azonban továbbra is elkeserítően alacsony – a belügy-minisztérium adatai szerint mindössze 7544 fő, ami a 2004-es 10 000 lakoshoz képest csökkenést jelent.¹⁹¹ Összességében a romániai kínai népesség más, hasonló méretű európai országokhoz képest kicsi. Nincs olyan kínai-román diaszpóra, mint amilyen Franciaországban, Olaszországban, Hollandiában vagy akár Magyarországon megtalálható.

Bár a kínai nagykövetség évtizedek óta csendben aktív bizonyos körökben (különösen Bukaresten kívül), Kína nem rendelkezik erős nyilvános jelenléttel, eltekintve az alkalmi kapcsolatépítő rendezvényektől vagy a helyi sajtóban megjelenő cikkektől. Ezzel szemben Románia Kínában még mindig viszonylag sűrűn napirenden van a többi közép- és kelet-európai országhoz képest. A Ceaușescu-évek alatt a kínai közvélemény sokat hallott Romániáról. Egyes kommunista párti körökben Románia közeli barátként való megítélése továbbra is fennáll. A valóság Romániában azonban egészen más. Ahogy egy elemző megjegyezte: „Kínával kapcsolatban egyértelműen generációváltás van. Az idősebb generáció, különösen azok, akik átérték a kommunista időszakot, nyitottabbak Kína felé, míg a fiatalab-bak az EU és az USA felé hajlanak.”¹⁹²

2018 áprilisában, három évvel a legtöbb európai ország után Románia végül csatlakozott a Kína által támogatott Ázsiai Infrastrukturális Beruházási Bankhoz (AIIB), és azóta is csendes tagja annak. Ami az Új Selyemutat illeti, 2019-ben egy úgynevezett Selyemút-közösségépítő kezdeményezést indított el a China NGO Network for International Exchanges, hogy előmozdítsa az emberek közötti diskurzust Romániában. Ellentétben olyan országokkal, mint Magyarország, Görögország vagy Grúzia, Kína kiemelt infrastrukturális terve nem szerepelt sokat a román médiában, és nincsenek azonosítható Új Selyemút projektek az országban.

Politikai szálak

2010 óta kínai részről hivatalos látogatásokat tett Romániába Li Ko-csiang miniszterelnök, a Politikai Bizottság Állandó Bizottságának tagjai és más magas vagy középszintű párttisztviselők is, ami a régi baráttal való hosszú távú kapcsolatot tükrözi. A valóság a helyszínen azonban ismét más. Kína főként nyugdíjas politikusokkal ápol kapcsolatokat, néhány-nyal a Ceaușescu-korszakból (vagyis “pont azokkal, akikkel gondolná az ember”, ahogy egy kormánytisztviselő egy magánbeszélgetésben fogalmazott¹⁹³), de olyan korábbi PSD-vezetőkkel is, mint Adrian Năstase és Victor Ponta, vagy a korábbi jobbközép miniszterelnök és Kolozsvár polgármestere, Emil Boc, akik gyakran vesznek részt Kína által szponzorált konferenciákon. Ion Georgescu, Mioveni PSD-s polgármestere egy másik helyi vezető, akinek szoros kapcsolatai vannak Kínával. Úgy tűnik, hogy a kínai nagykövetség legutóbbi próbálkozásai a más politikai pártokkal (különösen a kormányzó Nemzeti Liberális Párttal) való kapcsolatfelvételre korlátozott eredményeket hoztak.¹⁹⁴ Egy nemrégiben megjelent *Economistul*-cikkből például a kínai nagykövet által tartott tájékoztató romániai vendégei

között szerepelt többek között Gheorghe Popescu (a Románia-Kína Baráti Társaság főtitkára), Viorel Isticioaia-Budura (a korábbi, hosszú ideig Kínában szolgáló román nagykövet) és Alexandru Potor (Ialomita megye közigazgatási tisztviselője).¹⁹⁵ Ez világosan mutatja, hogy Kína pártolóinak köre Romániában továbbra is inkább sajátos, mintsem általános. Bár továbbra is baráti országnak tekinti Romániát, Kína nem próbál széles választói kört elérni, és nem is fektet be propagandába üzenete terjesztése érdekében.

A nagykövetség mégis védnökséget vállalt a Nicolae Dumitru üzletember által vezetett Kínabarát egyesület, a Román-Kínai Ház felett. A szervezet honlapja büszkén sorolja fel, hogy üzletemberek, nyugalmazott politikusok, akadémikusok és diplomaták – köztük Románia három korábbi kínai nagykövete – támogatják őket.¹⁹⁶ Hasonló módon a félhivatalos, a nagykövetség által támogatott Románia-Kína Baráti Társaság az egész országra kiterjedt, helyi megyei tagozatai lettek, amelyek csendben a kínai nagykövetség és a helyi érdekeltek közötti kapcsolatteremtés eszközeként szolgálnak.¹⁹⁷

Romániának négy aktív Konfuciusz Intézete van, amelyek a COVID-19 járványt megelőzően Kínával kapcsolatos kulturális és oktatási rendezvényeket tartottak, és ösztöndíjakat kínáltak a kínai nyelvet tanuló román diákoknak.¹⁹⁸ Konfuciusz tanórák is működnek többek között Bukarestben, Iași-ban, Constanța-ban, Déván, Bacăuban és Pitești-ben. A beszámolók más egyetemi kezdeményezéseket is megemlítenek, például egy kínai orvoslással foglalkozó, diplomát adó programot az Erdélyi Egyetemen, valamint a nagy-szebeni Lucian Blaga Egyetem és a sanghaji székhelyű East China University of Science and Technology közös MBA-programját, amelyet 2018-ban Nagyszebeni Sino-European International Business School néven nyitottak meg. A két ország 2019-ben elindította a Kína-Románia Mezőgazdasági Tudományos és Technológiai Parkot is Bukarestben.¹⁹⁹ Ezek a kezdeményezések azonban rendkívül jelentéktelennek tűnnek ahhoz képest, ahogyan Románia az Erasmus kettős diplomát adó programok és az EU által támogatott közös kutatási projektek révén kötődik európai egyetemekhez.²⁰⁰

Testvérvárosok és testvérmegyék

Az országok régóta fennálló politikai kapcsolatainak köszönhetően a testvérvárosok és testvérmegyék száma viszonylag nagy. Ezek olyan nagyvárosoktól kezdve, mint Bukarest (Peking testvérvárosa) vagy Constanța (Sanghaj testvérvárosa) egészen Pucioasa kisvárosáig (amely a Kuanghszi [Guangxi] tartománybeli festői Yangshuo testvérvárosa) terjednek. Ezek a megállapodások elvileg a beruházások, az emberek közötti csereprogramok, a kulturális tevékenységek és a hivatalos látogatások terén való együttműködést voltak hivatottak elősegíteni. Ahogyan az jól sejthető, a világjárvány miatt ezek a tevékenységek 2020 eleje óta szinte egyáltalán nem folytatódtak. A világjárvány kezdetén mindkét fél adományozott néhány maszkot ezeken a hagyományos csatornákon keresztül, és néhány román kért kínai orvosi felszereléseket is, de csak korlátozott számban. De olyan, hogy kínai vakcinadiplomácia, Romániában nem létezett. Arra a kérdésre, hogy vásárolna-e oltóanyagot Kínából, Florin Cîțu miniszterelnök válaszába helyett azt nyilatkozta, hogy „kapcsolatban áll az Európai

Bizottsággal”, és hogy „Románia megpróbálja helyben, a cantacuzinói laboratóriumon keresztül előállítani a saját vakcináját”.²⁰¹

Következtetések

A korábban Kína egyik legjobb európai barátjának tartott Románia mára szilárdan a nyugati tábor erősíti. Iohannis, akit a helyi média “nyugatbarátként” jellemzett, szorosán együttműködött az előző romániai amerikai nagykövettel, Trump politikai kinevezettjével, Adrian Zuckermannel, aki nyilvánvalóan erősen lobbizott a kínai befolyás ellen.²⁰² Zuckerman szintén fontos szerepet játszott abban, hogy a román elnök 2017 és 2019 nyarán a Fehér Házban tehetett látogatásokat.

Az EU viszonylag új tagjaként Románia jól képviselteti magát Brüsszelben is. Adina Vălean európai biztos az Európai Bizottságban a közlekedési tárcáért felel, Dacian Cioloș pedig az Európai Parlamentben a befolyásos Renew képviselőcsoport elnöke. Az ország vezetése lelkesen igyekszik demonstrálni, hogy nem szándékozik Kína befolyási övezetébe kerülni. A magyarországi Orbánnal ellentétben, aki országa Kínával való baráti kapcsolatainak középpontjában áll, a román politikusok többsége rendkívül óvatos Pekinggel szemben.

Olyan országokhoz hasonlóan, mint Grúzia, Magyarország és Görögország, a kínai-román kapcsolatokat is az jellemzi, hogy Romániában kevés vita folyik Kína növekvő nemzetközi szerepéről. Miközben a román média nem foglalkozik nagy terjedelemben Kínával (a Kínában dolgozó tudósítók hiánya miatt), úgy tűnik, túl kevés tudós, elemző vagy újságíró foglalkozik ezzel a témával. A kínai kommentátorok előszeretettel teszik felelőssé Washingtont ezért a változásért. Néhányan még az „USA közép- és kelet-európai visszatérését” is megemlítették.²⁰³

Peking úgy véli, hogy az Egyesült Államok – amely “újra felfedezte Közép- és Kelet-Európa stratégiai jelentőségét”²⁰⁴ – Kína-ellenes koalíciót épít. Bár Kína növekvő konfrontációt lát a teljes mértékben Washington befolyása alatt álló Európával,²⁰⁵ nem fektetett sokat abba, hogy megőrizze imázsát Romániában, ahol az elmúlt néhány évben kétségtelenül veszített némi hitelt a fiatal generációk körében. Bár vannak példák a Nyugat új megközelítésére a térséggel kapcsolatban – mint például a Három Tenger Kezdeményezés, amelybe Románia is beletartozik²⁰⁶ –, a fordulat a valóságban inkább belföldön érződik. A helyi politikusok, akik megpróbálnak ragaszkodni az EU vonalához, saját politikai üzeneteikben használják fel Kínát.

Kijózanító az éles ellentmondás Kína Romániáról szóló retorikája és aközött, ahogyan a fiatalabb román generációk cserébe Kínát, valamint a kétoldalú kapcsolatokat látják. Miközben Kína meg akarja mutatni gazdasági és politikai befolyását a régióban, sok elemző más tényeket lát a helyszínen: „A kínai gazdasági befolyás önmagában nem tud lépést tartani a nyugati gazdasági kapcsolatokkal” – magyarázták egy nemrégiben megjelent jelentés szerzői, akik szerint „a Kína-KKE kapcsolatok keresleti oldalát kellene vizsgálni, nem pedig a kínai

kínálati oldalt.”²⁰⁷ A román kormányt talán jobban foglalkoztatja Oroszország, mint Kína, és igyekszik demonstrálni együttműködési készségét a feltörekvő superhatalommal, miközben igyekszik elkerülni a túlzott függőséget Peking nagylelkűségétől.²⁰⁸

Kína számára Románia az elszalasztott lehetőség legjobb példája. Peking nem tudott együttműködni egy korábbi szövetséges ország új vezetőivel, amely az EU-hoz és a NATO-hoz való csatlakozása óta eltelt években drámai változáson ment keresztül.

Grúzia: A Selyemúton, de nyugatra tekintve

Rövid visszatekintés

Amikor Grúzia 1992-ben, a Szovjetunió felbomlása után kikiáltotta függetlenségét, Kína az elsők között volt, akik elismerték az új államot. Ennek ellenére a két ország között soha nem alakultak ki szoros politikai vagy kulturális kapcsolatok, Grúzia 2005-ig még nagykövetet sem nevezett ki Kínába. Az elmúlt évtizedben ez kezdett megváltozni, nagyrészt a fejlődő kereskedelmi kapcsolatoknak köszönhetően. Néhány év elteltével azonban a grúzok közt több a kiábrándult, mint az új kapcsolatokért lelkesedő.

Ez a tény akkor válik világossá, amikor mindkét fél értékeli a kapcsolatuk fontosságát. Kína számára Grúzia végső soron nem stratégiai fontosságú ország. Kicsi, és nem foglal el kiemelt helyet az Új Selyemút fő útvonalain. Nem tagja az EU-nak, mint a 17 + 1-es keret legtöbb tagja. Ráadásul Grúzia határozottan nyugatbarát. A politikai elit és a közvélemény többsége továbbra is Európa és az Egyesült Államok felé orientálódik, egy kisebbség pedig Oroszországot részesíti előnyben.²⁰⁹ A kulcsfontosságú kérdésekben Tbiliszi Washingtonot fogja választani Peking helyett. Például 2021 januárjában Grúzia és az Egyesült Államok egyetértési megállapodást írt alá az 5G biztonságról, ami megakadályozta, hogy a kínai Huawei átvegye Grúzia 5G hálózatát.²¹⁰

Ennek eredményeként Grúzia mérete ellenére ellenállónak bizonyult a nemkívánatos kínai befolyással szemben. Kína hatása Grúziában bizonyos egyedi kezdeményezésekre korlátozódik, mint például a közúti és vasúti infrastruktúra kiépítése, néhány tudományos csereprogram és (újabb) vakcinaszállítmányok – de ezek sem mentesek az ellentmondásoktól. Ezek Kína globális mércéjével mérve nem jelentős beruházások, de egy olyan kis országban, mint Grúzia, még így is sokat számítanak.

Grúziában 2019-ben még sokan nagy reményeket fűztek Kínához. Azt mondták, hogy a kiépülő kapcsolat fellendíti majd a gazdasági növekedést, és új geopolitikai ellensúlyként szolgál Oroszországgal szemben, amelyet mindenki Grúzia elsődleges külső fenyegetésének tekint. 2016-ban egy grúz szakértő foglalta össze az ország elitjének nézőpontját: „Moszkva határozottan ellenzi Grúzia nyugati választását. De ha Grúzia a [z Új Selyemút] projektben Európa és Ázsia közötti fő csomópont lenne, akkor Kína kezkeskedne Grúzia stabilitásáért”.²¹¹ 2017-ben három grúz szakértő azt írta: “Grúzia fejlett politikai pozíciója a régióban politikailag és gazdaságilag legnyugatibb országgént, valamint stratégiai földrajzi helyzete magában hordozza a potenciált, hogy kézzelfogható gazdasági lehetőségekké alakuljon át mind Grúzia, mind Kína számára, de ami még fontosabb, a nagyobb politikai sakkjárában is”.²¹²

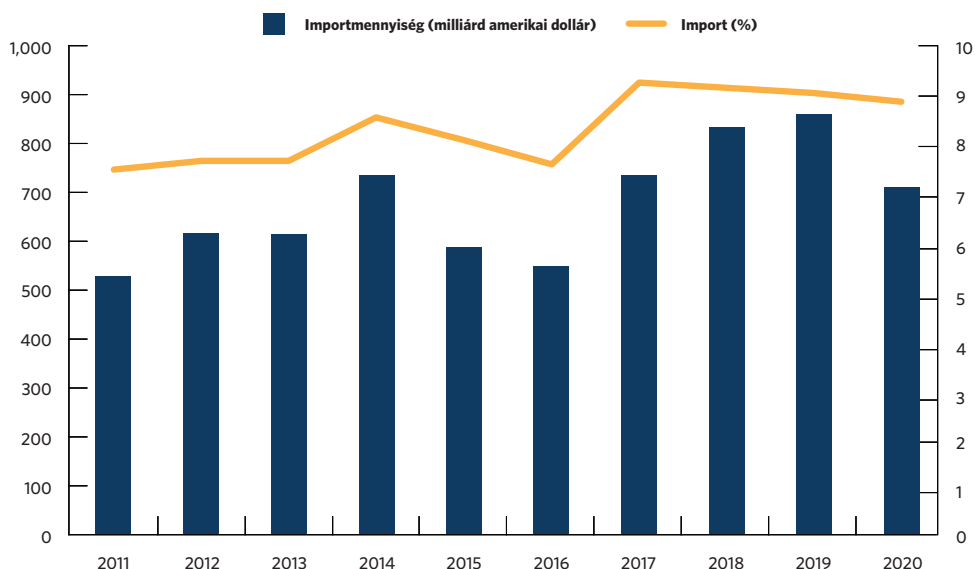
Ezek a remények nem váltak valóra. A két ország a kölcsönös előnyök egyik kérdésében – a szeparatizmus elutasításában – erős szolidaritást fejezett ki. Kína álláspontja rendkívül hasznos volt Grúzia számára 2008 augusztusában, az ötnapos grúz-orosz háborút és azt követően, hogy Moszkva egyoldalúan elismerte a szakadár Abházia és Dél-Oszétia területeit

független államként. A Sanghaji Együttműködési Szervezet 2008. augusztus 28-i csúcstalálkozóján Oroszország lobbizott a többi tagnál, hogy kövessék példáját, és ismerjék el a két régiót független államként. Kína elutasította ezt, ami megkönnyítette az öt közép-ázsiai állam számára, hogy ebben a kérdésben Grúzia, és ne Oroszország mögé álljon.²¹³ Ez cserébe lehetőséget adott más posztszovjet államoknak, például Örményországnak és Fehéroroszországnak is, hogy ne támogassák Oroszország manővereit. 2019-es grúziai látogatása során Vang Ji (Wang Yi) kínai külügyminiszter támogatásáról biztosította az országot területi integritása, Abházia és Dél-Oszétia tekintetében, míg a grúz tisztviselők megerősítették, hogy ragaszkodnak az egy Kína politikához.²¹⁴ Az utóbbi időben azonban Kína hallgatott Abháziáról és Dél-Oszétiáról.²¹⁵ Az ENSZ-ben Peking nem támogatta azokat a szavazásokat, amelyek az országon belül lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek visszatérését követelték ezekbe a régiókba. Úgy tűnik, hogy az Oroszországgal való kapcsolatok fenntartása elsőbbséget élvez. A COVID-19 járvány idején úgy tűnt, hogy a két ország még a médiában is hasonló narratívákat használ az Egyesült Államokról alkotott kép rontására Grúziában és a volt Szovjetunió más területein. Szeptemberben például az állami *China Daily* megismételt egy orosz összeesküvés-elméletet, miszerint az Egyesült Államok által finanszírozott tbiliszi Lugar Kutatóközpontot biológiai fegyverek előállítására használják. Bár a tbiliszi laboratórium már régóta az orosz dezinformáció célpontja, Peking érdeklődése a történet iránt valószínűleg része volt annak az erőfeszítésnek, hogy elvonja a figyelmet a COVID-19 vírus eredetéről, és visszavágjon a Trump-kormányzat azon próbálkozásainak, hogy Kínát okolja a betegség terjedéséért.²¹⁶

Grúzia és Kína gazdasági kapcsolata dinamikusabb. Kína 2017 májusában írta alá a volt Szovjetunióban elsőként Grúziával kötött szabadkereskedelmi megállapodását (ez csak a tizenegyedik szabadkereskedelmi megállapodás, amelyet Kína aláírt). Ez eddig nem meglepő módon jobban segítette a kínai importot, mint a grúz exportot. Több kínai vállalat – elsősorban a hszincsiangi székhelyű Hualing Group – is jelentős befektetéseket eszközölt Grúziában.

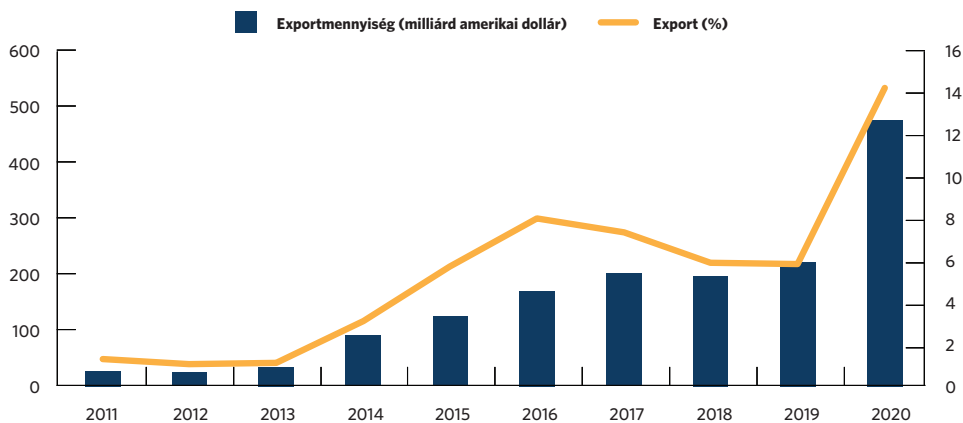
A grúz társadalom általában meglehetősen gyanakvó Kínával szemben. A Caucasus Research Resource Center 2010-es felmérése szerint a grúz válaszadók mindössze 16 százaléka helyeselné, hogy egy grúz nő kínai férfihoz menjen feleségül.²¹⁷ Összehasonlításképpen, egy 2020-as felmérésben a megkérdezett grúzok 42 százaléka mondta azt, hogy helyeselné, ha egy grúz nő amerikai férfihoz menne feleségül, és 48 százaléka azt, hogy helyeselné, ha egy grúz nő orosz férfihoz menne feleségül. Ráadásul a független Grúziában élő kínai állampolgárok száma mindig is alacsony volt. Becslések szerint 2007-ben valamivel több mint 700 kínai élt az országban.²¹⁸ A becslések szerint 2021-ben ez a szám 1768 fő volt, akiknek többsége kínai állami tulajdonú vállalatok alkalmazottja.²¹⁹ A kínai látogatók száma is alacsony. Kína alig használta ki Grúzia közelmúltbeli turisztikai fellendülését. A 2019-ben Grúziába érkező 9,3 millió látogatóból mindössze 48 000 érkezett Kínából (szemben például az Oroszországból érkező 1,4 millió, a Törökországból érkező 1,1 millió és az uniós országokból érkező 485 000 látogatóval).²²⁰

ÁBRA 12. Import Kínából Grúziába

Forrás: ENSZ Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

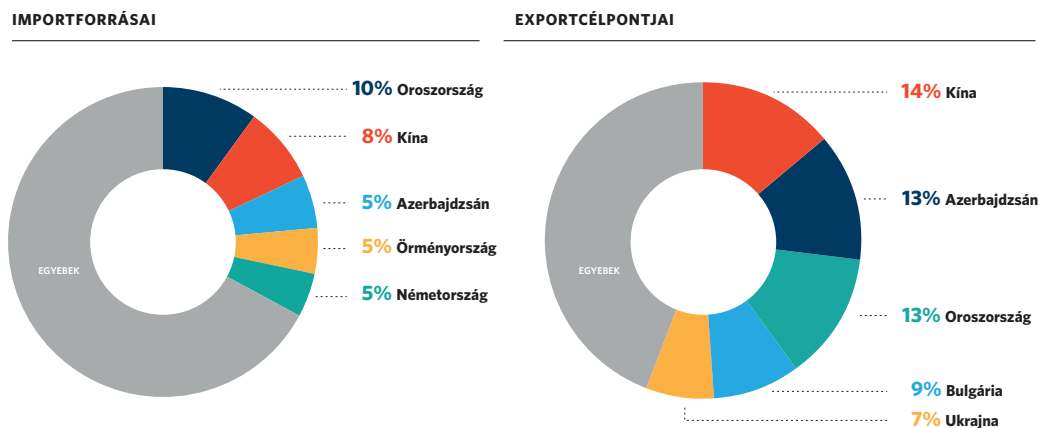
ÁBRA 13. Export Kínába Grúziából

Forrás: ENSZ Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

A grúz-kínai kapcsolatok ismét javuló kilátásokat mutatnak. 2021 áprilisában a grúz kormány nagy kínai vakcinaszállítmányt fogadott el, miután május elejéig kevesebb mint 75 000 adagot kapott az EU-tól. Ezt további szállítmányok követték 2021 nyarán. Egy olyan kis gazdaságban, mint Grúzia, még a szerény kínai befektetések is jelentős változást

ÁBRA 14. Grúzia Legfontosabb Importforrásai és Exportcélpontjai, 2020

Forrás: ENSZ Comtrade Data, <https://comtrade.un.org/data/>.

hozhatnak. Grúzia Nyugat iránti affinitásához képest azonban a kínai-grúz kapcsolat továbbra is az elit által dominált, és kevés visszhangja van a szélesebb társadalomban.

Egy állomás a Selyemúton

A Kína-Grúzia kapcsolatokat elsősorban a kereskedelem és Grúzia azon törekvése vezérelte, hogy kelet-nyugati közlekedési csomóponttá váljon. Az 1990-es években számos nyugati elemző támogatta egy Új Selyemút gondolatát a Dél-Kaukázusban és Közép-Ázsiában – a Kínát és Európát összekötő ősi kereskedelmi útvonal modern változatát.²²¹ A cél egy olyan útvonal kialakítása volt, amely megkerüli Oroszországot és Iránt, és a Kaszpi-tenger várható olaj- és gázkészleteit a nyugati piacokra szállítja.

A Selyemút téma még mindig népszerű Grúziában és Azerbajdzsánban. Az elmúlt évtizedben azonban a hangsúly Kína felé tolódott. 2015 márciusában Grúzia memorandumot írt alá a kínai Új Selyemút kezdeményezéshez (akkori nevén „Egy övezet, egy út”) való csatlakozásról. Öt hónappal később Grúzia adott otthont az AIIB korai ülésének, amelyen az új bank megválasztotta első elnökét.²²² 2015 októberében Tbiliszi adott otthont a Selyemút Fórumnak is, egy üzleti konferenciának, amelyen mintegy 1000 fő, köztük 300 kínai vett részt.²²³ Kína iránti tiszteletből a következő, 2017-es és 2019-es konferenciákat szintén Tbiliszi Övezet és Út Fórumnak nevezték el.²²⁴ Ezen a két találkozón azonban már kevesebb kínai vett részt.

2015 októberében David Usupashvili, a parlament akkori elnöke Pekingben kijelentette: „Azzal, hogy Grúzia a Selyemút felélesztésével helyreállítja kapcsolatát Ázsiával, egyben viszszeri helyét Európában. Grúzia megszűnik Európa perifériáján és Ázsia perifériáján lenni.

Most egy új kereskedelmi útvonal középpontjában vagyunk, amely hidat képez a világ fejlett és feltörekvő gazdaságai között.”²²⁵

Törökország más elnevezést használ a Dél-Kaukázuson keresztül Kínába tartó és onnan induló tranzitútvonalra: Középső Folyosó.²²⁶ Ugyanezt az útvonalat transzkaukázusi kereskedelmi és tranzitfolyosóként is ismerik.²²⁷ A Középső Folyosót a Kína és Európa közötti jelenlegi két fő útvonal – tengeri úton a Szezi-csatornán keresztül, vagy szárazföldön az északi útvonalon, amelyet Új Eurázsiai Szárazföldi Hídnak is neveznek, és amely Oroszországon keresztül Közép-Európába vezet – alternatívájaként hirdették meg. Ez a két útvonal gyakorlatilag monopóliumot tart fenn a kelet-nyugati kereskedelemben. Becslések szerint 2020-ban a kínai szállítmányok 81,5 százalékát – több mint 10 millió TEU-t (húsz láb egyenértékű egység) – tengeri úton szállították, a fennmaradó rész többségét pedig az északi útvonalon keresztül.²²⁸ A rakomány mindössze 1 százaléka haladt keresztül a Középső Folyosón, annak ellenére, hogy a COVID-19 járvány és a világ hajózási problémái miatt több rakományt helyeztek át a tengerről a vasútra. A Világbank adatai szerint a Középső Folyosó útvonala volt a legdrágább a három közül: 3500–4500 dollárba került egy 40 lábas konténer, és 16–20 napot vett igénybe az európai célállomások elérése.²²⁹ Az északi útvonal egyrészt gyorsabb, 14–18 napot vesz igénybe, másrészt olcsóbb, mivel 2800–3200 dollárba kerül egy 40 lábas konténer. A tengeri útvonal a leglassabb, 28–40 napot vesz igénybe, de messze a legolcsóbb, mindössze 1 500–2 000 dollárba kerül konténerenként.

A Középső Folyosón nagyobb kihívást jelent az utazás, mint a másik két útvonalon, amint azt Feride Inan és Diana Yayloyan jelentése is megállapítja.²³⁰ A rakománynak számos határon és vámállomáson kell áthaladnia, valamint a Kaszpi-tengeren, amely hajlamos a rossz időjárásra. Mind a Középső Folyosón, mind az északi útvonalon a Közép-Ázsiába érkező, majd Grúziából induló vonatoknak meg kell változtatniuk a nyomtávot, mivel az egykori Orosz Birodalomban és a Szovjetunióban a sínek szélesebbek voltak, mint Kínában és Európában, ez pedig szintén növeli a költségeket és a tranzitidőt Azerbajdzsán keményen dolgozott azon, hogy vonzóbbá tegye ezt az útvonalat, elsősorban a 2017-ben megnyitott Baku-Tbiliszi-Kars vasútvonal megépítésével, amely jelentősen csökkentette a menetidőt. Kína számára ez alternatív összeköttetést jelent Európával (és történetesen egy olyan összeköttetést, amely kínai beruházás nélkül épült).²³¹ A teherforgalom gyorsan növekszik, de az északi útvonalhoz képest szerény marad. Az Azerbajdzsánon keresztül vasúton szállított árumennyiség 2020-ban gyorsan több mint 150 000 TEU-ra nőtt, és 2021-ben újabb nagy növekedés várható.²³² Ezen az útvonalon már úgynevezett tömbvonatokat is használnak, amelyek a kiindulási helytől a célállomásig közlekednek, és amelyeknek minden dokumentációja előzetesen el van rendezve. Egy tömbvonat 2021. február 20-án érkezett Tbiliszibe, miután huszonegy nappal korábban elindult a kínai Hszianból (Xi'an).²³³ 2020 decemberében egy vonat mindössze két hét alatt jutott el a törökországi Çerkezköyből Hszianba.²³⁴

Összességében Grúziában megvan a potenciál, hogy a jövőben fontosabb tranzitközlekedési csomóponttá váljon. De a Középső Folyosó – és így Grúzia mint tranzitország – Kína számára geostratégiai szempontból nem bír nagy jelentőséggel. Ahogyan Jacob Mardell

Kína-szakértő érvel, „a Középső Folyosó továbbra is határozottan regionális kezdeményezés marad. Komoly akadályokba ütközik, hogy alternatív Kína-EU útvonallá váljon, de a transzkaszpi-tengeri forgalom továbbra is folyhat Peking támogatása nélkül”.²³⁵

Fekete-tengeri kikötők

Grúzia fekete-tengeri kikötői a legfontosabb eszközei közé tartoznak, tisztán gazdasági szempontból is, illetve az ország azon törekvésének részeként is, hogy stratégiai kelet-nyugati közlekedési csomóponttá váljon. A kínai befektetők mind az anakliai tervezett kikötőben, mind a meglévő poti kikötőben szerepet vállaltak, de végül egyiket sem sikerült ellenőrzésük alá vonniuk.

Grúzia jelenleg két fő kikötőjére, Batumi és Poti kikötőjére, valamint a két kulevi és szupsai olajterminálra támaszkodik. Azonban sem a batumi, sem a poti kikötő, amelyek a XIX. századból származnak, nem alkalmas a nagy konténerhajók fogadására – ezért kezdeményezték egy új mélyvízi kikötő és szabad ipari övezet építését Anakliában, az Abháziával közös határvonal közelében. A cél az volt, hogy sokkal nagyobb konténerhajókat fogadjanak, és drámai módon növeljék Grúzia mint hajózási csomópont státuszát. 2016 februárjában az Anaklia Development Consortium (ADC) nyerte el az új kikötő építésére kiírt pályázatot. A konzorcium két kulcsfontosságú partnere – a TBC Holdings grúz bankcsoport és az SSA Marine amerikai konténerterminál-üzemeltető – 2,5 milliárd dolláros beruházást ígért a projektbe, amelynek célja, hogy 2020-ban megnyissa a kikötőt a hajóforgalom előtt, akár 900 000 TEU kapacitással, amely 2036-ra 2,5 millió TEU-ra nőne.²³⁶

Egy kínai vállalat, az állami tulajdonú Power Construction Corporation of China (PowerChina) volt az utolsó két pályázó egyike, de a végső döntés kihirdetése előtt visszalépett, így az ADC megnyerte a pályázatot. „Ez egyeseket meglepett” – mondta az Anakliáról szóló 2020-as jelentés két szerzője.²³⁷ A két szakértő a grúz média beszámolóit idézi, amelyek szerint Kína pályázatát azért utasították el, mert nem szerepelt benne megfelelő mennyiségű grúz munkavállaló alkalmazásának ígérete.²³⁸ (Mint máshol, Grúziában is jelentős politikai probléma a munkanélküliség.) A másik ok az amerikai kormány lobbizása lehetett, amely következetesen támogatta az Anaklia-projektet. 2019-ben Mike Pompeo akkori amerikai külügyminiszter megerősítette Washington támogatását Anaklia iránt, mondván, hogy a projekt megvalósítása „megerősíti Grúzia szabad gazdaságokkal való kapcsolatait, és meggátolja, hogy Grúzia Oroszország vagy Kína gazdasági befolyása alá kerüljön”.²³⁹

Kína vonakodásának másik oka az lehetett, hogy nem akartak olyan közös konzorciumot létrehozni, mint az ADC. „A kínai befektetők többséget akarnak” – mondja egy tbilisi székhelyű nyugati szakértő. Az is elképzelhető, hogy a kínai cég azért vonta vissza ajánlatát, mert úgy döntött, az Anakliában való befektetés geopolitikai kockázatokkal jár: Oroszország ellenzi a kikötőt, és a hírek szerint Törökország is hűvösen áll a projekthez.²⁴⁰ Az anakliai kikötőprojektet 2020 januárjában felfüggesztették, miután az a grúz belpolitika áldozatául

esett, és a tbiliszi kormány felmondta az ADC-vel kötött szerződést. A projekt nem kapott további finanszírozást sem a grúz kormánytól, sem a nemzetközi pénzüzetektől, amelyek több politikai támogatást akartak volna látni, mielőtt hitelt nyújtanának.

Időközben, 2016-ban a CEFC China Energy kínai konglomerátum, amely később látványos botrányba keveredett, befektetett a poti kikötőbe. A poti tengeri kikötőt az APM Terminals üzemelteti, amely a dán Maersk hajózási óriásvállalat tulajdonában van. A hozzá tartozó szabad gazdasági övezetet, amely egyesek szerint a legnagyobb az országban, 2011-ben hozta létre az előző üzemeltető. 2016 júniusában egy CEFC küldöttség érkezett Grúziába. Giorgi Kvirikashvili akkori miniszterelnök fogadta őket egy találkozón, amelyen négy másik kormánytisztviselő és Ivane (Vano) Chkhartishvili befolyásos üzletember is részt vett. A kínai küldöttség bejelentette, hogy három nagy projektet kívánnak finanszírozni: egy 50 millió dolláros Nemzeti Alapot Grúzia újjáépítésére a kormány által vezetett Grúz Partnerséggel együttműködve, egy új kereskedelmi bankba történő 1 milliárd dolláros beruházást, valamint egy jelentős beruházást az új Poti FIZ-be. Tinatin Khidasheli grúz elemző és volt védelmi miniszter szerint e három ígéret közül egyik sem valósult meg.²⁴¹ A Poti FIZ-zel kapcsolatban azt írja: „2017. szeptember 18-án az újonnan kinevezett gazdasági miniszter, Giorgi Gakharia átadta a Poti FIZ 75 százalékát a CEFC-nek 10 millió dollárért, azzal a feltétellel, hogy az a jövőben 150 millió dolláros beruházást eszközöl. Bár úgy tűnik, hogy a 75 százalékos részesedésért járó tízmillió dollárt kifizették, az ígért beruházásról, sőt, a Poti FIZ-ben végzett bármilyen tevékenységről sincs információ”.²⁴²

2016 novemberében Chkhartishvili – Grúzia egyik legbefolyásosabb üzletembere a Grúz-Kínai Baráti Társaság elnökeként – egyetértési megállapodást írt alá Cang Csien-csun-nal (Zang Jianjun), a CEFC akkori ügyvezető igazgatójával.²⁴³ 2018 februárjában Irakli Garibashvilit (aki 2013 és 2015 között töltötte be első ciklusát Grúzia miniszterelnökeként) kinevezték a CEFC regionális projekteket kezelő vállalat felügyelőbizottságának tanácsadó-jává. Garibashvili 2021-ben visszatért a miniszterelnöki tisztségbe.

Ezt megelőzően a kínai fél de facto elvesztette a Poti FIZ-ben lévő részesedése feletti ellenőrzést. 2018-ban Je Csien-ming-ot (Ye Jianming), a CEFC elnökét letartóztatták, és a vállalatot részben feloszlatták. 2020 áprilisában egy sanghaji bíróság kimondta, hogy a vállalat és leányvállalatai csődbe mentek.²⁴⁴ 2021-re a Poti FIZ 75 százalékát az Euro-Asian Management Group kezelte,²⁴⁵ amely két, a Brit Virgin-szigeteken bejegyzett cég tulajdonában van.²⁴⁶ A részvények felét a CEFC jogutódja, a China International Group Corporation Limited birtokolta, amelyet továbbra is Cang Csien-csun (Zang Jianjun) képvisel. A részvények másik fele a Eurasian Invest tulajdonában volt. Egy bírósági végzésnek köszönhetően azonban a Euro-Asian Management Group igazgatótanácsát valójában a Eurasian Invest által kinevezett egyetlen grúz igazgató irányította, aki de facto az egész vállalat felett rendelkezett. Az összes érintett grúz közel állt Chkhartishvilihez és Bidzina Ivanishvili volt miniszterelnökhöz.²⁴⁷

Úgy tűnik, hogy ezek az eliten belüli manőverek minden más tényezőnél jobban befolyásolják a grúziai kikötőkkel kapcsolatos döntéseket, és megállították a kínaiak arra irányuló

törekvéseit, hogy átvegyék az ellenőrzést. Az APM Terminals nemrégiben bejelentette, hogy 2021-ben tervezi a poti tengeri kikötő bővítését, és úgy tűnik, hogy az Anaklia projekt is visszakerült a politikai napirendre.²⁴⁸ Lehet, hogy új pályázatot írnak ki, de annak a valószínűsége, hogy egy kínai vállalat pályázik, csekélynek tűnik, tekintettel arra, hogy jártak az Anaklia és a Poti FIZ kapcsán.

Kereskedelem és beruházás

Grúzia, egy olcsó fogyasztási cikkekért lelkesedő, alacsony jövedelmű ország, amely liberális szabályozást kínál a külföldi befektetők számára is, könnyű piac a kínai vállalatok számára. Az elmúlt évtizedben a kínai vállalatok jelentős közvetlen külföldi befektetéseket juttattak Grúziának, míg a nyugati vállalatok gyakran alulmaradtak. „A gazdaság az előétel” – mondja egy grúziai Kína-szakértő.

A Kínával folytatott grúz üzleti ügyletek az üzleti-politikai elit néhány befolyásos tagjához is kötődnek, nevezetesen Vano Chkhartishvilihez és David Saganelidzéhez, a Grúz Álom párt korábbi parlamenti vezetőjéhez. A grúz bor például hiánypótló piacra talált Kínában (bár 2020-ban ez a piac visszaesett). 2016-ban a borexportot egyetlen cég, a Shilda uralta, ami a Chkhartishvili gyermekei által vezetett családi vállalkozás.²⁴⁹

A két ország 2017-ben írta alá első szabadkereskedelmi megállapodását (Kína első ilyen jellegű megállapodása egy posztszocialista európai országgal), másfél évnyi tárgyalás után. Grúziát kapunak tekintették az EU felé (amely nem rendelkezik szabadkereskedelmi megállapodással Kínával), miután az a közelmúltban az EU mélyreható és átfogó szabadkereskedelmi övezetéhez való csatlakozással kiváltságos hozzáférést is kapott az uniós piacokhoz. A vámkötelezettséget szinte minden import- és exportcikkre vonatkozóan feloldották. A Grúzia-Kína szabadkereskedelmi megállapodás egyoldalú. 2020-ban Grúzia Kínából származó importja 708 millió dollár értékű volt²⁵⁰ – kevesebb, mint egy évvel korábban, de elég ahhoz, hogy Kína Grúzia harmadik legnagyobb import forrása legyen. Amint arra két grúz elemző rámutat, Kína Grúziába irányuló exportja rendkívül diverzifikált, a termékek skálája a gépkatrészekről és járművektől kezdve az elektronikai és egyéb fogyasztási cikkekig terjed.²⁵¹ Grúziában – csakúgy, mint Örményországban és Azerbajdzsánban – a kínai mobiltelefonok a fogyasztói piac mintegy negyedét teszik ki. A Huawei készülékeit 2021 áprilisában a lakosság 8,6 százaléka használta.²⁵² Az alacsony árai miatt népszerű kínai Xiaomi cég a piac 15,8 százalékát uralja.²⁵³

Grúzia Kínába irányuló exportja ezzel szemben sokkal kevésbé változatos.²⁵⁴ Hivatalos értéke 2020-ban 476 millió dollár volt, ami Grúzia legnagyobb exportpiacává teszi Kínát. Ez a szám azonban félrevezető lehet. A rézérc messze a legtöbbet Kínába exportált termék,²⁵⁵ amely 2020-ban a teljes export több mint 80 százalékát tette ki.²⁵⁶ Grúzia globális rézexportja 2014 és 2019 között összességében több mint hatszorosára ugrott. Egy tbiliszi közgazdasági szakértő azonban rámutatott, hogy Grúziában nem volt tapasztalható drámai

növekedés a rézbányászatban ebben az időszakban. Ehelyett, úgy véli, ennek nagy része tévesen besorolt, Örményországból származó újraexportált termék lehet.

Kína első nagyobb beruházása Grúziában a Pankisi-szurdokban lévő, 2004-ben megnyitott, ma is működő 24 megawattos Khadori vízerőmű megépítése volt. 2020-ban egy 230 megawattos hőerőmű kezdte meg működését Gardabaniban, a délkeleti Kvemo Kartli régióban.²⁵⁷ Az erőművet a China Tianchen Engineering Corporation építette.

A legnagyobb kínai befektető Grúziában – amely egykor a legnagyobb külföldi befektető is volt az országban – a hszincsiangi székhelyű Hualing Group. A Hualing először 2006-ban fektetett be Grúziában.²⁵⁸ 2013-ra a Hualing grúziai tervei „készülőben lévő nagy üzletnek tűntek” – mondta egy tbilisi székhelyű nyugati elemző 2021 márciusában. 2014-ben a Hualing beruházásai összesen közel 218 millió dollárra növelték a kínai közvetlen befektetéseket, 2015-ben pedig a Hualing szabad ipari zónát nyitott egy régi szovjet autógyárban Grúzia második legnagyobb városában, Kutaisziban.²⁵⁹ De ahogy Franziska Smolnik elemző írja, „egyetlen befektetési forrás dominanciája magában hordozza az ingadozás kockázatát. Így 2016-ban Kína közvetlen befektetései csak mintegy 26 millió dollárt tettek ki. 2017-ben a közvetlen külföldi befektetések ismét nőttek, bár messze a 2014-es szint alatt maradtak.”²⁶⁰

A vállalat messze legnagyobb projektje a Hualing Tbilisi Sea New City, egy tervezett miniváros Tbiliszitől északra. A projekt honlapja szerint: „A lakóterület apartman- és villakomplexumokat, rekreációs zónákat és egyebeket kínál. A kereskedelmi terület egy nemzetközi kereskedelmi és logisztikai központot is magában foglal. Található itt 5 csillagos szálloda, fitnessközpont, étterem és egyéb létesítmények, mint például: középiskola, főiskola, könyvtár, kiállítási csarnok, mozi, rendőrőrs, tűzoltóság, adminisztrációs hivatalok, mosdók, posta, kórház, klinikák, tornaterem, szanatórium stb.”²⁶¹ Az építkezés 2013-as kezdete óta a Hualing Group legalább 170 millió dollárt költött az új városra. 2019-ben egy újságíró arról számolt be, hogy a Hualing Tbilisi Sea Plaza gyakorlatilag üres volt, és „több üzlet volt, mint ahány vásárló”.²⁶² Egy tbilisi közgazdász úgy jellemzi a várost, mint Grúziában az elmúlt évek legjelentősebb ingatlanprojektjét, de végső soron egy egyszerű projektről van szó, nagyobb stratégiai vagy politikai jelentőség nélkül.

Út- és vasútépítés

A kínai vállalatok – különösen két kínai állami tulajdonú vállalat, a Sinohydro Corporation és a China Railway 23rd Bureau Group – 2010 óta szinte az összes több millió dollár értékű szerződést elnyerték Grúziában a nagy út- és vasútépítési projektekre. Ezek a projektek a legtöbb finanszírozást nemzetközi pénzüzetektől, például az EU Európai Beruházási Bankjától vagy az Ázsiai Fejlesztési Banktól kapták. A kínai vállalatok sikerét a pályázatok elnyerésében felváltva magyarázzák globális szakértelmükkel, versenyképes áráikkal és az építkezés gyorsaságával.

A kínai finanszírozású grúziai infrastrukturális projektek közé tartoznak:

- Adzsarai elkerülő út (Sinohydro)
- Tbiliszi vasúti elkerülő út (China Railway 23rd Bureau Group, több mint a fele elkészült, de aztán felfüggesztették)
- Batumi-Akhalsikhe autópálya, a Khulo-Zarzma út 42 kilométeres szakasza (Sinohydro)
- Samtredia-Grigoleti autópálya (Sinohydro)
- E-60-as autópálya szakasz (Sinohydro)
- Tbiliszi-Rustavi autópálya (Sinohydro)
- A kelet-nyugati autópálya bővítése (Sinohydro)
- A kelet-nyugati autópálya folyosófejlesztési projekt (China Railway 23rd Bureau)
- Kvesheti-Kobi észak-déli elkerülő út (China Railway 23rd Bureau)²⁶³
- A grúz vasút korszerűsítési projekt Tbiliszi-Batumi (China Railway 23rd Bureau)²⁶⁴
- Rikoti közúti alagút (Sinohydro)

Grúziában megoszlanak a vélemények arról, hogy ezeket a pályázatokat mind kínai vállalatok nyerték el. 2020-ban a grúziai lengyel nagykövet nyilvánosan megkérdőjelezte, hogy a nagyrészt az EU által finanszírozott projektek esetében a „nagyon jó” európai vállalatok helyett miért rendszeresen kínai cégek kapnak megbízásokat.²⁶⁵ Egy grúz üzletember, Paata Trapaidze „átláthatatlannak” nevezte a pályázatokat, és igazságtalannak nevezte, hogy kínai állami vállalatok részt vehetnek bennük, grúz állami vállalatok viszont nem.²⁶⁶ A grúz közúti és vasúti projektek mindegyike helyi építőmunkások és kínai vendégmunkások kombinációjának alkalmazásával valósul meg. A Tbiliszi-Batumi vasútvonalon dolgozó grúzok 2018-ban sztrájkba kezdtek, hogy tiltakozzanak az alacsony bérek és a veszélyes munkakörülmények ellen.²⁶⁷

A grúz civil társadalom szervezetei és szakértők – például Tinatin Khidasheli volt védelmi miniszter, aki jelenleg a Civic IDEA és a Transparency International Grúzia munkatársa – számos aggályt sorakoztatnak fel a Sinohydro reputációja, az átláthatóság hiánya és egyes kormánytisztviselőkkel való szoros kapcsolata miatt.²⁶⁸ A vállalatot az Afrikai Fejlesztési Bank feketelistára tette. A grúz kormány átláthatósági portálján nem találtak feljegyzést arról, hogyan értékelték a Sinohydro alkalmasságát.

A China Railway 23rd Bureau Group szintén ellentmondásos. A vállalatnak erős támogatói vannak Kínában. Eredetileg a Népi Felszabadító Hadsereg vasúti osztaga volt, majd a kínai Vasúti Minisztérium része lett. A China Railway Construction Corporation-t 1989-ben állami tulajdonú vállalként hozták létre. 2019 júniusában a Világbank bejelentette, hogy „kilenc hónapra kizárja a China Railway Construction Corporation Ltd.-t (CRCC), egy kínai, állami tulajdonú építőipari és mérnöki vállalatot, valamint annak százszázalékos tulajdonú leányvállalatait, a China Railway 23rd Bureau Group Co., Ltd.-t (CR23) és a China Railway Construction Corporation (International) Limited-et (CRCC International) a grúziai East-West Highway Corridor Improvement Project keretében elkövetett kötelesség-szegéssel összefüggésben”.²⁶⁹ Ez nem akadályozta meg a vállalatot abban, hogy nem sokkal később elnyerje az új észak-déli elkerülő út megépítésére szóló szerződést.

Propaganda, befolyás és vakcinadiplomácia

Sok más európai és ázsiai országgal összehasonlítva a kínai soft power nem nagyon látható Grúziában. A grúz médiát még mindig a televízió uralja, amelyet viszont az ország fő politikai szereplői belpolitikai eszközként használnak. Kínának alig van hatása ebben a környezetben. A médiafigyelés azt mutatja, hogy Grúziában szinte egyáltalán nem foglalkoznak a kínai politikával vagy a Kínát érintő globális kérdésekkel, például Hongkonggal vagy Hszincsianggal.

Kínának csekély befolyása van a grúz médiatérben. Az egyetlen Kínához kötődő média-weboldal a 4U.ge nevű, kevésbé ismert multimédia oldal, amely a Kínai Kommunista Párt által működtetett *Global Times* hálózat része. Kína tbiliszi nagykövetségének honlapja rendkívül egyszerű, nagyon kevés információval. Bizarr módon a honlapon Oroszországról vannak képek, de Grúziáról nincsenek.²⁷⁰ Kína grúziai nagykövete, Jen Li (Yan Li) olyan újságokban publikált cikkeket, amelyeknek csak nagyon kicsi olvasótábora van. Az egyik ilyen újságban, a *Rezonansi*-ban dicsérte „Grúzia következetesen helyes hozzáállását a hongkongi kérdéshez”.²⁷¹

Az elmúlt évtizedben Kína egy kis részt alakított ki magának a grúz tudományos életben. Két kis tbiliszi egyetemen és a Batumi Állami Egyetemen Konfuciusz Intézet működik, és tervezik, hogy a Kutaiszi Egyetemen is nyitnak egyet. Kína egyelőre évente mindössze húsz állami ösztöndíjat kínál grúz diákoknak.²⁷² A legnagyobb kínai nyelvi program a tbiliszi Szabadegyetemen van, erre 150 diák iratkozott be. Ezzel szemben Grúzia sokkal aktívabb oktatási kapcsolatokat ápol az Egyesült Államokkal. Évente több mint 200 grúz – a középis-kolásoktól a posztgraduális képzésben részt vevő diákokig – utazik az Egyesült Államokba az amerikai kormány által finanszírozott csereprogramok keretében. 2020-ban további 640 magántanuló ment az Egyesült Államokba tanulni.

2021-ben aztán Kína a sikeres vakcinadiplomáciának köszönhetően nagyobb befolyást kezdett el nyerni. Grúzia 2021 elején a COVID-19 második hullámát jelentősen megszenvedte, annak ellenére, hogy a 2020-as első hullámmal jól megbirkózott. Ez a korai siker nagyrészt

három közegészségügyi szakember – akiket informálisan a három muskétásként emlegetnek – nagy fokú ismertségének volt köszönhető.²⁷³ A pekingi székhelyű Ázsiai Infrastrukturális Beruházási Bank (AIIB) 2020 májusában és júliusában két alkalommal nyújtott 91,3 millió és 45 millió eurós (107 millió és 53 millió dolláros) hitelt Grúziának a járvány kezelésére. Júliusban Kína orvosi felszereléseket adományozott Grúziának.²⁷⁴ 2021 februárjában a három „muskétás” egyike – Paata Imnadze, a grúz Nemzeti Járványvédelmi és Közegészségügyi Központ (NCDC) helyettes vezetője – negatívan nyilatkozott a kínai vakcinákról, mondván: „már régóta lehetne vakcinánk, az, amelyet a szomszédunk, Törökország is használ, de el tudja képzelni, mi történne itt? Valószínűleg emlékeznek arra, mi történt, amikor csak megemlítettük, hogy [a kínai vakcinát is] fontolóra vesszük, mint lehetséges oltóanyagot”.²⁷⁵

Azonban az EU és más nyugati partnerek elmulasztottak oltóanyagadagokat biztosítani Grúziának, így az végül megnyitotta az ajtót Kína előtt. 2021. július 2-án Grúzia miniszterelnöke közölte, hogy az ország 1 millió adag kínai Sinopharm és Sinovac vakcinát kapott – szemben az AstraZeneca és Pfizer vakcinák kevesebb mint 100 000 adagjával –, és hamarosan további egymillió adag kínai vakcina érkezik.²⁷⁶ A grúz kormány fordulatot hajtott végre, és engedélyezte a Sinopharm vakcina használatát, mielőtt még azt a WHO jóváhagyta volna. Az első jelentős nyugati vakcinaszállítmány, félmillió adag Pfizer vakcina csak július 24-én érkezett az országba, amikor a fertőzési arányok már ismét meredeken emelkedtek.²⁷⁷ Egy másik muskétás, Amiran Gamkrelidze, az NCDC jól ismert vezetője az első grúzok között volt, akik nyilvánosan megkapták a Sinopharm oltást.²⁷⁸ A kínai kampány sikerét csak az áshatja alá, hogy a grúzok körében általános a szkepticizmus az oltás beadatásával kapcsolatban.²⁷⁹

Következtetések

Geopolitikai szempontból úgy tűnik, hogy Kína Grúziát hasznos mellékfogadásnak tekinti. Nem valószínű, hogy bármi olyat tenne ott, ami sérthetné Oroszországot. Grúzia nem fontos eleme az Új Selyemútnak, mivel a középső folyosó drága útvonal, amely a helyi gazdaságoknak fontosabb, mint Peking számára. Kína gazdasági beavatkozása Grúziában meglehetősen ad hoc jellegű, és nem sok bizonyíték van arra, hogy politikai stratégiát követne. A grúziai kínai befektetéseket üdvözölték ugyan, de azok nem voltak átalakító erejűek.

Grúzia kormányzati struktúrái még mindig átláthatatlanok, ami potenciálisan sebezhetővé teszi az orosz vagy kínai befolyásolási műveletekkel szemben. Az országot néha „foglyul ejtett államként” emlegetik, a volt miniszterelnök és a Grúz Álom párt alapítója, Bidzina Ivanishvili hatalmas személyes befolyása miatt, akinek személyes vagyonát 2014-ben több mint 5 milliárd dollárra becsülték, ami a grúz GDP 32 százaléka.²⁸⁰ Ha azonban az Ivanishvili és társai általi államfoglalásnak ez a képe helytálló – és ezt minden bizonnyal más tényezők, például az EU és az USA befolyása és az erős civil társadalom is enyhíti –, akkor az ország elitje sokkal sebezhetőbbé válik a belföldi foglyul ejtéssel szemben, mint a külföldi szereplők, például Kína általi foglyul ejtéssel szemben.

Ráadásul a grúz elit kínai vállalatokkal való átláthatatlan interakciójának története vitathatatlanul mindkét irányba hat. Egyes esetekben, mint például a poti szabad ipari zóna esetében, a grúz partnerek kerültek ki erősebben. A nyugati országokkal és Oroszországgal ellentétben Kína nem rendelkezik nagy (sem pozitív, sem negatív) ismertséggel Grúziában. A közvélemény hozzáállása az országhoz közömbösségként foglalható össze. Az amerikai székhelyű International Republic Institute számára 2021 februárjában végzett közvéleménykutatás szerint a grúzok Kínát sem erős barátoknak, sem fenyegetésnek nem tekintik.²⁸¹ A válaszadók mindössze 11 százaléka mondta, hogy Kína Grúzia „legfontosabb gazdasági partnere”, annak ellenére, hogy a két ország között igen szoros kereskedelmi kapcsolat van. A válaszadók 57 százaléka értékelte jónak a Kína és Grúzia közötti kapcsolatot – ez pozitív eredmény Kína számára, de még mindig rossz eredmény a többi nagy országhoz képest, kivéve Iránt (48 százalék) és Oroszországot (7 százalék).

A vakcinapolitika és más tényezők még több grúzt Kína felé fordíthatnak. De maga a kapcsolat nem tűnik stratégiai prioritásnak egyik ország számára sem. A belátható jövőben Peking valószínűleg csak egy újabb szereplő lesz Grúzia geopolitikai kapcsolatainak sűrű hálózatában.

Következtetések és ajánlások

A kínai tevékenységeket vezérlő stratégiai logika és célok

Kína délkelet-, közép- és kelet-európai érdekeit legalább három átfogó cél és motiváció támasztja alá: a kínai export és befektetések ösztönzése, politikai befolyás gyakorlása Európában, valamint a Kínáról és a Kínával fenntartott kapcsolatokról alkotott pozitív kép előmozdítása.

A kínai export és befektetések ösztönzése

Kína a délkelet-, közép- és kelet-európai országokat szívesen tekinti az európai kontinensen lévő kínai befolyási övezet részének. Peking szemszögéből nézve a régiót az Európai Unió küszöbén fekvő elhelyezkedése teszi egyedülállóan vonzóvá. Az infrastrukturális beruházások iránti jelentős helyi igények közepette a régió a kínai befektetések prioritásává vált olyan területeken, mint az energia, a szállítás és a logisztika. Az ebben a tanulmányban szereplő mind a négy ország része Kína nagyszabású Új Selyemút kezdeményezésének. Közülük három – Görögország, Magyarország és Románia – tagja a 17 + 1 formátumnak, amelyet Peking arra használ, hogy az Új Selyemúttal kapcsolatos kérdésekben kapcsolatba lépjen a régió államaival. Míg Kína közvetlen gazdasági érdekeltsége Romániában és Grúziában meglehetősen korlátozott, Peking mind Görögországban, mind Magyarországon a közép- és dél-európai, illetve azon túli kínai terjeszkedés potenciális csomópontjait látja.

Kína jelentős gazdasági lábnyomot hagyott Görögországban, beleértve az ország kikötőibe történő nagy beruházásokat, valamint azt a szándékát, hogy az Új Selyemút tengeri útvonalának részeként regionális közlekedési és logisztikai csomópontot hozzon létre a Földközi-tengeren. Magyarország földrajzi helyzetét Európa közepén Kína ugródeszkának látja más európai piacok eléréséhez. Hasonlóképpen, Grúzia fekete-tengeri fekvése potenciálisan alkalmas arra, hogy egy Európa és Ázsia közötti közlekedési és logisztikai csomóponttá váljon – bár az előrelépés eddig lassú volt, és Kína kemény regionális versennyel néz szembe Oroszországgal, Törökországgal, az Európai Unióval és az Egyesült Államokkal lábnyomának és befolyásának növeléséért a dél-kaukázusi és fekete-tengeri térségben. Kína Grúziával kötött kétoldalú kereskedelmi megállapodása egyúttal kiskaput is biztosíthat Kínának az EU közös piacára, így Grúzia újabb ugródeszkává válhat az Európa többi részével való kapcsolat-felvételhez. Eközben Romániában – Kelet-Európa egyik legnagyobb gazdaságában – Kínának kevés gazdasági vonzereje van.

Ugyanakkor Kína közvetlen stratégiai érdekei mind a négy országban korlátokba ütköznek. Nyugat-Európa nagy gazdaságai továbbra is Kína fő gazdasági prioritását képezik. A kis gazdasággal rendelkező országokban, amilyen Grúzia is, a kínai érdeklődést elsősorban az ad hoc adódó kereskedelmi lehetőségek vezérlik. Máshol gyakran a kínai cégek egyéni érdekei határozzák meg a szerepvállalás mértékét. A Délkelet-, Közép- és Kelet-Európa iránti korlátozott gazdasági érdeklődés ellenére azonban Kína valószínűleg nem fogja abbahagyni

a befektetéseket a régióban, különösen Magyarországon és Görögországban, ahol Pekingnek kulcsfontosságú gazdasági és politikai érdekei vannak. Úgy tűnik, Kína hosszú távra tervez. Amennyiben egyértelmű lehetőség mutatkozik – és tekintettel a gazdasági és politikai válságok gyakoriságára, különösen Görögországban és Grúziában, egy ilyen lehetőség valószínűnek tűnik –, Peking készen áll majd a beavatkozásra.

Politikai befolyás Európában

Kína régióbeli kapcsolataiban a szimbolizmus gyakran többet számít, mint a tartalom. Peking számára egyes országok inkább csak lépcsőfokai, mint sarokkövei az Európával kapcsolatos stratégiájának. Az ezekkel az államokkal való szoros kapcsolatok kialakítása lehetővé teheti Kína számára, hogy közvetve befolyásolja az európai konszenzust és a transzatlanti összhangot a Peking számára fontos kérdésekben. Kína érdeke a régióban kevésbé maguk az országok befolyásolása, mint inkább az, hogy miként lehet a befolyást kihasználni, hogy szélesebb regionális hatást érjen el.

Kína Görögországot és Magyarországot igyekezett ilyen módon felhasználni. A Ciprasz-kormány idején, amikor Görögország nyíltan kínai befektetésekre törekedett, Athén blokkolta az ENSZ-ben tett két uniós nyilatkozatot, amelyekben elítélték Kína emberi jogi helyzetét, valamint egy dél-kínai-tengeri uniós külpolitikai nyilatkozatot. Bár a jelenlegi kormány erősebben elkötelezettnek tűnik a Kínával kapcsolatos uniós konszenzus fenntartása mellett, Görögország egyike volt annak a négy uniós országnak, amely 2021. június 22-én az ENSZ-ben megtagadta a Kína ujjur politikáját bíráló uniós nyilatkozat aláírását.²⁸²

Eközben Magyarország továbbra is hajlandó Kína segítségére sietni. Bár az Orbán Viktor vezette magyar kormánynak nincsenek illúziói Kínával kapcsolatban, többször is elkerülte a nyilvános szembeszállást Pekinggel, valószínűleg abban a reményben, hogy így nyitva tartja az ajtót a kínai befektetések előtt, diplomáciai támogatást szerez Magyarország demokratikus visszacsúszásával kapcsolatban, és kommunikálja Magyarország Brüsszel helyetti lehetséges politikai és gazdasági alternatíváit. Például 2021 áprilisában és júniusában az Orbán-kormány blokkolta a Hongkonggal kapcsolatos uniós nyilatkozatokat. 2021 júniusában továbbá Magyarország Görögországgal együtt tartózkodott a Kanada által szponzorált közös nyilatkozattól, amelyet az ENSZ Emberi Jogi Tanácsában Genfben tettek a Kína által Hszincsiangban elkövetett emberi jogi visszaélések ellen.²⁸³ Peking szempontjából ez nemcsak az EU Kínához való hozzáállását hígítja fel, hanem megnehezíti a transzatlanti közösség azon képességét is, hogy konszenzusra jusson a Kínával kapcsolatos kérdésekben, például az emberi jogok megsértésében. Más esetekben Magyarország hajlandósága az uniós fellépések bírálatára – még ha hivatalosan nem is próbálja megakadályozni azokat – mégis szimbolikus előnyökhöz juttathatja Kínát, lehetővé téve Peking számára, hogy azt állítsa, Nyugaton mások is támogatják Kínát, és éket verjen a transzatlanti közösségbe.

Eközben Kína politikai befolyása Grúziában és Romániában, illetve azokon keresztül sokkal korlátozottabbnak tűnik.

A Kínáról és a Kínával való kapcsolatokról alkotott pozitív kép ápolása

Peking aktívan dolgozik a régióban azon, hogy pozitív képet alakítson ki magáról, népszerűsítse politikai és gazdasági modelljét, és alakítsa a Kínával való kapcsolatokról szóló helyi narratívákat. Ezen narratívák skálája a mindenki számára előnyös együttműködés népszerűsítésétől, Kína „harmonikus” felemelkedésének hangsúlyozásától, az Új Selyemút által nyújtott gazdasági lehetőségek kiemelésétől a helyi országok és Kína közötti történelmi vagy kulturális kötelek hangsúlyozásáig vagy az Egyesült Államok kritizálásáig terjed. Bár e narratívák népszerűsítése sokféle formát ölthet, kevés bizonyíték utal arra, hogy Peking hatalmas kampányt folytatott volna a négy ország szíveinek és elméinek megnyerésére. Ehelyett úgy tűnik, hogy Kína soft power erőfeszítései leginkább az üzleti, politikai, tudományos vagy civil szervezetek bizonyos kulcsfontosságú, befolyásos elitjeire irányulnak. A közvélemény Kínáról alkotott képe az utóbbi időben az egész régióban romlott, bár Görögország és Magyarország még mindig a leginkább Kína-barát országok közé tartozik Európában.

Sok más európai országgal ellentétben a négy vizsgált ország egyike sem tapasztalt nyíltan agresszív kínai diplomáciát vagy észlelték a közösségi médiában befolyásolási műveleteket. A régióban működő kínai nagykövetségek többnyire visszafogottan viselkedtek, és elkerülték az olyan típusú farkasharcos diplomáciát, mint amelyet Svédországban, Franciaországban és a Cseh Köztársaságban láthattunk (különösen a COVID-19 járvány alatt). Ennek oka lehet az, hogy Kína nem rendelkezik stratégiai érdekeltséggel ezekben az országokban, vagy az, hogy itt nincsenek olyan kényes kérdések, amelyek határozottabb megközelítést indokolnának. De a kínai tisztviselők óvakodnak attól is, hogy felborítsák a helyi kormányokkal fenntartott viszonylag baráti kapcsolataikat.

Az Egyesült Államok és az EU növekvő ellenállására válaszul Kína igyekszik magát a régióban a helyi országok hasznos partnereként népszerűsíteni. Peking szívesen használja ki a nyugati gyengeségeket, beleértve az adósságkönnyítésről szóló tárgyalások nehézségeit vagy a hitelekre vonatkozó szigorú követelményeket. A COVID-19 világjárvány új lehetőségeket kínált Kínának a térnyerésre, mivel sok nyugati kormány vagy túlságosan el volt foglalva otthon, vagy egyszerűen nem tudott segíteni. Kína közbelépett, és orvosi felszerelések, gyógyszerek, végül pedig oltóanyag-ellátás formájában nyújtott segítséget Grúziának és Magyarországnak, amelyre ezen országoknak nagy szükségük is volt. Az előbbi esetben ez szükségszerűségből eredt. Budapest eközben tudatosan döntött a kínai vakcinák megvásárlása mellett, valószínűleg azért, hogy Peking kedvében járjon, és kifejezze nemtetszését Brüsszel felé az EU lassú vakcina-elosztási programja miatt. Ennek ellenére nem világos, hogy a kínai vakcinadiplomáciának lesz-e bármilyen soft power vonzereje. Úgy tűnik, az átlag magyarok még mindig a nyugati gyártású oltóanyagokat részesítik előnyben, és a vakcinákkal kapcsolatos bizonytalanság összességében változatlanul közegészségügyi probléma Grúziában.

Hogyan használja ki Kína a helyi gyenge pontokat?

Számos példa van arra, hogy Kína a négy országban kihasználja a helyi sebezhetőségeket és gyengeségeket – például a törékeny állami intézményeket, az állam elit általi foglyul ejtését és a gyenge civil társadalmat –, hogy gazdasági, politikai és soft power befolyást gyakoroljon.

Gyenge állami intézmények

Kína üzleti modellje olyan környezetben virágzik leginkább, ahol a helyi intézmények és szabályozási keretek viszonylag gyengék. Úgy tűnik, a régió számos politikai és gazdasági elitje szívesen húz hasznot az átláthatóság hiányából, ami a kínai befektetésekkel gyakran együtt jár. A kormányok nehezen tudják ellenőrizni vagy felügyelni a kínai gazdasági vagy politikai tevékenységeket, míg a civil társadalom és a média gyakran csak a megállapodások aláírása után tudja kifejezni aggodalmait. Délkelet-, Közép- és Kelet-Európa országai általában barátosabb üzleti környezetet biztosítanak Kínának, mint Nyugat-Európa, ahol szigorúbbak a közvetlen külföldi befektetések ellenőrzésére létrehozott mechanizmusok és az átláthatósági követelmények.

Kína a délkelet-, közép- és kelet-európai országokat fejlődő gazdaságoknak tekinti. Peking igyekezett a régió gazdasági gyengeségét a maga javára fordítani, és megmentőként tüntette fel magát, hogy megszerezze a stratégiai eszközök feletti ellenőrzést. Ennek a taktikának a legnyilvánvalóbb példája Görögország, ahol a kormány egy évtizeddel ezelőtt a globális pénzügyi válság és a nemzetközi hitelezők által előírt szigorú megszorító intézkedések által megtépázva végül Kínához fordult, mint új finanszírozási forráshoz. Kína az állami vagyon privatizációját követően készségesen lecsapott a görögországi befektetési lehetőségekre, de legnagyobb projektje – a pireuszi kikötő – viták tárgyává vált.

Az olyan országok, mint Magyarország és Románia, mind széles körű korrupciós és kormányzási problémákkal küzdenek, amelyek gyenge szabályozási kereteket eredményeztek. A nyilvános ellenőrzés és az átláthatóság hiánya Kína és a helyi elit számára egyaránt előnyös. Magyarország különösen vendégszerető hely Kína számára, és a Budapest-Belgrád vasútvonal közismerten jó példa arra, hogy miért van ez így.

Grúzia gazdaságilag sebezhető, tekintettel a nagyfokú szegénységre és a közúti, vasúti és egyéb infrastrukturális fejlesztések nagyfokú szükségességére. Az ország emellett diplomáciai partnereket keres az orosz agresszió elleni védekezéshez, ezért Tbiliszi aktívan udvarol a geopolitikai befolyással rendelkező gazdag országoknak. Ugyanakkor Grúzia is szenved a közbeszerzési döntések átláthatóságának hiányosságaitól; kínai állami tulajdonú vállalatok nyerték el a nagy infrastrukturális projektek építésére kiírt pályázatokat, amelyek finanszírozása nagyrészt nemzetközi hitelezőktől származik. Az a tény, hogy két kínai állami tulajdonban lévő vállalat uralhatja a legtöbb nagy út- és vasútépítési projektet – a grúz állami vállalatoknak a homályos kiválasztási kritériumok miatt tett panaszai ellenére is –, egyértelműen ezekre a hiányosságokra utal.

Ezen túlmenően a régió számos országában még mindig nincsenek megfelelő beruházás-ellenőrzési mechanizmusok, annak ellenére, hogy mind az EU, mind az Egyesült Államok sürgette őket a korlátozások szigorítására és bizonyos kritikus ágazatok védelmére a külföldi állami tulajdonú vállalatokkal szemben. Ezek a hiányosságok lehetővé tették, hogy az állami támogatott vagy állami ellenőrzés alatt álló kínai vállalatok az elmúlt években viszonylag könnyen megszerezhessék az olyan kritikus infrastrukturális eszközöket, mint a kikötők, utak és vasutak. Magyarország például ellenállt a beruházási szűrés szigorításának vagy a közbeszerzési pályázatokra vonatkozó uniós követelmények betartásának, mert attól tartott, hogy a kínai befektetések elfordulnak az ország politikai és üzleti elitjének javát szolgáló projektektől. Budapest még odáig is elment, hogy olyan kínai vállalatokat hívott meg nagyobb építési projektek tendereire, amelyeket a Nyugat korrupció miatt szankciókkal sújtott.

Az elit foglyul ejtése

Bár az elit foglyul ejtése és a korrupció az ebben a tanulmányban vizsgált országok közül többen is komoly problémát jelent, a helyzet Magyarországon különösen súlyos. A magyar elit az országban elfoglalt védett pozícióját kihasználva rendkívül fogékony a kínai megállapodásokra, mivel anyagi előnyökhöz juthat, és elkerülheti az elszámoltathatóságot – annak ellenére, hogy a beruházások áramlása és a kereskedelem növekedése a vártnál sokkal kevésbé bizonyult látványosnak. Számos példa van olyan magyarországi projektekre – beleértve a Budapest-Belgrád vasútvonalhoz kapcsolódó pályázatot –, ahol a szerződéseket Orbán közeli ismerősei által ellenőrzött vállalatoknak ítélték oda. A politikai ellenzék néhány magas rangú tagja is részesült a Pekinghez fűződő baráti kapcsolatokból származó gazdasági előnyökből. Az ezekről a kapcsolatokról folytatott nyilvános vita vagy elszámoltathatóság hiánya viszonylag megkönnyítette Peking számára az elit foglyul ejtését - ahogyan az is, hogy egyes magyar döntéshozók láthatóan szívesen hagyják magukat foglyul ejteni. Úgy tűnik, hogy a magyar kormánytisztviselők és üzleti vezetők szívesen és gyakran proaktívan is kampányolnak Kína helyett az Unióban. Bár más országok, például Románia és Grúzia is küszködik az állam elit általi foglyul ejtésével és a korrupcióval, nem tapasztaltak olyan mértékű kínai politikai befolyást, mint Magyarország.

Gyenge civil társadalom

A gyenge civil társadalom, valamint a média és a civil szervezetek feletti oligarchikus befolyás és ellenőrzés lehetősége adhat Kínának arra, hogy belépjen és betöltse az űrt.

A Kínáról szóló objektív tudósítások hiánya különösen súlyos Magyarországon, ahol kormánypárti oligarchák – akik gyakran uniós forrásokból szereztek jelentős vagyont – több száz médiumot tömörítettek az úgynevezett Közép-Európai Sajtó és Média Alapítvány alá, amely a magyar kormány irányítása alatt áll. Ez lehetővé teszi a kormány számára, hogy az ország információáramlásának mintegy 90 százaléka felett ellenőrzést gyakoroljon, különösen vidéken, ahol az internethez való hozzáférés korlátozott. Ahelyett, hogy magát Kínát

dicsérnék, ezek a médiumok inkább a két ország közötti erős kétoldalú gazdasági és politikai kapcsolatok fontosságát hangsúlyozzák. Tekintettel arra, hogy az Orbán-kormánynak demonstrálnia kell saját polgárai számára, hogy Budapestnek vannak politikai alternatívái az EU-val szemben, hasznos a Kínáról alkotott pozitív vélemények népszerűsítése és a magyar-kínai kapcsolatok erősségének eladása. Az Orbán-kormány eleve pozitívan viszonyul Kínához, ezért az állami vagy kormánybarát média inkább kerüli az olyan vitás kérdések tárgyalását, amelyek feldühíthetik Pekinget. Ennek eredményeként Kína nyilvánvalóan nem érzi szükségét annak, hogy befolyásolja a magyarországi médiát.

Görögországban, amely élénk médiavilággal rendelkezik, Kína nem irányít egyetlen médiumot sem. Kína azonban a nemzeti hírügynökségekkel kötött együttműködési megállapodásokon keresztül, valamint a nagykövetség aktív közösségi média-használata révén megpróbált közvetve irányítása alá vonni és befolyásolni helyi médiumokat. Romániában a kínai nagykövetség véleménycikkeket és interjúkat tett közzé egy olyan üzleti kiadványban, amellyel szoros kapcsolatokat ápol, de úgy tűnik, Kína nem vagy alig tesz erőfeszítéseket a román közvélemény aktív befolyásolására. Grúziában a kormánypárti médiumok időnként támogatásuknak adnak hangot a kínai kormány intézkedései kapcsán, de kevés bizonyíték van arra, hogy Kína proaktív módon próbálná érdemben befolyásolni az országot. Romániában és Grúziában alig van közérdeklődés Kína iránt, így Peking csak korlátozottan képes befolyásolni a közvéleményt a helyi médián keresztül.

Ráadásul úgy tűnik, hogy a kínai soft power erőfeszítések nagy része nem a társadalom egészére, hanem inkább bizonyos elit csoportokra vagy a szubnacionális szintekre és az emberek közötti kapcsolatokra irányul. Magyarországon Kína nagyvonalú tudományos ösztöndíjak és csereprogramok felajánlásával ápolja a kapcsolatokat a feltörekvő politikai és üzleti vezetőkkel. Más országokban, például Romániában, Kína a korábbi időszakokból származó, főként nyugdíjas politikusokból álló örökölt kapcsolatokból profitál. A romániai mainstream pártok meglehetősen ellenállónak bizonyultak a kínai befolyással szemben. Bár továbbra is baráti országnak tekinti Romániát, Kína nem próbál széles választói kört megszólítani, és nem is fektet be erőteljes propagandába üzenete terjesztése érdekében. Hasonlóképpen, Görögországban Kína jó kapcsolatokat ápol a korábban kormányzó baloldali Sziriza párttal és a kommunista KKE-vel, de Peking nehezen ápolja a kapcsolatokat a centrista orientációjú pártokkal.

Végül pedig Kína mind a négy országban rendelkezik olyan kezdeményezésekkel, mint a Konfuciusz Intézetek és tudományos partnerségek, de ezek inkább kis léptékű, korlátozott befolyással bíró műveletek. Az egyik jelentős kivétel a Fudan Egyetem tervezett magyarországi kampuszának építése, amely, ha megvalósul, Kína soft power jelenlétének jelentős előrelépését jelentené egy olyan időszakban, amikor az országban az akadémiai szabadság már amúgy is hanyatlóban van. Ez egyúttal ugródeszka volna Kína számára azon törekvésében, hogy a felsőoktatásban a nemzetközi élvonalba kerüljön, és így az ország közvetlen versenybe kerüljön a vezető amerikai és európai egyetemekkel.

Ellenállási pontok

Kína befolyását a régióban több tényező együttesen korlátozza, többek között a kereskedelemmel és befektetésekkel kapcsolatos, kezdetben irreális elvárásokból eredő növekvő szkepticizmus, a Kína egyes ügyleteivel szembeni alulról jövő ellenállás, a lakosság nyugatbarát beállítottsága, a transzatlanti közösségtől való gazdasági vagy biztonsági függés, valamint a kínai soft power kivetítésének hatástalansága.

A kereskedelemmel és beruházásokkal kapcsolatos téves elvárások

Számos tényező enyhíti a legnyilvánvalóbb gazdasági sebezhetőségek némelyikét. Először is, egyre nagyobb a szkepticizmus azzal kapcsolatban, hogy Kína képes-e teljesíteni számos nagyra törő ígérését, még Magyarországon is. Azok az országok, amelyek egy évtizeddel ezelőtt nagy várakozásokkal tekintettek a kínai befektetések potenciális előnyeire, fokozatosan kiábrándultak abban a tekintetben, hogy Peking képes-e beváltani ígéreteit. Bár Kínát még mindig fontos gazdasági partnernek tekintik, a sokat hangoztatott Új Selyemút kevés kézzelfogható projektet eredményezett, és a 17 + 1 formátumot a helyi kormányok egyre inkább úgy tekintik, mint Peking politikai befolyásgyakorlásának eszközét. Erre példa Románia, ahol jelentősen nőtt a Kínával folytatott kétoldalú kereskedelem, de a kínai befektetések terén mérsékelt a növekedés.

Másodszor, még azokban az esetekben is, amikor a kínai finanszírozású projektek megvalósultak, egyre nagyobb az aggodalom a kínai szerepvállalás feltételeivel kapcsolatban. Ez összefügg a sok államban a konkrét kínai beruházási ügyletek feltételei (például a tulajdonosi részesedések, a munkajog, a környezetkárosítás, valamint a helyi vállalatok és munkavállalók számára nyújtott előnyök hiánya) miatti növekvő frusztrációval és elégedetlenséggel. A kínai projektek egy része infrastrukturális vagy úgynevezett barnamezős beruházás (amikor egy vállalat egy meglévő létesítménybe fektet be, hogy új tevékenységet indítson), amelyek viszonylag kis hatással vannak a fenntartható munkahelyteremtésre az új foglalkoztatási ágazatokban. Ez a változó hangulat különösen jól látható Görögországban, amely néhány évvel ezelőtt még gazdasági megmentőjének tekintette Kínát, de azóta mind a közvélemény, mind a kormány kiábrándult.

Harmadszor, az elmúlt években több ország is szigorította beruházás-ellenőrzési szabályait, miután az EU és az Egyesült Államok erre ösztönözte őket. A Brüsszelből és Washingtonból érkező növekvő nyomás szintén befolyásolta a kritikus ágazatokat vagy eszközöket érintő nagyobb tenderek és szerződések kínai vállalatoknak való odaítélésére vonatkozó döntéseket. Több érintett ország is elutasított kínai ajánlatokat a feltételekkel kapcsolatos aggályok miatt. A legfőbb kivétel Magyarország, amely a jelek szerint tágra nyitva tartja kapuit a kínai befektetések előtt, még ha az elvárások nem is teljesültek az elmúlt években.

Természetesen mindez nem jelenti azt, hogy a régió országai elzárkóznak Kína elől, de sokkal kevesebb az illúzió és optimizmus Kínával szemben, mint néhány évvel ezelőtt. Ma már nem elég, ha Kína nagy ígéreteket tesz, de nem teljesíti azokat.

Alulról érkező ellenállás a kínai megállapodásokkal szemben

Míg a 17 + 1 klub tagjai nagy várakozásokkal tekintettek arra, hogy a kínai beruházások jelentős társadalmi-gazdasági előnyökkel járnak majd, a helyi és szubnacionális csoportok körében egyre nagyobb csalódottság tapasztalható a kínai projektek némelyikével szemben. Számos esetben a Kínával kötött üzleteket el is utasították, illetve törölték, megszakították vagy visszafordították az ilyen alulról érkező nyomás miatt.

Ismét a pireuszi kikötő a jó példa erre. Míg a COSCO kikötőbe történő beruházását sokáig nagy eredményként ünnepelték, és kétségtelenül lenyűgöző fordulatot hozott a korábban válsággal küzdő kikötőben, az utóbbi időben a helyi érdekeltek, például a városi politikusok, a hajótulajdonosok és a szakszervezetek ellenkezni kezdtek. Tiltakozásuk megakadályozta a kormányt abban, hogy jóváhagyja egy új konténerterminál építését a kikötőben (bár általában arra számítanak, hogy végül kompromisszumos megoldás születik majd a COSCO által megvásárolt végleges részesedésre vonatkozóan). Egy másik esetben Grúziában a helyi munkások sztrájkot indítottak a Tbiliszi-Batumi vasútvonalat építő kínai vállalat ellen az alacsony bérek és a rossz munkakörülmények feletti aggodalmak miatt. Az anakliai kikötőre tett kínai ajánlatot a helyiek aggályai miatt visszautasították, mivel a kikötő nem biztosítana elegendő munkalehetőséget. Ezzel szemben Magyarországon a helyi szakszervezetek és a civil társadalom részéről kevesebb tiltakozásra került sor, annak ellenére, hogy hasonló aggodalmak merültek fel egyes kínai üzletek feltételei és az azokkal járó gazdasági lehetőségek hiánya miatt. Az ország demokratikus hanyatlása és a civil társadalom visszaszorítása megnyitotta a kapukat az új kínai projektek előtt. Az egyik figyelemre méltó kivétel a közelmúltban a Fudan Egyetem budapesti kampuszával szembeni nyilvános tiltakozás volt.

Ezek a példák rámutatnak a kínai üzleti modell egyértelmű korlátaira Európában. Míg az enyhébb korlátozásokkal rendelkező fejlődő országokban talán megfelelnek a feltételeknek, egyes kínai vállalatok kevésbé alkalmasak arra, hogy kezeljék az olyan helyzeteket, amikor szigorú jogi vagy környezetvédelmi követelményekkel szembesülnek Európában, vagy amikor egy kormány és a nyilvánosság ellenőrzése alá kerülnek.

Mélyen gyökerező nyugat-orientáltság és függés a Nyugattól

Miközben Kína igyekszik növelni szerepét és befolyását a régióban, ezek az országok továbbra is erősen összefonódva léteznek Európával, és összességében függenek a Nyugattól. A demokratikus kormányzás szintén növeli az ellenálló képességet, mivel a választások jelentősen megváltoztathatják egy ország bel-, gazdaság- és külpolitikáját. A demokratikus

kormányzás, különösen, ha egy Kína-barát európai ország a hagyományos transzatlanti partnerei felé fordul, megnehezítheti Peking dolgát a régió bevonása terén.

Görögország jelenlegi kormánya kevésbé barátságos Pekinggel, mint a korábbi kormányok voltak, amit a Kínával szembeni fenntartások, valamint a Földközi-tenger keleti részén tapasztalható regionális feszültségek okán az Egyesült Államokkal és a NATO-val való biztonsági partnerség iránti igény kombinációja támaszt alá. A fekete-tengeri instabilitás szintén megerősítette Grúzia és Románia partnerségét a Nyugattal. Bár Grúzia nem tagja az EU-nak és a NATO-nak, továbbra is szilárdan kötődik mindkettőhöz. A Kínához fűződő történelmi kapcsolatai ellenére pedig Románia az elmúlt években Klaus Iohannis jelenlegi elnök vezetésével összehangoltan arra törekedett, hogy megerősítse kapcsolatait az Egyesült Államokkal, és elkötelezettségéről biztosítsa az EU-t.

Ebben a három országban Washington és Brüsszel is képes volt olyan politikákat erőltetni, mint a korrupcióellenes erőfeszítések, az új közvetlen külföldi befektetésekre vonatkozó átvilágítási mechanizmusok bevezetése, a kínai távközlési óriás Huawei korlátozása az 5G vezeték nélküli hálózatok kiépítésében, vagy a kínai állami tulajdonú vállalatokkal kötött üzletek felmondása kritikus ágazatokban. Itt is egyértelműen kívülálló Magyarország, amely továbbra is egyedülállóan bonyolult tagja az EU-nak és a NATO-nak. Orbán, Magyarország régóta hivatalban lévő vezetője megbízható partnernek bizonyult Kína számára, még akkor is, amikor más európai országok szkeptikusabbá váltak Pekinggel szemben. Magyarország például eddig ellenállt a washingtoni nyomásgyakorlásának, hogy megakadályozza a Huawei részvételét az ország 5G infrastruktúrájának kiépítésében.

A soft power erőfeszítések korlátozott hatékonysága

Bár Kína többször is tett soft power erőfeszítéseket, úgy tűnik, hogy ezek meglehetősen kevés sikerrel jártak Kína megítélésének javítását illetően a régióban. Még azokban az országokban is, ahol a Kínával kapcsolatos megítélés nagyrészt pozitív vagy semleges volt, a vélemények az elmúlt években, különösen a COVID-19 világjárvány idején megromlottak. Még Magyarországon is romlott a közvélemény megítélése, ahol a világjárvány szorosabb együttműködéshez vezetett Budapest és Peking között, és ahol a tisztviselők és a kormánypárti média Kína segítségét dicsérte.

A kínai soft power korlátozott hatását a régióban először is az a tény magyarázza, hogy a helyi lakosság kevésbé érdeklődik a kínai ügyek, a kínai kultúra vagy a kínai modell iránt. Emellett az is lehetséges, hogy Kína képtelensége a gazdasági ígéreteinek teljesítésére, a Pekinggel szembeni növekvő nemzetközi kritika és Kína világjárványban betöltött vélt szerepe mind csökkentette a nyilvános diplomácia hatékonyságát. Továbbá, miközben Kína fenntartja a régi kapcsolatokat és teret nyert bizonyos elitcsoportok körében, a fiatalabb generációk az olyan országokban, mint Görögország és Románia, inkább nyugatpártiak és szkeptikusabbak Kínával szemben. A kínai egyetemi ösztöndíjak és a Konfuciusz Intézetek nem

jelentenek túl sokat az EU, az Egyesült Királyság vagy az Egyesült Államok egyetemi lehetőségeihez képest. A Fudan Egyetem új, hatalmas magyarországi kampuszának tervei azonban jelentős változást jelentenének Kína soft power jelenlétében; mivel nem világos, hogy honnan érkeznek majd a diákok, ez végül is kínai diákok beáramlását hozhatja Budapestre, és bepillantást engedhet nekik az uniós életbe.

Végezetül, a négy ország helyi hírei kevésbé foglalkoznak Kínával, mivel nincsenek külföldi tudósítók Kínában, és nincsenek Kínával foglalkozó helyi tudósok vagy szakértők. Például a görög sajtóban a Kínáról szóló tudósítások általában negatívak (az Új Selyemút kivételével), míg a kínai-görög kapcsolatokról szóló tudósítások általában meglehetősen pozitív fényben jelennek meg. A helyi sajtóban Kína nem rendelkezik túl erős nyilvánossággal, eltekintve a nagykövetség által írt és egy helyi újságban megjelentetett alkalmi véleménycikkektől. Kivételt képez ez alól ismét Magyarország, ahol a kormánypárti médiumok aktívan népszerűsítik a magyar-kínai kapcsolatokat, és a kínai nagykövet gyakran ad interjút a helyi sajtónak. Bár Kína létrehozott néhány olyan médiapartnerséget, amely platformot biztosíthat számára a kínai narratívák népszerűsítésére és a Kínáról szóló tudósítások alakítására, például Görögországban, úgy tűnik, hogy ezek nem gyakoroltak jelentős hatást a közvélemény alakítására. Eközben a kínai médiában az ország európai államokkal fenntartott kapcsolatairól szóló tudósítások elsősorban a saját hazai közönségüknek szólnak.

Úgy tűnik, hogy Kína soft power befolyásának fő célja a régióban nem a szívek és elmék szélesebb körű megnyerése, hanem inkább bizonyos befolyásos politikai és gazdasági elit csoportokat céloz meg. Bár Kína tesz némi soft power erőfeszítéseket, mint például az emberek közötti csereprogramok és kulturális tevékenységek, ezek többsége kis léptékű vagy örökölt kapcsolatokra épül, amelyeknek kevés aktuális jelentőségük van.

Ajánlások az Egyesült Államok, az EU és a régió országai számára

Kína globális felemelkedése új kihívások elé állította Washington, Brüsszelt és az egyes európai kormányokat. Peking kész megoldásokat kínál a szegénységgel, gazdasági zavarokkal és egyenlőtlen fejlődéssel küzdő országoknak. Kína alternatívát kínál a Nyugattal szemben, segítve az országokat abban, hogy befolyást szerezzenek hagyományos partnereikkel (vagy ellenfeleikkel) szemben, és egyensúlyra törekedjenek külpolitikájukban. Ez nem feltétlenül rossz dolog. Ugyanakkor Kína arra is törekszik, hogy politikai befolyását érvényesítse – nem csak az egyes államokban, hanem a geopolitikai szintéren is – azáltal, hogy szítja a problémákat és megnehezíti a konszenzust Nyugaton a Peking számára fontos politikai kérdésekben. Kína arra is törekszik, hogy kihasználja a laza szabályozási rendszereket és a regionális eliteket, akik – gyakran pénzügyi vagy politikai haszonszerzés céljából – szívesen veszik, ha foglyul ejtik őket, ezzel pedig táplálják a helyi korrupciót. Míg azonban a Pekinggel való ilyen jellegű gazdasági összefonódás néhányak meggazdagodásához vezethet, másokat nem emel ki a szegénységből. Ez végső soron ellenállással teli időszakokhoz vezethet, mind Kínával, mind helyi tárgyalópartnereivel szemben.

Kína nem volt egységesen sikeres Délkelet-, Közép- és Kelet-Európában. Két kiemelt kezdeményezése, az Új Selyemút és a 17 + 1 formátum inkább szimbolikus, mint tényleges befolyással bírt. A Nyugat-Balkán számos országa, például Szerbia esetében, ahol Kína jelentős befolyást gyakorol, a történet azonban jelentősen eltér. Egyes társadalmak ellenállóbbnak bizonyulnak másoknál és felismerik a Pekinggel való kapcsolattartás veszélyeit, mérlegelik a kockázatokat a lehetséges előnyökkel szemben. Továbbá, bár fontos érzékelni Kína növekvő befolyását a régióban, a kínai soft power nem minden esetben hatékony vagy eredendően negatív. Bár a kínai vakcinadiplomácia célja Kína imázsának javítása, a közegészségügyet is javíthatja, még akkor is, ha a Kínában gyártott vakcinák hatékonyságát megkérdőjelezték. Az oktatási csereprogramok és a kínai nyelvi programok Peking-barát szavazóközönset építhetnek ugyan, de a Kínával kapcsolatos nagyobb tudatosság és ismeretek egyaránt hozhatnak pozitív és negatív eredményeket. Kína megértése alapvető lépés ahhoz, hogy megfeleljünk a kihívásnak, amit Peking jelent a liberális nemzetközi rend számára. Hasonlóképpen üdvözölni kell, hogy a kínai diákok megismerjék a nyugati életet, és mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy az Európában tanuló vagy dolgozó kínai állampolgárokat ne sújtsa rasszista bánásmód. A nyugati vezetőknek ezért többoldalú és árnyalt megközelítéseket kell kidolgozniuk e kérdések kezelésére:

- **Délkelet-, Közép- és Kelet-Európa kínai trójai falóként való ábrázolásának mellőzése.** A nyugati politikai és szakértői körökben az elmúlt években minden napossá vált, hogy a délkelet-, közép- és kelet-európai országokat Kína által „megvásárolt” országoknak nevezik. A valóság azonban az, hogy a kínai befektetések túlnyomó többsége Európában egy maroknyi nyugat-európai országban van, és csak kis százalékuk Délkelet-, Közép- és Kelet-Európában – ez messze nem elég ahhoz, hogy ezek az országok gazdaságilag függővé váljanak Kínától.
- **Ne túlozzák el Kína gazdasági befolyását.** Hasonlóan Európa más részeihez, a regionális államok kezdetben gazdasági lehetőségként tekintettek Kínára. De fokozatosan kiábrándultak, és rájöttek, hogy európai partnereik gazdaságilag sokkal fontosabbak. Ráadásul a Földközi-tenger keleti medencéjében és a Fekete-tenger térségében bekövetkezett geopolitikai változások arra ösztönözték az államokat, hogy újra megerősítsék az Egyesült Államokkal való biztonsági kapcsolataikat, mivel Washingtonra és a NATO-ra mint a biztonság kezeseire támaszkodnak. Az Oroszországgal szembeni negatív vélemények szintén erősítették a Kínával szembeni szkepticizmust. Az igazi kivételt Magyarország jelenti, amely továbbra is szoros partnere Kínának Európában, és több alkalommal is igyekezett aláásni vagy blokkolni az EU Kínával kapcsolatos külpolitikai nyilatkozatait és döntéseit. Miközben Kína szereti magát gazdasági megmentőként feltüntetni, a Nyugatnak kerülnie kellene, hogy ezt a narratívát táplálja, ha a tények nem indokolják.
- **A helyi érdekek jobb megértése.** Az, hogy a Trump-kormányzat a Kínával folytatott versenyt bináris választásként fogalmazta meg, nem segített, hiszen az országokat abba a nehéz helyzetbe hozta, hogy vagy a Nyugat vagy Peking között kell

választaniuk. A valóságban a regionális államok gyakran kénytelenek egyensúlyozni. Az Egyesült Államoknak és az EU-nak el kellene ismernie, hogy a délkelet-, közép- és kelet-európai országoknak jogos okuk van arra, hogy Kínával működjenek együtt, illetve azt is, hogy nem minden kínai finanszírozású projekt eleve rosszindulatú. Azok a kínai projektek, amelyek átláthatóak és kézzelfogható előnyökkel járnak, hasznosak lehetnek. Azok, amelyek kihasználják a haveri kapitalizmus előnyeit, súlyos adósságterheket okoznak, vagy megsértik a környezetvédelmi vagy munkaügyi normákat, biztosan nem azok.

- **Ne tulajdonítsanak stratégiai jelentőséget Kína minden tevékenységének.** Peking számos gazdasági tevékenysége kereskedelmi jellegű és nem vitatható. Létfonosságú annak biztosítása, hogy a tengerentúli kínai állampolgárok és az Európában működő törvényes kínai vállalkozások ne kerüljenek indokolatlanul célkeresztbe, és ne kelljen rasszista bánásmóddal szembenéznük. Ugyanakkor az olcsó kínai áruk néha azzal a kockázattal járnak, hogy elárasztják a helyi piacokat, és aláássák a helyi termelést és gazdaságot. Amint a négy országelemzésből kiderül, Kína saját tevékenységei nem követnek egyetlen mindenre egyformán alkalmazható formátumot. Ehelyett gyakran az egyes országok nemzeti összefüggéseihez és szükségleteihez igazodnak. Washingtonnak és Brüsszelnek mellőznie kellene, hogy lecsap Kína minden a térségben folytatott tevékenységére. Jobb stratégia lenne, ha egyrészt a helyi igények jobb megértésére törekednének, másrészt pedig technikai képzést biztosítanának, hogy a tisztviselők pontosabban fel tudják mérni a javasolt kínai projektek hatásait. Hasonlóképpen, a délkelet-, közép- és kelet-európai országoknak mérlegelniük kell saját hosszú távú igényeiket a kínai és más nemzetközi vállalatok által kínáltakkal szemben. A gyors pénz és egy gyorsan megvalósuló infrastruktúrális projekt rövid távon megoldást jelenthet egy hivatalban lévő politikus számára, de hosszú távon nem biztos, hogy fenntartható a megye számára.
- **A jó kormányzás előmozdítása és a helyi ellenálló képesség erősítése.** A helyi intézmények és szabályozási keretek jelentősen befolyásolják Kína politikai befolyását az országokban. Más szóval, a probléma nem mindig Kína gazdasági tevékenységével önmagában van, hanem azzal, hogy a helyi országok képesek-e azt hatékonyan befogadni és kezelni. Kína akkor képes a leghatékonyabban politikai befolyást gyakorolni, ha megkerülheti a pályázati eljárásokat, elhanyagolhatja a környezeti hatástanulmányokat, vagy kétes üzleteket köthet. Az USA és az EU Délkelet-, Közép- és Kelet-Európa sebezhető országainak nyújtott támogatásainak ezért a kormányzati intézmények és a szabályozási keretek, a jogállamiság és az igazságszolgáltatási rendszerek megerősítésére, a szerződésekkel kapcsolatos elszámoltathatóság és átláthatóság javítására, valamint a korrupció és az állam vagy elit foglyul ejtésének felszámolására kell összpontosítania. Az ellenálló képesség megerősítése terén elért előrehaladásnak azonban a keresleten kell alapulnia. Egyes helyeken ez könnyebb lesz. Másokban ez mind az ösztönzők (például a technikai segítségnyújtásba történő befektetések), mind a szankciók (például az országok arra való ösztönzése, hogy fogadják el és tartják be a beruházások átvilágítására és a közbeszerzések

átláthatóságára vonatkozó uniós előírásokat) alkalmazását megkövetelheti. Biden közelgő demokrácia-csúcstalálkozója lehetőséget kínál arra, hogy a korrupció és a kleptokrácia napirendre kerüljön a regionális államok és más partnerek szemében is.

- **A civil társadalom kapacitásainak megerősítése.** Kína megértése kulcsfontosságú az ellenálló képesség kiépítéséhez és a reformok iránti igény ösztönzéséhez, amelyek megfékezhetik Peking azon képességét, hogy a nyugati országok közötti szakadékokat mélyítse, és megnehezíthetik a kínai kereskedelmi egységek számára az elitek foglyul ejtését. Az elszámoltathatóság biztosításához erős helyi civil társadalomra – például szakszervezetekre, környezetvédelmi csoportokra, erős médiára, hangos ellenzéki pártokra és helyi közösségekre – van szükség. A grúz, görög és román civil társadalom már visszavert néhány megkérdőjelezhető kínai projektet. Még Magyarországon is, ahol a civil társadalom lényegesen gyengébb, volt példa arra, hogy a helyi politikusok és a civil társadalom erőteljesen fellépett Kína néhány kirívóbb tevékenysége ellen. Az Egyesült Államoknak és az EU-nak fokoznia kellene a független újságírók és elemzők támogatását, különösen Magyarországon. Az EU-nak meg kell könnyítenie a Kínával kapcsolatos független elemzői hangok érvényesülését azáltal, hogy finanszírozza az egyetemek és think tank-ek Kínával foglalkozó tanulmányi programjait, és elősegíti az információcserét a páneurópai Kína-szakértők között. Az Egyesült Államoknak és az EU-nak a regionális államok helyi politikusaival és parlamenti képviselőivel is együtt kellene működnie, akik hajlandóbbak lehetnek Kínát nyíltan bírálni, mint a nemzeti vezetők.
- **Ne összpontosítsanak túlságosan a soft power-re.** Bár Kína aktívan próbálja népszerűsíteni magát különféle soft power-erőfeszítések – például médiamegjelenések, kulturális rendezvények, tudományos partnerségek, valamint a nem kormányzati szervezetekkel és politikai csoportokkal való együttműködés – révén, ezek az erőfeszítések általában kis léptékűek és nem gyakorolnak túl nagy befolyást. Kína soft power fellépésének nagy része inkább bizonyos befolyásos eliteket céloz meg, nem pedig teljes társadalmakat. Még a Konfuciusz Intézetek is, amelyek nagy figyelmet kaptak Nyugaton, mivel a rosszindulatú kínai befolyás potenciális hordozói, úgy tűnik, többnyire jelentéktelenek, bár még mindig szükséges annak biztosítása, hogy a regionális egyetemek alapos körütekintéssel járjanak el, amikor Kínával tudományos partnerséget kötnek. Itt az Egyesült Államoknak és az EU-nak közbe kellene lépnie, és alternatív finanszírozást kellene nyújtania olyan, Kína megértésére összpontosító helyi kutatóközpontok kiépítéséhez, amelyek összhangban vannak az európai értékekkel. Peking korlátozott soft power hatalmát jól mutatja, hogy a közelmúltban mind a négy országban romlott a Kínával kapcsolatos regionális megítélés, különösen a COVID-19 járvány idején. Ez arra utal, hogy Kína narratívái nem vonzóak a térségben élő emberek többségének, különösen a fiatalabb generációknak, akik inkább a Nyugat felé orientálódnak. Bár Peking mint gazdasági partner iránt még mindig nagy az érdeklődés, maga Kína, a modellje és a nemzetközi viselkedése sokkal kevésbé vonzó.

- Jelenlét és alternatívák kínálása.** A gazdasági gyengeségek és a finanszírozás hiánya egyes országok esetében együttesen lehetőséget adtak Kínának arra, hogy az elmúlt évtizedben belépjen a színtérre. Ahelyett, hogy ezen a tényen siránkoznának, vagy azt mondanák az országoknak, hogy ne fogadják el a kínai ajánlatokat, Washingtonnak és Brüsszelnek fokoznia kellene saját gazdasági szerepvállalását, hogy vonzóbb, jobb feltételekkel és a helyi gazdaságokra kedvezőbb hatással bíró alternatívákat kínáljanak. Ez ismét az igények által vezérelt reformokat tesz szükségessé a befektetői légkör és a jogállamiság javítása érdekében. Fennáll a veszélye annak is, hogy az olyan országok, mint Görögország vagy Grúzia (vagy számos szomszédos ország) gazdaságilag sebezhetőbbé válnak a világjárvány után, ami lehetőséget ad Kínának arra, hogy a 2008-as globális pénzügyi válsághoz hasonlóan lecsapjon rájuk. A nemzetközi hitelezők által kikényszerített görögországi állami vagyon privatizációját Kína ki tudta használni, és az ebből származó tanulságok alapján az infrastrukturális projektekre fordított kiadások növelésére és az uniós költségvetési szabályok enyhítésére kellene törekedni. Közép-Európában az olyan törekvések, mint az Egyesült Államok által vezetett Három Tenger Kezdeményezés, különösen fontosak, és az EU-val és a gazdag tagállamokkal, például Németországgal közösen kellene növelni és kiterjeszteni azok hatáskörét. Szükség van a regionális infrastrukturális projektekbe történő beruházások megerősítésére az Európai Beruházási Bank, a Világbank, a Nemzetközi Valutaalap és az új amerikai Nemzetközi Fejlesztési Finanszírozási Társaság révén. Ugyanakkor a hitelezőknek – valamint az olyan befektetőknek, mint az Európai Beruházási Bank vagy az Európai Bizottság strukturális alapjai – ragaszkodniuk kell ahhoz, hogy a pályázati eljárások teljesen átláthatóak legyenek, és fokozottan ellenőrizniük kell az állami tulajdonú kínai vállalatoknak odaítélt projekteket. Végezetül a régióban működő amerikai nagykövetségeknek több információt kellene megosztaniuk a helyi tisztviselőkkel arról, hogy milyen kockázatokkal jár, ha bizonyos kínai állami tulajdonú vállalatokkal üzletelnek, amelyek rossz hírnévvel rendelkeznek vagy nem jó az előéletük gazdasági eredmények terén.
- Orbán és cimborái számonkérése.** Miközben Magyarország és Kína kapcsolata az elmúlt évtizedben egyre erősödött, Budapest beavatkozása az EU-politikai döntéshozatalba Peking nevében nagyrészt szimbolikus volt – egészen a közelmúltig. A 2021-es döntései, amelyekkel két Kínával kapcsolatos uniós külpolitikai nyilatkozatot blokkolt, fel kell nyissák a szemeket, és közös fellépést tesznek szükségessé Washington és Brüsszel részéről egyaránt. A Trump-kormányzat megkerülte az EU-t, és megpróbálta ápolni a kapcsolatokat Orbánnal, végül kevés eredményt felmutatva. Saját belföldi demokratikus kihívásaira és a Budapesttel szembeni korlátozottabb gazdasági befolyására tekintettel az Egyesült Államoknak nem szabadna visszariadnia attól, hogy az EU-t és a kulcsfontosságú tagállamokat (különösen Németországot, amely Magyarország legfontosabb kereskedelmi partnere) nagyobb nyomásgyakorlásra kényszerítse Orbánnal szemben, beleértve a Kínával kapcsolatos helyi korrupciós ügyekben érintett tisztviselők és üzletemberek elleni szankciós

mechanizmusok lehetséges alkalmazását. Brüsszelnek meg kellene fontolnia az EU jogállamisági feltételrendszerének alkalmazását.

- **A nyugati vonzerő kihasználása.** Egyértelmű határai vannak annak, hogy Kína narratívái mennyire találnak visszhangra a régióban, különösen a fiatalabb generációk körében. Az Egyesült Államoknak és az EU-nak több ösztöndíjjal és egyetemi programmal, gazdasági lehetőségek felkínálásával, valamint a vízumkorlátozások enyhítésével kellene ápolnia a régió felemelkedőben lévő vezetőit. Ezenkívül Washingtonnak ki kellene használnia a létfontosságú biztonsági kapcsolatokat, mivel Kína végső soron kevesebbet tud nyújtani az európai országok biztonsága vagy hosszú távú gazdasági fenntarthatósága szempontjából. Még Magyarországnak – amely elfogadta az illiberális demokráciát, és szereti azt mondani, hogy vannak alternatívái – sincsenek túl nagy illúziói a Kínával való partnerség kapcsán. Az olyan országok, mint Görögország és Románia, mind az EU, mind a NATO erős tagjai, és gondosan ügyelnek arra, hogy megőrizzék pozíciójukat ezekben a szervezetekben. Nem úgy tűnik, hogy a kínai soft power vagy a gazdasági lehetőségek akármeekkora mennyiségben is megváltoztathatnák ezt az orientációt. Még Grúzia sem – amely sem az EU-nak, sem a NATO-nak nem tagja, és erősen szeretne fellépni az Oroszország által jelentett fenyegetés ellen – fogja valószínűleg felkarolni Kínát, mert fél, hogy megzavarja a kapcsolatokat Washingtonnal és Brüsszellel, amelyek sokkal fontosabbak Tbiliszi számára, mint Peking. Emellett az Egyesült Államoknak és az EU-nak Kína saját gazdasági jóindulatára vonatkozó állításait azzal kellene ellensúlyoznia, hogy rámutatnak arra, hogy Európa szinte valamennyi országának jelentős kereskedelmi deficitje van Kínával szemben, és hogy a Kínával folytatott hosszú távú gazdasági együttműködés kevés kézzelfogható eredményt hozott.
- **Kisebbségi államok biztosítása arról, mennyire sokat tud nyújtani a Nyugat.** Ami a régió kisebb országait illeti, a Nyugatnak emlékeztetnie kellene kormányaikat, üzleti vezetőiket és a közvéleményt, hogy a kínai befektetések általában elenyészőek ahhoz képest, amit az Egyesült Államoktól és az EU-tól kapnak. Magyarországon például a kínai befektetések alig járultak hozzá a foglalkoztatás növeléséhez, miközben jelentős adósságterhet róttak a kormányra. Még a sokat hangoztatott Új Selyemút sem tudott érdemi eredményeket felmutatni Magyarországon, a szoros kapcsolatok ellenére sem. Végül, mivel Kína gyakran küld magas szintű politikai és üzleti delegációkat viszonylag kis európai országokba, hogy demonstrálja elkötelezettségét, az Egyesült Államok, Németország, Franciaország és más uniós államok felső vezetőinek nagyobb figyelmet kell fordítaniuk ezen országok felé, és azzal kell jutalmazniuk a nyugatbarát vezetőket, hogy közvetlen módon foglalkoznak velük.
- **Ne adjanak Kínának diplomáciai réseket.** Grúziában az Egyesült Államok és az EU nem segített a kormánynak az elegendő nyugati gyártású COVID-19 vakcina beszerzésében. Magyarországon az EU lassú oltóanyag kiosztása alkalmat adott

Orbának arra, hogy hangsúlyozza alternatíváit. Mindkét esetben Kína lépett közbe, hogy betöltse az űrt. Ezeket a hibás lépéseket nem lehet visszacsinálni, de a hasonló politikai hiányosságok elkerülése a jövőben kritikus fontosságú, különösen azokban a régiókban, ahol a világjárvány továbbra is pusztítja a közegészségügyet és a helyi gazdaságokat. Továbbá annak tudatosítása, hogy Peking maszk és vakcinadiplomáciája nagyrészt kereskedelmi, nem pedig humanitárius alapon zajlott, segíthet rávilágítani az EU-tagság vagy az amerikai segélyprogramok és a korlátozott kínai nagylelkűség előnyei közötti különbségekre.

A szerzőkről

Erik Brattberg az Európa Program igazgatója és a washingtoni Carnegie Endowment for International Peace munkatársa. Az európai politika és biztonság, valamint a transzatlanti kapcsolatok szakértője.

Philippe Le Corre a Carnegie Endowment for International Peace európai és ázsiai programjának külsős vezető munkatársa. A Harvard Kennedy School kutatója (Ash Center for Democratic Governance and Innovation és Mossavar-Rahmani Center for Business and Government), valamint a francia védelmi miniszter korábbi tanácsadója.

Paul Stronski a Carnegie Oroszország és Eurázsia programjának vezető munkatársa, ahol kutatásainak középpontjában Oroszország, Közép-Ázsia, Kelet-Európa és a Dél-Kaukázus áll. Korábban Kínában dolgozott az amerikai külügyi szolgálat tisztviselőjeként.

Thomas de Waal a Carnegie Europe vezető munkatársa, szakterülete Kelet-Európa és a Kaukázus régió. Számos publikációja jelent meg a régió kapcsán. A *Kaukázus: Bevezetés* (Oxford University Press) című könyvének második kiadása 2018-ban jelent meg.

Köszönetnyilvánítás

A szerzők köszönetet mondanak Thomas Carothersnek, Evan Feigenbaumnak, Andreea Brinzának, Matura Tamásnak, Rui Pintónak, Plamen Tonchevnek és Boris Wenzelnek a korábbi vázlatokra adott hasznos visszajelzésekért, valamint Venesa Rugovának és Alexander Taylornak a kutatásban nyújtott segítségért és támogatásért. A projekt finanszírozását az Egyesült Államok Külügyminisztériumának támogatása biztosította. A dokumentum elkészítéséhez interjúk, helyi nyelvű médiafigyelés, valamint a négy tanulmányozott ország helyi szakértőivel és döntéshozóival 2020 szeptembere és 2021 márciusa között tartott négy műhelybeszélgetés szolgáltatott információkat.

Jegyzetek

- 1 “EU-China – A Strategic Outlook,” European Commission, March 12, 2019, <https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-eu-china-a-strategic-outlook.pdf>.
- 2 “Xi Eyes Deeper Cooperation on Occasion of Visit to Greece,” *I Kathimerini*, November 10, 2019, <https://www.ekathimerini.com/news/246317/xi-eyes-deeper-cooperation-on-occasion-of-visit-to-greece/>.
- 3 Laura Silver, Kat Devlin, and Christine Huang, “Large Majorities Say China Does Not Respect the Personal Freedoms of Its People,” Pew Research Center, June 30, 2021, <https://www.pewresearch.org/global/2021/06/30/large-majorities-say-china-does-not-respect-the-personal-freedoms-of-its-people/>.
- 4 Sima Qian, *Records of the Grand Historian of China*, trans. Burton Watson, 2nd ed. (1961; New York: Columbia University Press, 1993).
- 5 Plamen Tonchev, et al., “China Image in Greece, 2008–2018,” Institute for International Economic Relations, October 2018.
- 6 Xi Jinping, “Speech by Chinese President Xi Jinping to Indonesian Parliament,” ASEAN-China Centre, October 3, 2013, http://www.asean-china-center.org/english/2013-10/03/c_133062675.htm. The BRI, launched by President Xi Jinping in Astana, Kazakhstan, in 2013, is often referred to as a “New Silk Road” in Greece.
- 7 For example, both Sweden and the United Kingdom established diplomatic relations with the People’s Republic of China in 1950, while France opened its embassy in 1964.
- 8 “The Joint Communiqué between the People’s Republic of China and the Republic of Greece on the Establishment of Comprehensive Strategic Partnership,” China’s Ministry of Foreign Affairs, January 19, 2006, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/t233106.shtml.
- 9 In January 2016, the state-owned enterprise officially renamed itself “China COSCO Shipping Corporation” following the merger of COSCO Group and China Shipping Group.
- 10 Thanks to the formation of China COSCO Shipping Corporation, followed by the acquisition of OOCL in 2018, COSCO has now become the fourth-largest in the world. See <https://www.yumpu.com/en/document/view/49757851/axs-alphaliner-top-100-operated-fleets-as-per-06-december-2008>.

- 11 Plamen Tonchev, “Sino-Greek Relations: Marked By Values or Opportunism?,” in “Political Values in China-Europe Relations,” edited by Tim Nicholas Rühlig et al, Swedish Institute of International Affairs et al, December 2018, https://merics.org/sites/default/files/2020-04/190108_ETNC_report_2018_updated_2019.pdf.
- 12 The Syriza government was elected in large part due to anger at EU-imposed austerity, but then had to agree to it.
- 13 Robin Emmott, “EU’s Statement on South China Sea Reflects Divisions,” Reuters, July 15, 2016, <https://www.reuters.com/article/southchinasea-ruling-eu-idUSL8N1A130Y>.
- 14 Nick Cumming-Bruce and Somini Sengupta, “In Greece, China Finds an Ally Against Human Rights Criticism,” *New York Times*, June 19, 2017, <https://www.nytimes.com/2017/06/19/world/europe/china-human-rights-greece-united-nations.html>.
- 15 “Container Ports: An Engine of Growth,” National Bank of Greece, April 2013, p. 1.
- 16 Interview conducted on May 23, 2021.
- 17 Olaf Merk, “China’s Participation in European Container Ports: Drivers and Possible Future Scenarios,” *Revue internationale et stratégique*, no. 117 (2020): 41–53, <https://www.cairn.info/revue-internationale-et-strategique-2020-1-page-41.htm?contenu=resume>.
- 18 “Top 20 Ports Handling Containers, 2008–2018 (Thousand TEUs),” Eurostat, March 6, 2020, [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Top_20_ports_handling_containers,_2008-2018_\(thousand_TEUs\).png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Top_20_ports_handling_containers,_2008-2018_(thousand_TEUs).png).
- 19 “One Hundred Ports 2020,” Lloyd’s List, 2020, <https://lloydlist.maritimeintelligence.informa.com/one-hundred-container-ports-2020>.
- 20 Thanks to Boris Wenzel for detailed information concerning transshipment and port activities in Greece and the rest of Europe.
- 21 Frans-Paul van der Putten and Minke Meijnders, “China, Europe and the Maritime Silk Road,” Clingendael, March 2015.
- 22 Frans-Paul van der Putten, “Chinese Investment in the Port of Piraeus,” Clingendael, 2014, <https://www.clingendael.org/sites/default/files/2016-02/2014%20-%20Chinese%20investment%20in%20Piraeus%20-%20Clingendael%20Report.pdf>.
- 23 The hospitality part of the deal is still uncertain due to local opposition.
- 24 The cruise terminal, the largest of eleven mandatory investments by COSCO, is co-funded through EU structural funds, in particular through Greece’s 2014–2020 National Strategic Development Framework. See https://www.efsyn.gr/oikonomia/elliniki-oikonomia/229847_stin-tekal-i-nea-problita-kroyazieras.
- 25 Jacob Mardell, “Some Athenians Are All Greek to the Chinese,” MERICS, July 11, 2019 <https://merics.org/en/analysis/some-athenians-are-all-greek-chinese>.
- 26 Christina Papastathopoulou, “In Parliament: The Protection of SMEs in Question,” Efsyn, November 19, 2020, https://www.efsyn.gr/oikonomia/elliniki-oikonomia/269339_sti-boyli-i-prostasia-ton-mikromesaion-naypigoepiskeyaston
- 27 Interview conducted on March 4, 2021.
- 28 “2017 Oceanic Development report” (in Chinese), Beijing Haiyang Press, 2017, chapter 5, p. 69.
- 29 Michael McDevitt, “Becoming a Great Maritime Power: A Chinese Dream,” CNA, June 2016, <https://www.cna.org/news/events/china-and-maritime-power>.
- 30 Plamen Tonchev, “Sino-Greek Relations in Greek and Chinese Media, 2020,” Institute of International Economic Relations, March 2021, p. 11, https://idos.gr/wp-content/uploads/2021/03/Sino-Greek-Relations_in_Media_18-3-2021.pdf.
- 31 See <https://www.e-nomothesia.gr/kat-naytilia-nausiploia>, January 29, 2021.
- 32 Matthew P. Funaiolo, “China’s Opaque Shipyards Should Raise Red Flags for Foreign Companies,” Center for Strategic and International Studies, February 26, 2021, <https://www.csis.org/analysis/chinas>

-opaque-shipyards-should-raise-red-flags-foreign-companies?utm_source=CSIS+All&utm_campaign=f503019735-EMAIL_CAMPAIGN_2018_09_04_03_13_COPY_01&utm_medium=email&utm_term=0_f326fc46b6-f503019735-222734778.

- 33 Tonchev, "Sino-Greek Relations in Greek and Chinese Media, 2020." https://www.efsyn.gr/oikonomia/elliniki-oikonomia/269553_b-marinakis-kanena-ofelos-gia-ton-peiraia-apo-tin-cosco
- 34 Efimerida Syntakton, April 27, 2021 www.mononews.gr.
- 35 Interview conducted on May 5, 2021.
- 36 Interview conducted on April 14, 2021.
- 37 "Greece Eyes Chinese Investment for Post-Pandemic Recovery," China Global Television Network (CGTN), April 26, 2021, <https://www.xindemarinews.com/en/market/2021/0426/28950.html>.
- 38 "Tangier Med Takes Mediterranean Top Container Port Crown in 2020," Sea Trade Maritime News, March 17, 2021, <https://www.seatrade-maritime.com/ports-logistics/tangier-med-takes-mediterranean-top-container-port-crown-2020>.
- 39 Merk, "China's Participation in European Container Ports."
- 40 "China Merchants to Install TOS at Port of Thessaloniki," Container Management, July 16, 2020, <https://container-mag.com/2020/07/16/china-merchants-to-install-tos-at-port-of-thessaloniki/>.
- 41 "Introduction of Bank of China (Luxembourg) S.A. Athens Branch," Bank of China, July 3, 2020, https://www.bankofchina.com/gr/en/aboutus/ab1/202007/t20200703_18086650.html.
- 42 "'No' From EIB to Gongbao for National Insurance," *I Kathimerini*, October 18, 2018, <https://www.kathimerini.gr/economy/business/990497/ochi-apo-ete-se-gongbao-gia-tin-ethniki-asfalistiki/>.
- 43 Stelios Mpoyras, "Foreign Investors Cool on Hellinikon Project," Business Daily, March 3, 2021, https://www.businessdaily.gr/english-edition/37713_foreign-investors-cool-hellinikon-project.
- 44 Giannis Seferiadis, "Greece Joins 'Anti-Huawei Camp' as US Seals Stronger Ties," Nikkei, October 5, 2020, <https://asia.nikkei.com/Spotlight/Huawei-crackdown/Greece-joins-anti-Huawei-camp-as-US-seals-stronger-ties>.
- 45 "Leading Inbound Travel Markets for Greece in 2019 and 2020, by Number of Arrivals," Statista, April 2021, <https://www.statista.com/statistics/444854/main-international-travel-markets-for-greece/>.
- 46 Tonchev, "Sino-Greek Relations in Greek and Chinese Media, 2020."
- 47 In October 2020, the European Commission has launched infringement procedures against Cyprus and Malta by issuing letters of formal notice regarding their investor citizenship schemes also referred to as "golden visa" schemes. Greece has so far not been targeted. See "Investor Citizenship Schemes: European Commission Opens Infringements Against Cyprus and Malta for 'Selling' EU Citizenship," European Commission, October 20, 2020, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1925.
- 48 "Roundup: Greek Residential Property Market to Reset in Post-COVID-19 Era, Experts Say," Xinhua, November 27, 2020, http://www.xinhuanet.com/english/2020-11/27/c_139545579.htm.
- 49 Golden visas are openly advertised on some websites, which include pictures of Santorini island. See <https://getgoldenvisa.com/ultimate-guide-to-greece-golden-visa>.
- 50 Pedro Gonçalves, "Greece Mulls Golden Visa Overhaul," International Investment, April 7, 2021, <https://www.internationalinvestment.net/news/4022892/greece-mulls-golden-visa-overhaul>.
- 51 "Investor Citizenship Schemes," European Commission.
- 52 The Chinese state does not allow dual citizenships.
- 53 Tonchev, "Sino-Greek Relations in Greek and Chinese Media, 2020."
- 54 The forum was attended by ministers from China, Greece, Peru, Mexico, and Bolivia. See "Ancient Civilizations Forum (Athens, 24 April 2017)," Greek Ministry of Foreign Affairs, March 29, 2017, <https://www.mfa.gr/en/foreign-policy-issues/cultural-diplomacy/ancient-civilizations-forum-athens-24-april-2017.html>. There are currently three Confucius Institutes in Greece.

- 55 Elisseos Vagenas, “The International Role of China,” Communist Party of Greece, 2010, <https://inter.kke.gr/en/articles/The-International-role-of-China>.
- 56 “Greece-China Call for Proposals for Joint RT&D Projects,” Operational Programme Competitiveness, Entrepreneurship & Innovation (EPAnEK), <http://epan2.antagonistikotita.gr>.
- 57 Jens Bastian, “External Actors Series: China,” *Southeast Europe in Focus* no. 6 (2020): 11, <https://www.sogde.org/de/publikationen/southeast-europe-in-focus/>.
- 58 “The First ‘Online Chinese Language Classroom’ Settled in the University of the Aegean,” Study in Greece, November 5, 2020, <https://studyinggreece.edu.gr/the-first-online-chinese-language-classroom-settled-in-the-university-of-the-aegean/>.
- 59 The Mitsotakis government turned down the opportunity to host the next 17 + 1 summit in 2022.
- 60 In an interview, Tsipras had good things to say about Mao Zedong and the Cultural Revolution in China. See <https://www.schooligans.gr/articles/92>.
- 61 Jason Horowitz and Liz Alderman: “Chastised by E.U., a Resentful Greece Embraces China’s Cash and Interests,” *New York Times*, August 26, 2017, <https://www.nytimes.com/2017/08/26/world/europe/greece-china-piraeus-alexis-tsipras.html>.
- 62 “Xi Eyes Deeper Cooperation on Occasion of Visit to Greece,” *I Kathimerini*.
- 63 Plamen Tonchev and Angelos Bentis, “The Thrill Is Gone: China’s Diminishing Appeal in Greece,” in “China’s Soft Power in Europe: Falling on Hard Times,” edited by Ties Dams, Xiaoxue Martin, and Vera Kranenburg, Clingendael, April 2021, <https://merics.org/sites/default/files/2021-04/ETNC%202021%20-%20China%27s%20Soft%20Power%20in%20Europe%20-%20Falling%20on%20Hard%20Times.pdf>.
- 64 Tonchev, “Sino-Greek Relations in Greek and Chinese Media, 2020.”
- 65 For example, France, the Czech Republic, or Sweden.
- 66 Plamen Tonchev, ed., “China’s Image in Greece,” Institute of International Economic Relations, October 2018, https://idos.gr/wp-content/uploads/2018/10/China-Image-in-Greece_9-10-2018.pdf.
- 67 Laura Silver, Kat Devlin, and Christine Huang, “People Around the Globe Are Divided in Their Opinions of China,” Pew Research Center, December 5, 2019, <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/12/05/people-around-the-globe-are-divided-in-their-opinions-of-china/>.
- 68 “Life With the Coronavirus and the Day After,” Kapa Research, April 2020, https://kaparesearch.com/wp-content/uploads/2020/04/2020.04_Kapa_Covid19.pdf.
- 69 Tonchev, “Sino-Greek Relations in Greek and Chinese Media, 2020.”
- 70 “Chinese Diplomat Calls for Building Piraeus Port Into World-Class Port,” CGTN, September 5, 2020, <https://news.cgtn.com/news/2020-09-05/Chinese-diplomat-calls-for-building-Piraeus-Port-into-world-class-port-TwYmfncQ8/index.html>.
- 71 See the photo hosted by Greece’s Ministry of National Defense, <https://www.mod.mil.gr/synantisi-yetha-n-panagiotopoyloy-ton-ypam-l-d-kinas-goyei/>.
- 72 “Xi Eyes Deeper Cooperation on Occasion of Visit to Greece,” *I Kathimerini*. This is a clear reference to Shanghai, described in Chinese literature as the “dragon head of the Yangtze River Delta, the Yangtze River basin, and more broadly, China, into the 21st century through rapid economic growth and dynamic integration into the global economy.” See: Cheng Li: “Reclaiming the ‘Head of the Dragon’: Shanghai as China’s Center for International Finance and Shipping,” May 14, 2009, Brookings Institution, <https://www.brookings.edu/articles/reclaiming-the-head-of-the-dragon-shanghai-as-chinas-center-for-international-finance-and-shipping/>.
- 73 Tonchev and Bentis, “The Thrill Is Gone: China’s Diminishing Appeal in Greece.”
- 74 Xinhua, “China, Greece to Pool Wisdom for Community with Shared Future for Mankind,” Cooperation Between China and Central and Eastern European Countries, November 11, 2019, http://www.china-ceedc.org/eng/zyxw_4/t1717301.htm.
- 75 McDevitt, “Becoming a Great Maritime Power.”

- 76 <https://www.friendsofeurope.org/insights/one-belt-one-road-opportunities-for-europe-china-cooperation/>
- 77 “Prime Minister Kyriakos Mitsotakis’ Interview to Ben Hall at The Global Boardroom Digital Conference,” Prime Minister of Greece’s official website, May 5, 2021, <https://primeminister.gr/en/2021/05/05/26464>.
- 78 Interview with a Hungarian political analyst, March 21, 2021.
- 79 From a private memo provided to Carnegie by Tamas Matura, “Chinese Influence Efforts in the Hungarian Media December 2020-March 2021,” March 2021.
- 80 Richard Q. Turcsányi, et al., “European Public Opinion on China in the Age of COVID-19,” Central and Eastern European Institute for Asian Studies, November 2020, <https://mershoncenter.osu.edu/sites/default/files/2021-02/European%20opinion%20on%20China%20Pete%20Gries%20.pdf>.
- 81 “Orbán Praises Chinese Companies in Hungary, China’s Silk Road Plan,” *Hungary Today*, May 24, 2019, <https://hungarytoday.hu/orban-chinese-companies-hungary-china-silk-road/>.
- 82 Péter Vámos, “A Hungarian Model for China? Sino-Hungarian Relations in the Era of Economic Reforms, 1979-89,” *Cold War History* 18, no. 3 (2018): 361–378.
- 83 “Dignitaries Met 2000 – 2004,” Office of His Holiness the Dalai Lama, accessed August 10, 2021, <https://www.dalailama.com/the-dalai-lama/events-and-awards/dignitaries-met/dignitaries-met-2000-2004>.
- 84 Wade Jacoby and Umit Korkut, “Vulnerability and Economic Re-orientation: Rhetoric and in Reality in Hungary’s ‘Chinese Opening,’” *East European Politics and Societies* 30, no. 3 (2016).
- 85 Agnes Szunomar, “Hungarian and Chinese Economic Relations and Opportunities Under the Belt and Road Initiative,” China-CEE Institute, December 2017; Yuhong Shang, Nina Ponikvar, and Katja Zajc Kejzar, “The Changing Patterns of China-CEE Trade,” *Europe-Asia Studies* 68, no. 9 (November 2016).
- 86 Szabolcs Panyi, “Hungary Could Turn Into China’s Trojan Horse in Europe,” *Balkan Insight*, April 9, 2021, <https://balkaninsight.com/2021/04/09/hungary-could-turn-into-chinas-trojan-horse-in-europe/>.
- 87 Matura, “Chinese Influence Efforts in the Hungarian Media December 2020-March 2021”; and Martin Hala, “China in Xi’s ‘New Era’: Forging a New ‘Eastern Bloc,’” *Journal of Democracy* 28, no. 2 (April 2018).
- 88 Szunomar, “Hungarian and Chinese Economic Relations and Opportunities Under the Belt and Road Initiative.”
- 89 “Former Hungarian Prime Minister, Dr. Medgyessy’s Speech at UIBE,” *The World and China*, <https://theworldandchina.com/?p=216>; “Former Hungarian Prime Minister Visits Sias,” Sias University, <http://en.sias.edu.cn/contents/208/29406.html>; “Interview: Former Hungarian PM Advocates Learning From China’s Anti-poverty Experience,” SINA Corporation, December 18, 2020, <http://english.sina.com/world/e/2020-12-18/detail-iiznctke7244702.shtml>.
- 90 Szunomar, “Hungarian and Chinese Economic Relations and Opportunities Under the Belt and Road Initiative.”
- 91 Vajna Tamás, “A „gyerekminőség” növelése miatt választották Magyarországot, de sokszor csalódnak a magyar iskolákban az itt letelepedett kínaiak,” *Qubit*, December 15, 2020, <https://qubit.hu/2020/12/15/a-gyerekminoseg-novelese-miatt-valasztottak-magyarorszagot-de-sokszor-csalodnak-a-magyar-iskolakban-az-itt-letelepedett-kinaiak>; Shang, Ponikvar, and Kejzar, “The Changing Patterns of China-CEE Trade.”
- 92 Agnes Szunomar and Tamas Peragovics, “Hungary: An Assessment of Chinese-Hungarian Economic Relations,” in “Comparative Analysis of the Approach Towards China: V4+ and One Belt One Road,” Prague Security Studies Institute, June 3, 2019, http://real.mtak.hu/100137/1/jav_681_final-report.pdf.
- 93 “Prime Minister Viktor Orbán Speaks About Building Eurasia,” Cabinet Office of the Prime Minister, November 10, 2018, <https://miniszterelnok.hu/prime-minister-viktor-orban-speaks-about-building-eurasia/>.
- 94 Li Qian “China, Hungary Establish Comprehensive Strategic Partnership,” *CGTN*, May 13, 2017, https://news.cgtn.com/news/3d596a4e31677a4d/share_p.html.
- 95 “PM Orbán at China-CEEC Summit: The Coronavirus Pandemic Marks the Beginning of a “New Era” in Global Economics and Politics,” *About Hungary*, February 9, 2021, <https://abouthungary.hu/news-in>

- brief/pm-orban-at-china-ceec-summit-the-coronavirus-pandemic-marks-the-beginning-of-a-new-era-in-global-economics-and-politics.
- 96 “China, Hungary to Strengthen Military Cooperation,” CGTN, March 25, 2021, <https://newseu.cgtn.com/news/2021-03-25/China-s-Defense-Minister-visits-Budapest-for-official-talks-YU5IRPv8NG/index.html>.
 - 97 Panyi, “Hungary Could Turn Into China’s Trojan Horse in Europe.”
 - 98 “Canadian-Hungarian National’s Espionage Trial in China Ends, Verdict Due Later,” Daily News Hungary, March 22, 2021, <https://dailynewshungary.com/canadian-hungarian-nationals-espionage-trial-in-china-ends-verdict-due-later/>.
 - 99 “Wanhua Acquires Full Control of BorsodChem,” BorsodChem, February 1, 2011, <https://www.borsodchem-pvc.com/News-Events/News/Wanhua-acquires-full-control-of-BorsodChem.aspx>.
 - 100 “Introduction of Bank of China (Central and Eastern Europe) Limited Vienna Branch,” Bank of China, August 2017, https://www.bankofchina.com/cz/en/aboutus/ab1/201801/t20180118_11195867.html.
 - 101 “Magyar Nemzeti Bank and Bank of China Sign Master Agreement in Respect of Interbank Market Agency Business and Memorandum of Understanding on Renminbi Clearing Account Service,” Magyar Nemzeti Bank, January 24, 2017, <https://www.mnb.hu/en/pressroom/press-releases/press-releases-2017/magyar-nemzeti-bank-and-bank-of-china-sign-master-agreement-in-respect-of-interbank-market-agency-business-and-memorandum-of-understanding-on-renminbi-clearing-account-service>.
 - 102 “Hungary Issues Govt Bonds in Renminbi,” *China Daily*, April 15, 2016, http://www.chinadaily.com.cn/business/2016-04/15/content_24567955.htm.
 - 103 Paweł Paszak, “Huawei in Poland and Hungary. Could It Be a Part of 5G?,” Warsaw Institute, November 30, 2020, <https://warsawinstitute.org/huawei-poland-hungary-part-5g/>; “Biggest Mobile Vendors in Hungary in 2020, by Market Share,” Statista, May 2020, <https://www.statista.com/statistics/1125320/hungary-market-share-of-mobile-vendors/>; “Tablet Vendor Market Share in Hungary - April 2021,” Statcounter, April 2021, <https://gs.statcounter.com/vendor-market-share/tablet/hungary>.
 - 104 Panyi, “Hungary Could Turn Into China’s Trojan Horse in Europe.”
 - 105 “Huawei Celebrates 15 Years of Operating in Hungary,” Huawei Europe, October 21, 2020, <https://huawei.eu/press-release/huawei-celebrates-15-years-operating-hungary>.
 - 106 Tamas Matura, “Chinese Investment in Hungary: Few Results but High Expectations,” in “Chinese Investment in Europe, A Country Level Approach,” edited by John Seaman, Mikko Huotari, and Miguel Otero-Iglesias, French Institute of International Relations, December 2017, https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/etnc_reports_2017_final_20dec2017.pdf.
 - 107 Claudia Patricolo, “China’s CMC to Build CEE’s Largest Solar Plant in Hungary,” Emerging Europe, June 18, 2019, <https://emerging-europe.com/business/chinas-cmc-to-build-cees-largest-solar-plant-in-hungary/>.
 - 108 “Orbán Praises Chinese Companies in Hungary, China’s Silk Road Plan,” Hungary Today, May 24, 2019, <https://hungarytoday.hu/orban-chinese-companies-hungary-china-silk-road/>.
 - 109 “Bosch Plant in Miskolc Is One of the Most Innovative Units of Machine Construction- Video Report,” Hungarian Investment Promotion Agency, June 12, 2018, <https://hipa.hu/the-bosch-plant-in-miskolc-is-one-of-the-most-innovative-units-of-european-machine-construction>.
 - 110 Szabolcs Panyi, “How Orbán’s Eastern Opening Brought Chinese Spy Games to Budapest,” Direkt36, March 14, 2021, <https://www.direkt36.hu/en/kemjatszmatkat-hozott-budapestre-orban-kinai-nyitasa/>.
 - 111 Interview conducted on February 18, 2021.
 - 112 Nick Miller, “‘Why Are They Giving Us the Money?’ Behind China’s Plans to ‘Rescue’ a Decrepit Rail Link,” *Sydney Morning Herald*, June 20, 2018, <https://www.smh.com.au/world/europe/why-are-they-giving-us-the-money-behind-china-s-plans-to-rescue-a-decrepit-rail-link-20180606-p4zjwk.html>.

- 113 Ibid.; and Jonathan E. Hillman, *The Emperor's New Road: China and the Project of the Century* (Yale University Press, 2020), 87.
- 114 European Commission, "Trans-European Transport Network (TEN-T)," https://ec.europa.eu/transport/themes/infrastructure/ten-t_en.
- 115 Hillman, *The Emperor's New Road*.
- 116 Turcsányi, et al., "European Public Opinion on China in the Age of COVID-19."
- 117 Tamás Matura, "Ki szereti Kínát?," *Mérce*, January 20, 2021, <https://merce.hu/2021/01/20/ki-szereti-kinat/>.
- 118 Batka Zoltán, "Drága és ködös a kínai vakcinaüzlet," *Népszava*, March 11, 2021, https://nepszava.hu/3112837_draga-es-kodos-a-kinai-vakcinauzlet.
- 119 Zolton Simon, "Hungary's Pandemic Woe: How to Get Rid of All Those Ventilators?," *MSN*, October 29, 2020, <https://www.msn.com/en-us/news/world/hungary-s-pandemic-woe-how-to-get-rid-of-all-those-ventilators/ar-BB1avKYX>.
- 120 Justin Spike, "Hungary Approves 2 More Vaccines From Outside EU Amid Spike," *Associated Press*, March 22, 2021, <https://apnews.com/article/europe-india-coronavirus-pandemic-china-coronavirus-vaccine-d57d4d0bd78477f444882322b1cf170e>.
- 121 Dave Lawler, "Europe's New Coronavirus Spike Is a Warning to the U.S.," *Axios*, March 13, 2021, <https://www.axios.com/europe-coronavirus-rise-us-fourth-wave-184f5e82-0668-490a-873a-6758d6de53ab.htm/>.
- 122 Wirth Zsuzsanna and Pethő András, "Company With Murky Background Is at the Center of Hungary's Chinese Vaccine Deal," *Direkt36*, March 18, 2021, <https://www.direkt36.hu/en/csak-egy-bukdacsolo-cege-volt-eddig-annak-az-amator-jeghoki-edzonek-aki-most-feltunt-az-55-milliardos-kinai-vakcinauzlet-mogott/>; and Batka Zoltán, "Drága és ködös a kínai vakcinaüzlet," *Népszava*, March 11, 2021, https://nepszava.hu/3112837_draga-es-kodos-a-kinai-vakcinauzlet.
- 123 Bill Bostock, "A Politician Tweeted a List Showing How Much the EU Has Agreed to Pay for the Leading Vaccines, Confirming Rumors of Moderna's Sky-High Price," *Business Insider*, December 19, 2020, <https://www.businessinsider.com/cost-pfizer-astrazeneca-moderna-vaccine-eu-revealed-belgian-mp-2020-12>.
- 124 Charlie Hart, "What's Behind the EU's Vaccine Procurement Woes?," *Chartered Institute of Procurement & Supply*, February 5, 2021, <https://www.cips.org/supply-management/analysis/2021/february/whats-behind-the-eus-vaccine-procurement-woes/>.
- 125 European Center for Disease Prevention and Control, "COVID-19 Vaccine Tracker," <https://qap.ecdc.europa.eu/public/extensions/COVID-19/vaccine-tracker.html#national-ref-tab>.
- 126 Matura, "Chinese Influence Efforts in the Hungarian Media December 2020-March 2021."
- 127 Ibid.
- 128 Ibid.
- 129 Csaba Moldicz, "Hungary Social Briefing: Digitalization and Covid-19 in Hungary," *China-CEE Institute*, April 2021, https://china-cee.eu/wp-content/uploads/2021/04/2021s04_Hungary.pdf.
- 130 Official website of the Confucius Institute of Traditional Chinese Medicine at University of Pécs, <http://konfuciusz.erk.pte.hu/oktatas/kozepiskolasoknak>.
- 131 The Chinese Student and Scholars Association Pécs Facebook Page, <https://www.facebook.com/Chinese-Students-and-Scholars-Association-P%C3%A9cs-123527189176870/>; and the Chinese Student and Scholars Association Corvinus Facebook Page, <https://www.facebook.com/corvinus.ccsa/>.
- 132 Gergely Salát and Henrietta Hegyi, "Chinese Soft Power in Action: How Hungarian Exchange Students See the Developing China," *China-CEE Institute Working Paper*, 2018, https://www.academia.edu/42104007/Chinese_soft_power_in_action_how_Hungarian_exchange_students_see_the_developing_China; Panyi Szabolcs, "How Orbán's Eastern Opening Brought Chinese Spy Games to Budapest," *Direkt36*, March 14, 2021, <https://www.direkt36.hu/en/kemjatszmatkat-hozott-budapestre-orban-kinai-nyitasa/>; and Krisztina Than, "Hungary Plans to Join Eurasian Development Bank in Eastward Diplomatic Push," *Nasdaq*, April 6, 2021, <https://www.nasdaq.com/articles/hungary-plans-to-join-eurasian-development-bank-in-eastward-diplomatic-push-2021-04-06>.

- 133 Panyi, “How Orbán’s Eastern Opening Brought Chinese Spy Games to Budapest.”
- 134 Than, “Hungary Plans to Join Eurasian Development Bank in Eastward Diplomatic Push.”
- 135 Péter Licskay, “Fudan University, One of the World’s Best, to Build a Campus in Budapest by 2024,” *Daily News Hungary*, March 5, 2021, <https://dailynewshungary.com/fudan-university-one-of-the-worlds-best-builds-campus-in-budapest-by-2024/>.
- 136 Bodnár Zsolt, “Felfalhatja Az Autonómiájuktól Megfosztott Magyar Egyetemeket A Budapestre Készülő Kínai Egyetem, A Fudan,” *Qubit*, March 3, 2021, https://qubit.hu/2021/03/03/felfalhatja-az-autonomiajuktol-megfosztott-magyar-egyetemeket-a-budapestre-keszulo-kinai-egyetem-a-fudan?_ga=2.26496063.362907371.1614594660-132735454.1584357811.
- 137 Levente Horváth, “Fudan Hungary University: An Independent Academy?,” *Hungarian Spectrum*, September 25, 2020, <https://hungarianspectrum.org/tag/levente-horvath/>.
- 138 Griff Witte, “Soros-Founded University Says It Has Been Kicked Out of Hungary as an Autocrat Tightens His Grip,” *Washington Post*, December 3, 2018, https://www.washingtonpost.com/world/soros-founded-university-says-it-has-been-kicked-out-of-hungary-as-an-autocrat-tightens-his-grip/2018/12/03/26bdfc28-f6ed-11e8-8d64-4e79db33382f_story.html.
- 139 Péter Urfi, “Öt-hatezer mesterszakos hallgatót akar felvenni Magyarországon a kínai Fudan Egyetem,” *444*, September 18, 2020, <https://444.hu/2020/09/18/ot-hat-ezer-mesterszakos-hallgato-akar-felvenni-a-magyarorszagon-kepzes-indito-kinai-allami-egyetem>.
- 140 Panyi Szabolcs, “Huge Chinese Loan to Cover the Construction of Fudan University in Budapest,” *Direkt36*, April 6, 2021, <https://www.direkt36.hu/en/kinai-hitelbol-keszul-a-magyar-felsooktatas-oriasberuhazasa-a-kormany-mar-oda-is-igerte-egy-kinai-cegnek/>.
- 141 Horváth, “Fudan Hungary University.”
- 142 Péter Bucsky, “Fogy a hallgató és a pénz az egyetemeken, de a kormány kedvenceit nem kell félteni,” *G7*, November 30, 2020, <https://g7.hu/kozelet/20201130/fogy-a-hallgato-es-a-penz-az-egyetemeken-de-a-kormany-kedvenceit-nem-kell-felteni/>.
- 143 Panyi, “Huge Chinese Loan to Cover the Construction of Fudan University in Budapest.”
- 144 “DOD Releases List of Additional Companies, in Accordance with Section 1237 of FY99 NDAA,” U.S. Department of Defense, August 28, 2020, <https://www.defense.gov/Newsroom/Releases/Release/Article/2328894/dod-releases-list-of-additional-companies-in-accordance-with-section-1237-of-fy/>; and Lesley Wroughton, “World Bank Bars Seven Firms Including Four From China,” *Reuters*, January 14, 2009, <https://www.reuters.com/article/oukwd-uk-worldbank-corruption-idAFTR50E0GX20090115>.
- 145 Gergely Salát and Henrietta Hegyi, “Chinese Soft Power in Action.”
- 146 Horváth, “Fudan Hungary University”; Kerényi György, “Magyarországra települő kínai egyetem: hoznak vagy visznek?,” *Radio Free Europe*, September 24, 2020, <https://www.szabadeuropa.hu/a/magyarorsz%C3%A1gra-telep%C3%BCI%C5%91-k%C3%ADnai-egyetem-hoznak-vagy-visznek-fundan-budapest-campus/30856101.html>.
- 147 Urfi, “Öt-hatezer mesterszakos hallgatót akar felvenni Magyarországon a kínai Fudan Egyetem.”
- 148 *Reuters*, “Hungary’s Orban Extends Dominance Through University Reform,” *CNN*, April 27, 2021, <https://www.cnn.com/2021/04/27/europe/hungary-orban-university-reform-intl/index.html>.
- 149 Reid Standish and Akos Keller-Alant, “New Chinese University in Budapest Puts Orban’s Beijing Ties in the Spotlight,” *Radio Free Europe/Radio Liberty*, May 3, 2021, www.rferl.org/a/fudan-university-hungary-orban-china-ties/31236149.html.
- 150 “Free Hong Kong Road: Budapest Renames Streets to Frustrate Chinese Campus Plan,” *Guardian*, June 3, 2010, <http://www.theguardian.com/world/2021/jun/03/free-hong-kong-road-budapest-renames-streets-to-frustrate-chinese-campus-plan>.
- 151 Veronica Gulyas, “Hungarians Target Orban on China in First Post-Lockdown Protest,” *Bloomberg*, June 5, 2021, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-06-05/thousands-protest-in-budapest-against-chinese-university-campus>.

- 152 Matura, “Ki szereti Kínát?”
- 153 “MP of Hungary’s Strongest Opposition Party Has Ties to the Government’s Controversial Trading House Business,” *Direkt36*, September 13, 2019, <https://www.direkt36.hu/en/a-dk-tamadta-a-kormany-kereskedohazait-egy-kepviselejuk-megis-tobb-szalon-kotodik-az-uzlethez/>.
- 154 Robin Emmott, “EU, China Impose Tit-for-Tat Sanctions Over Xinjiang Abuses,” *Reuters*, March 22, 2021, <https://www.reuters.com/article/us-eu-china-sanctions-idUSKBN2BE1A1>.
- 155 “EU Sanctions Against Chinese Individuals, Entity Pointless, Harmful: Hungarian FM,” *China.org.cn*, March 23, 2021, http://www.china.org.cn/world/2021-03/23/content_77337572.htm.
- 156 Keegan Elmer, “Budapest Stands With Beijing in Opposing Taiwan’s Membership in the World Health Organization,” *South China Morning Post*, May 15, 2020, <https://www.scmp.com/news/china/diplomacy/article/3084588/budapest-stands-beijing-opposing-taiwans-membership-world>.
- 157 John Chalmers and Robin Emmott, “Hungary Blocks EU Statement Criticising China Over Hong Kong, Diplomats Say,” *Reuters*, April 16, 2021, <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/hungary-blocks-eu-statement-criticising-china-over-hong-kong-diplomats-say-2021-04-16/>.
- 158 Dan Tomozei, “China și România în august 1968: ‘Rezistați, dacă aveți nevoie, vă dăm și tunuri.’ (China and Romania in 1968: ‘Resist, if you need, we will provide you guns too’), available at: <https://dantomozei.ro/2017/08/29/china-si-romania-in-august-1968-rezistati-daca-aveti-nevoie-va-dam-si-tunuri/>.
- 159 Jiang Yu, “Friendship That Is a Shared Treasure,” *China Daily*, last modified October 29, 2019, http://www.chinadaily.com.cn/global/2019-10/29/content_37519051.htm.
- 160 *Ibid.*; See also: Jiang Yu: “Join Hands to Win,” *China Daily*, May 8, 2020, <https://www.chinadaily.com.cn/a/202005/08/WS5eb49d4ea310a8b241154143.html>.
- 161 Sarmiza Pencea and Ana-Cristina Balgar, “Romania-China Relations: Brief Inventory and Outlook,” *Institute for World Economy, Romanian Academy*, September 2020.
- 162 Interview conducted on March 30, 2021.
- 163 Under then prime minister Alexis Tsipras (of the Syriza party), Greece became the seventeenth member in 2019.
- 164 Liliana Popescu and Andreea Brinza, “Romania-China Relations. Political and Economic Challenges in the BRI Era,” *Romanian Journal of European Affairs* 18, no. 2 (December 2018).
- 165 Iulia Monica Oehler-Șincai, “16 + 1, a New Issue in China-EU Relations?,” *China-CEE Institute*, June 22, 2018, pp. 1-11, <https://china-cee.eu/wp-content/uploads/2018/07/Iulia-Monica-Oehler-S%CC%A6incai.pdf>.
- 166 Pencea and Balgar, “Romania-China Relations.” See also, Sarmiza Pencea and Iulia Monica Oehler-Șincai, “Main Trends of Trade Flows Between Romania and China in the Last Decade,” *Romanian Economic and Business Review* 7, no. 3 (2012), <http://www.rebe.rau.ro/RePEc/rau/journal/FA12/REBE-FA12-A6.pdf>.
- 167 Interview conducted on March 30, 2021.
- 168 Alexandra Ioan, “Romania Is a Strong U.S. Ally Either Way, but its Democracy Would Benefit from a Biden Win,” *German Marshall Fund*, October 23, 2020, <https://www.gmfus.org/blog/2020/10/23/romania-strong-us-ally-either-way-its-democracy-would-benefit-biden-win>.
- 169 “Angajamentul privind creșterea cheltuielilor pentru apărare,” *Romanian Permanent Delegation to the UN*, December 2019, <https://nato.mae.ro/node/1012>.
- 170 “Joint Statement by President Trump and President Klaus Iohannis of Romania,” *U.S. Government Publishing Office*, August 20, 2019, <https://www.govinfo.gov/content/pkg/DCPD-201900557/pdf/DCPD-201900557.pdf>.
- 171 Matei Rosca, “Romania Reveals the Limits of China’s Reach in Europe,” *Politico*, March 3, 2021, <https://www.politico.eu/article/romania-recoils-from-china-aggressive-diplomacy/>.
- 172 In previous meetings, China was represented by Premier Li Keqiang.
- 173 According to Popescu and Brinza (2018), citing the MOFCOM data, China was Romania’s eighth-largest trading partner in 2017, while Romania had become China’s sixty-eighth-largest trading partner.

- 174 “Republica Populară Chineză,” Romanian Ministry of Foreign Affairs, March 2021, accessed April 20, 2021, <https://www.mae.ro/bilateral-relations/3121>.
- 175 Paola Arosio and Danilo Masoni, “ChemChina to Buy Into Italian Tire Maker Pirelli in \$7.7 Billion Deal,” Reuters, March 23, 2015, <https://www.reuters.com/article/us-pirelli-chemchina-idUSKBN0MI0PQ20150323>.
- 176 Popescu and Brinza, “Romania-China Relations.”
- 177 “EU Foreign Investment Screening Mechanism Becomes Fully Operational,” European Commission, October 9, 2020, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1867.
- 178 “Legislative Train Schedule: A Europe Fit for the Digital Age,” European Parliament, June 24, 2021, <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-europe-fit-for-the-digital-age/file-public-procurement>.
- 179 Philippe Le Corre, “Europe’s Tightrope Diplomacy on China,” Carnegie Endowment for International Peace, March 24, 2021, <https://carnegieendowment.org/2021/03/24/europe-s-tightrope-diplomacy-on-china-pub-84159>.
- 180 “Facing the Challenges of Globalisation,” European Commission, https://ec.europa.eu/competition/international/overview/foreign_subsidies.html.
- 181 Bogdan Neagu, “Romania Issues ‘Memorandum’ Blocking Chinese Firms From Public Infrastructure Projects,” Euractiv, February 2, 2021, <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/romania-issues-memorandum-blocking-chinese-firms-from-public-infrastructure-projects/>.
- 182 Elena Denisa Petrescu and Yannis Karamitsios, “Corruption in Romania: A European Affair,” Euractiv, September 30, 2019, <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/opinion/corruption-in-romania-a-european-affair/>.
- 183 Matei Rosca, “Romania Reveals the Limits of China’s Reach in Europe,” *Politico*, March 3, 2021 <https://www.politico.eu/article/romania-recoils-from-china-aggressive-diplomacy/>.
- 184 Popescu and Brinza, “Romania-China Relations.”
- 185 Madalin Necsutu, “Romania Cancels Deal With China to Build Nuclear Reactors,” Balkan Insight, May 27, 2020, <https://balkaninsight.com/2020/05/27/romania-cancels-deal-with-china-to-build-nuclear-reactors/>.
- 186 “Substantiation Study: Târnița–Lăpuștești Pumped-Storage Hydropower Plant,” National Commission for Strategy and Prognosis, 2019, https://www.cnp.ro/user/repository/Investitii_strategice_in_parteneriat_public_privat/Substantuation_Study_Tarni_a_Lapu_te_ti_Hydropower.pdf.
- 187 Adrian Stoica, “Romanian Government Announces Investments of EUR 12.48bn in the Energy Sector,” Energy Industry Review, July 7, 2020, <https://energyindustryreview.com/analysis/romanian-government-announces-investments-of-eur-12-48bn-in-the-energy-sector/>.
- 188 The author is indebted to Andreea Brînză’s comments on this section. See also <https://www.china-cee-investment.org/>.
- 189 Marcel Gascón Barberá, “Romanian Conditions for 5G Race Would Rule out Huawei,” Balkan Insight, August 5, 2020, <https://balkaninsight.com/2020/08/05/romanian-conditions-for-5g-race-would-rule-out-huawei/>.
- 190 “Romania Approves Law to Potentially Exclude Huawei From Future 5G Network,” Euronews, April 16, 2021, <https://www.euronews.com/2021/04/16/romania-approves-law-to-potentially-exclude-huawei-from-future-5g-network>.
- 191 “旅居罗马尼亚华人约有一万 当地姑娘爱嫁中国男人,” Xinhua, December 1, 2004, https://web.archive.org/web/20081024122515/http://news.xinhuanet.com/overseas/2004-12/01/content_2279951.htm.
- 192 Interview conducted on March 30, 2021.
- 193 Ibid.
- 194 Interview conducted on April 19, 2021.

- 195 “The Summit of State Leaders of China and Central and East European Countries. The Pragmatic China-Romania Cooperation,” *Economistul*, February 26, 2021, <https://www.economistul.ro/featured/summitul-de-lideri-de-stat-din-china-si-tarile-din-europa-centrala-si-de-est-cooperarea-pragmatica-china-romania-23716/>.
- 196 “Romanian-Chinese House Leadership,” Romanian-Chinese House Friendship Association, <https://casaromanochineza.ro/en/about-rch/rch-leadership/>.
- 197 “Asociația de Prietenie România-China a organizat un seminar despre relațiile România-China,” China’s Embassy in Romania, November 2, 2020, <http://www.chinaembassy.org/rom/zlgxnew/t1830453.html>.
- 198 The four Confucius Institutes are located in: University of Bucharest; University Lucian Blaga in Sibiu; University of Transylvania in Brasov; and Babeș-Bolyai University in Cluj-Napoca.
- 199 “Republica Populară Chineză,” Romanian Ministry of Foreign Affairs.
- 200 “Erasmus+: International Higher Education and Romania,” European Commission, January 2020, https://ec.europa.eu/assets/eac/erasmus-plus/factsheets/programme-countries/romania_erasmusplus_international_2019.pdf.
- 201 “Florin Cițu: Vom încerca să producem vaccinul anti-Covid în România,” *Digit 24*, February 6, 2021, <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/social/florin-citu-vom-incerca-sa-producem-vaccinul-anti-covid-in-romania-1447349>.
- 202 Trump political appointee Adrian Zuckerman left Romania in January 2021. Before a new ambassador is confirmed by the U.S. Senate, a chargé d’affaires will head the Bucharest embassy.
- 203 He Zhigao, “The Return of US to Central and Eastern Europe and Its Impact,” China Institute for International Studies, March 2020, http://www.ciis.org.cn/gjwtyj/qkml/2020n/202007/t20200714_1768.html.
- 204 Ibid.
- 205 Le Corre, “Europe’s Tightrope Diplomacy on China.”
- 206 See <https://3seas.eu/>.
- 207 Marius Ghincea, Clara Volintiru, and Ivan Nikolovski, “Who Summons the Dragon? China’s Demand-Driven Influence in Central-Eastern Europe and the Western Balkans,” *Global Focus*, April 17, 2021, <https://www.global-focus.eu/2021/04/who-summons-the-dragon-chinas-demand-driven-influence-in-central-eastern-europe-and-the-western-balkans/>.
- 208 Iulia Monica Oehler-Șincai, “Romania: China’s Actions Amid Covid-19 Generate Contradictory Opinions,” in “Covid-19 and Europe-China Relations: A Country-Level Analysis,” edited by John Seaman, French Institute of International Relations, April 29, 2020, pp. 57–58, https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/etnc_special_report_covid-19_china_europe_2020.pdf.
- 209 “Public Opinion Survey Residents of Georgia,” Center for Insights in Survey Research, June-July 2020, https://www.iri.org/sites/default/files/iri_poll_presentation-georgia_june_2020_general-aug_4_corrections_1.pdf.
- 210 “United States – Georgia Memorandum of Understanding on 5G Security,” U.S. Embassy in Georgia, January 14, 2021, <https://ge.usembassy.gov/united-states-georgia-memorandum-of-understanding-on-5g-security/>.
- 211 Revaz Topuria, “Georgia: The Key to China’s ‘Belt and Road,’” *Diplomat*, April 28, 2016, <https://thediplomat.com/2016/04/georgia-the-key-to-chinas-belt-and-road/>.
- 212 “Georgia and China: ‘Carry Away Small Stones to Move Big Mountains,’” Economic Policy Research Center, January 2017, https://eprc.ge/uploads_script/publication/China_A5_WEB2.pdf.
- 213 Michael Fredholm (ed.), *The Shanghai Cooperation Organization and Eurasian Geopolitics: New Directions, Perspectives, and Challenges* (Copenhagen: Nordic Institute of Asian Studies, 2013), <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:876570/FULLTEXT01.pdf>.
- 214 “Chinese Foreign Minister Visits Tbilisi, Vows Support to Georgia,” *Civil Georgia*, May 24, 2019, <https://civil.ge/archives/306578#:~:text=Chinese%20Foreign%20Minister%20Wang%20Yi,country's%20sovereignty%20and%20territorial%20integrity>.

- 215 Emil Avdaliani, "A Chill in Georgia-China Relations," Center for European Policy Analysis, October 21, 2020, <https://cepa.org/a-chill-in-georgia-china-relations/>.
- 216 "Moscow Gravelly Concerned Over US Bio-Lab Deployed Near Russian Border," *China Daily*, June 12, 2015; "China and Russia Unite to Condemn 'Hazardous' American Laboratories in Former Soviet States," *Newsweek*, April 29, 2020; "Ex-Soviet Bioweapons Labs in Georgia, Armenia, and Elsewhere Now Fighting the Coronavirus Targeted by a Russian Disinformation Campaign Over U.S. Support," *Foreign Policy*, June 25, 2020.
- 217 "MARWCHI: Approve Women Marring Chinese?," Caucasus Research Resource Center, 2010, <https://caucasusbarometer.org/en/cb2010/MARWCHI/>.
- 218 Jiayi Zhou, "Chinese in Georgia (working paper)," European Centre for Minority Issues, January 2021, <https://www.ecmi.de/publications/ecmi-research-papers/54-chinese-in-georgia>.
- 219 Niva Yau, "In the Caspian Region, China Is Just Getting Started," Carnegie Moscow Center, February 27, 2021, <https://carnegie.ru/commentary/83950#:~:text=As%20a%20result%2C%20only%20a,live%20and%20work%20in%20Georgia>.
- 220 See data for 2019 on website of Georgian National Tourism Administration, <https://gnta.ge/statistics/>.
- 221 Ariel Cohen, "U.S. Policy in the Caucasus and Central Asia: Building A New 'Silk Road' to Economic Prosperity," Heritage Foundation, July 24, 1997, <https://www.heritage.org/europe/report/us-policy-the-caucasus-and-central-asia-building-newsilk-road-economic-prosperity>.
- 222 "Jin Liqun Selected President-Designate of the Asian Infrastructure Investment Bank," Asian Infrastructure Investment Bank, August 24, 2015. <https://www.aiib.org/en/news-events/news/2015/Jin-Liqun-Selected-President-designate-of-the-Asian-Infrastructure-Investment-Bank.html>.
- 223 "Tbilisi Hosts First Silk Road Forum," Agenda.GE, October 15, 2015, <https://agenda.ge/en/news/2015/2289>.
- 224 "Georgia Holds Belt & Road Forum to Explore Opportunities," Xinhua, November 29, 2017, http://www.xinhuanet.com/english/2017-11/29/c_136787597.htm.
- 225 From the text of a speech given by David Usupashvili on October 14, 2015, titled "Asian Political Parties' Special Conference on the Silk Road," seen by author. A news report of the meeting is here, <http://newsday.ge/new/index.php/en/component/k2/item/8776-david-usupashvili-participated-in-the-discussion-held-within-the-silk-road-conference-of-asian-political-parties>.
- 226 "Turkey's Multilateral Transportation Policy," Ministry of Foreign Affairs Republic of Turkey, https://www.mfa.gov.tr/turkey_s-multilateral-transportation-policy.en.mfa.
- 227 "Trans-Caspian International Transport Route," Middle Corridor, <https://middlecorridor.com/en>.
- 228 "Report on Phase III of the Euro-Asian Transport Links Project," United Nations Economic Commission for Europe, February 5, 2018, https://unece.org/DAM/trans/doc/2018/itc/Informal_document_No_8_EATL_3rd-phase_report.pdf.
- 229 "Improving Freight Transit and Logistics Performance of the Trans Caucasus Transit Corridor: Strategy and Action Plan," World Bank Group, <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/33554/Improving-Freight-Transit-and-Logistics-Performance-of-the-Trans-Caucasus-Transit-Corridor-Strategy-and-Action-Plan.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- 230 Feride Inan and Diana Yayloyan, "New Economic Corridors in the South Caucasus and the Chinese One Belt One Road," Economic Policy Research Foundation of Turkey, <https://armenia-turkey.net/files/2020-04/0Tvkvwhb0Z2ysfXTVQniYEDv1I.pdf>.
- 231 Revaz Topuria, "Georgia: The Key to China's 'Belt and Road'," *Diplomat*, April 28, 2016, <https://thediplomat.com/2016/04/georgia-the-key-to-chinas-belt-and-road/>.
- 232 Nicola P. Contessi and Maesea McCalpin, "Is Covid-19 Shifting the Future of Eurasian Rail?," Reconnecting Asia, Center for Strategic and International Studies, April 26, 2021, <https://reconasia.csis.org/is-covid-19-shifting-the-future-of-eurasian-rail/>.
- 233 "First Direct Block Train to Arrive From China in Georgia," Inter Press News, February 19, 2021, <https://www.interpressnews.ge/en/article/111881-first-direct-blocktrain-to-arrive-from-china-in-georgia>.

- 234 “First Silk Road Train From Turkey to China,” Rail Cargo Group, <https://www.railcargo.com/en/news/first-silk-road-train-from-turkey-to-china>.
- 235 Jacob Mardell, “On the ‘Middle Corridor,’ China Is Largely Absent,” *Berlin Policy Journal*, October 15, 2019, <https://berlinpolicyjournal.com/on-the-middle-corridor-china-is-largely-absent/>.
- 236 “Anaklia Port,” Anaklia Development Consortium, <http://anakliadevelopment.com/>.
- 237 Maximilian Hess and Maia Otashvili, “Georgia’s Doomed Deep-Sea Port Ambitions: Geopolitics of the Cancelled Anaklia Project,” Foreign Policy Research Institute, October 2, 2020, <https://www.fpri.org/article/2020/10/georgias-doomed-deep-sea-port-ambitions-geopolitics-of-the-cancelled-anaklia-project/>.
- 238 Bradley Jardine, “With Port Project, Georgia Seeks Place on China’s Belt and Road,” *Eurasianet*, February 21, 2018, <https://eurasianet.org/with-port-project-georgia-seeks-place-on-chinas-belt-and-road>.
- 239 “The US Secretary of State’s Messages to Georgia – Reactions,” JAM News, June 13, 2019, <https://jam-news.net/us-secretary-of-state-to-the-georgian-authorities/>.
- 240 “Hidden Agenda: US Sinks Billions Into Construction of Major Sea Port in Georgia,” Sputnik News, October 5, 2016, <https://sputniknews.com/europe/201610051046017520-georgia-us-port/>; and “A Sea Change?: China’s Role in the Black Sea,” Frontier Europe Initiative, November 2020, <https://mei.edu/sites/default/files/2020-11/A%20Sea%20Change%3F-China%27s%20Role%20in%20the%20Black%20Sea.pdf>.
- 241 Tinatin Khidasheli, “Georgia’s China Dream: CEFC’s Last Stand in the Caucasus,” *Sinopsis*, December 3, 2018, <https://sinopsis.cz/en/georgias-china-dream-cefcs-last-stand-in-the-caucasus/>.
- 242 “Davit Ebralidze Has Been Appointed the New Director of Poti FIZ,” *Commerzant*, July 23, 2018, <https://commerzant.ge/ge/post/fotis-tiz-s-axali-direktorad-davit-ebalidze-danishna>.
- 243 “Memorandum of Understanding Between GCFA and CEFC,” Georgian-Chinese Friendship Association, November 2016, <http://gcfa.ge/news/5b1e803d09bb1e693eebec21>.
- 244 “Fallen Energy Conglomerate CEFC Declared Bankrupt,” *Caixin Global*, April 25, 2020, <https://www.caixinglobal.com/2020-04-25/fallen-energy-conglomerate-cefc-declared-bankrupt-101547143.html>.
- 245 “Has the Georgian Government Revealed its True Intentions Regarding Anaklia Port?,” Anaklia Development Consortium, October 27, 2020, <http://anakliadevelopment.com/news/has-the-georgian-government-revealed-its-true-intentions-regarding-anaklia-port/>.
- 246 “Developments Around Georgian Ports: What Is New?,” *Transparency International Georgia*, April 22, 2021, <https://transparency.ge/en/blog/developments-around-georgian-ports-what-new>.
- 247 Ownership documents relating to the Poti FIZ seen by author.
- 248 APM Terminals, see <https://www.apmterminals.com/en/poti/our-port/our-port>.
- 249 Khidasheli, “Georgia’s China Dream.”
- 250 “External Merchandise Trade in Georgia 2020,” *Geostat*, January 29, 2021, <https://www.geostat.ge/media/35820/External-Merchandise-Trade-of-Georgia-in-2020.pdf>.
- 251 “A Sea Change?: China’s Role in the Black Sea,” *Frontier Europe Initiative*, November 2020, <https://mei.edu/sites/default/files/2020-11/A%20Sea%20Change%3F-China%27s%20Role%20in%20the%20Black%20Sea.pdf>.
- 252 “Mobile Vendor Market Share Georgia,” *Statcounter*, June 2020-July 2021, <https://gs.statcounter.com/vendor-market-share/mobile/georgia>.
- 253 For prices of Xiaomi devices in Georgia, see <https://xiaomi.com.ge/product-category/redmi-phones/>.
- 254 “External Merchandise Trade in Georgia 2020,” *Geostat*, January 29, 2021, <https://www.geostat.ge/media/35820/External-Merchandise-Trade-of-Georgia-in-2020.pdf>.
- 255 Natia Taktakishvili, “Georgia’s Exports to China Doubled in 2021,” *Business Media Georgia*, January 21, 2021, <https://bm.ge/en/article/georgias-exports-to-china-doubled-in-2021-/73890>.
- 256 *Ibid.*

- 257 “Thermal Power Plant Opens in Gardabani, South-East Georgia,” *Agenda.ge*, January 17, 2020, <https://agenda.ge/en/news/2020/151>.
- 258 Stefan Wagstyl, “Chinese Group Buys Georgian Bank,” *Financial Times*, June 11, 2012, <https://www.ft.com/content/105c5299-7a1a-39b8-9861-1095ac24d8bd>.
- 259 Wade Shepard, “Silk Road Impact: Chinese Company Turns Old Soviet Factory In Kutaisi Into Free Industrial Zone,” *Forbes*, June 30, 2016, <https://www.forbes.com/sites/wadeshepard/2016/06/30/how-chinas-hualing-group-revived-an-old-soviet-factory-to-help-restore-an-ailing-economy-in-kutaisi-georgia/?sh=6f860ef21c80>.
- 260 Franziska Smolnik, “Georgia Positions Itself on China’s New Silk Road: Relations Between Tbilisi and Beijing in the Light of the Belt-and-Road Initiative,” *Stiftung Wissenschaft und Politik*, March 2018, https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2018C13_smk.pdf.
- 261 “Hualing Tbilisi Sea New City,” Hualing Group, <http://hualing.ge/language/en/tbilisi-sea-new-city-2/>
- 262 Giorgi Lomsadze, “Undeterred by Slow Start, Georgia Woos Chinese Investors,” *Eurasianet*, October 3, 2019, <https://eurasianet.org/undeterred-by-slow-start-georgia-woos-chinese-investors>.
- 263 Dominik Istrate, “Asian Development Bank Allocates 415 Million US Dollars for Georgian Road Corridor,” *Emerging Europe*, August 5, 2019, <https://emerging-europe.com/news/asian-development-bank-allocates-415-million-us-dollars-for-georgian-road-corridor/>.
- 264 Ministry of Commerce of the People’s Republic of China, August 3, 2011, <http://ge.mofcom.gov.cn/article/jmxw/201108/20110807678012.shtml>
- 265 Tamta Jijavadze, “Georgia in Poland and Poland in Georgia,” *Forbes*, December 1, 2020, <https://forbes.ge/saqarthvelo-polonethshi-da-polonethi-saqarthveloshi/>
- 266 “No One Can Compete With Chinese State-Owned Companies- Paata Trapaidze,” *Business Media Georgia*, December 11, 2020, <https://bm.ge/en/article/no-one-can-compete-with-chinese-state-owned-companies--paata-trapaidze/70961>.
- 267 Luka Pertaia, “Welcome to ‘Hell’: Working on a Georgian Railway Construction Site,” *OC Media*, February 26, 2018, <https://oc-media.org/features/welcome-to-hell-working-on-a-georgian-railway-construction-site/>.
- 268 “A World Safe for the Party: China’s Authoritarian Influence and the Democratic Response: Country Case Studies from Nepal, Kenya, Montenegro, Panama, Georgia and Greece,” *International Republican Institute*, 2021, https://www.iri.org/sites/default/files/bridge-ii_fullreport-r7-021221.pdf; and “‘Revolving Door’ Problem in Georgia: Shortcomings of Legislation and Enforcement,” *Transparency International Georgia*, July 15, 2019, https://transparency.ge/en/blog/revolving-door-problem-georgia-shortcomings-legislation-and-enforcement/?custom_searched_keyword=sinohydro.
- 269 “Press Release: World Bank Group Debars China Railway Construction Corporation Ltd. and Two Subsidiaries,” *World Bank*, June 5, 2019, <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2019/06/05/world-bank-group-debars-china-railway-construction-corporation-ltd-and-two-subsidiaries>.
- 270 “On the 94th Anniversary of the Founding of the People’s Liberation Army,” *Embassy of the People’s Republic of China in Georgia*, <http://ge.china-embassy.org/eng/>.
- 271 Medea Ivaniadze, “China’s Activities in the South Caucasus Issue 1,” *Rondeli Foundation*, June 29-July 26, 2020, <https://www.gfsis.org/ge/publications/view/2877>.
- 272 “Chinese Government Scholarships” (in Georgian), on Georgia’s Education Ministry website, January 14, 2016, <http://www.mes.gov.ge/content.php?id=6155&lang=geo>.
- 273 Rayhan Demytrie, “Coronavirus: How ‘Three Musketeers’ Helped Georgia Fight Virus,” *BBC*, July 6, 2020, <https://www.bbc.co.uk/news/world-europe-53269000>.
- 274 “China Aids Georgia With a Batch of Anti-epidemic Supplies,” *Xinhua*, July 17, 2020, http://www.xinhuanet.com/photo/2020-07/17/c_1126248383.htm.

- 275 “Imnadze: We Could Have Had the Chinese Vaccine a Long Time Ago, but If It Was Not Done, What Do We Want?” (in Georgian), Tabula, February 1, 2021, <https://tabula.ge/ge/news/661467-immnadze-shegvedzlo-chinuri-vaktsina-didi-khnis>.
- 276 “Georgia Receives Million Doses of Sinopharm, Sinovac Vaccines,” Civil.ge, July 2, 2021, <https://civil.ge/archives/430385>.
- 277 “U.S. Donates Half Mln COVID Vaccines to Georgia,” Civil.ge, July 24, 2021, <https://civil.ge/archives/433790>.
- 278 National Center for Disease Control & Public Health, Georgia (NCDC & PH), “Amiran Gamkrelidze, Director General of the National Center for Disease Control and Public Health, was vaccinated with the vaccine of ‘Sinopharmi’ 04.05.2021,” Facebook, May 4, 2021, <https://www.facebook.com/ncdcgeorgia/posts/3962365950517972>.
- 279 Giorgi Lomsadze, “Awaiting the COVID Vaccine, Georgians Are Split Between Skeptical and Eager,” Eurasianet, February 3, 2021, <https://eurasianet.org/awaiting-the-covid-vaccine-georgians-are-split-between-skeptical-and-eager>.
- 280 “Is Georgia a Captured State?,” Transparency International Georgia, December 11, 2020, https://transparency.ge/en/blog/georgia-captured-state/?custom_searched_keyword=captured; and Dan Alexander, “Meet The 10 Billionaire Tycoons Who Rule Their Countries’ Economies,” *Forbes*, March 14, 2014, <https://www.forbes.com/sites/danalexander/2014/03/14/meet-the-10-billionaire-tycoons-who-rule-their-countries-economies/?sh=118f81705f08>.
- 281 “Public Opinion Survey: Residents of Georgia,” Center for Insights in Survey Research, International Republican Institute, February 2021, https://www.iri.org/sites/default/files/iri_poll_presentation-georgia_february_2021_1.pdf.
- 282 “Joint Statement on the Human Rights Situation in Xinjiang,” U.S. Mission to International Organization Geneva, June 22, 2021, <https://geneva.usmission.gov/2021/06/22/joint-statement-on-the-human-rights-situation-in-xinjiang/>.
- 283 Ibid.

Carnegie Endowment for International Peace

A Carnegie Endowment for International Peace (Carnegie Alapítvány a Nemzetközi Békéért) egy egyedülálló globális politikai kutatóközpont-hálózat, melynek tagjai Oroszországban, Kínában, Európában, a Közel-Keleten, Indiában és az Egyesült Államokban működnek. Több mint egy évszázados múlttal visszatekintő küldetésünk a béke előmozdítása friss politikai ötletek elemzése és kidolgozása, valamint a kormányzati, üzleti és civil társadalmi döntéshozókkal való közvetlen együttműködés és kapcsolattartás által. Központjaink együttműködve a kétoldalú, regionális és globális kérdésekben a multinacionális nézőpont felbecsülhetetlen előnyét nyújtják.

Ázsia program

A Carnegie Ázsia programja tanulmányozza a bomlasztó hatású biztonsági, kormányzási és technológiai kockázatokat, amelyek az ázsiai és csendes-óceáni térség békéjét és növekedését fenyegetik.

Európa program

A washingtoni Carnegie Európa programja betekintést és elemzést nyújt az európai politikai és biztonsági fejleményekről, a transzatlanti kapcsolatokról és Európa globális szerepéről. A program a brüsszeli Carnegie Europe programmal együttműködve hozza össze az amerikai és európai politikai döntéshozókat és szakértőket az Európa előtt álló stratégiai kihívások kapcsán.

[CarnegieEndowment.org](https://www.carnegieendowment.org)